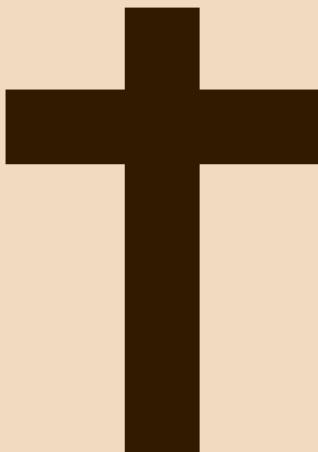

Magtubu dənê Mãří

Somrai: Magtubu dənê Mãří (New Testament+)

Magtubu dənê Māřī

Somrai: Magtubu dənê Māřī (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Somrai)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
709a9ed4-78c1-5393-bf98-819ac0f1bbbc

Contents

Rut	1
Jonas	5
Markø	8
Epes	38
Jak	45

Maana dənâ Rut dəra

Wamani gə əndâra kərâ nâ abe gə 'ogəw Elimelek lâ

¹ Wala gə woni aa sariya lam gə dwâři managə sənâ də Israel dədâ da, badəgara də geche gəra əndâr. Managə ta lâ da, abe mən gə ciri duwa Bedlehem sənâ də Juda-lâ, sogə daygə diyamo me, dəndaw sər me ba gə ha dama managə sənâ də Mowab-lâ.

² Abe gə ta di gə 'ogəw Elimelek me diyamo gə ogədə Nomi, me dəndaw nê abje nê sər di gə mən gə 'ogəw Malon me gə dang gə 'ogəw Kilion me ca. Nare nê ta di gəndâgə i gangələ gə gə 'ogəw Eprata gə managə Bedlehem sənâ də Juda lâ di. Managə cendi gəra sənâ də Mowab-lâ da, cendi dam lâ.

³ Targin dəng da, Elimelek di mar bam me diyamo də Nomi di wor dam wambə mənədə gə dəndadə nê abje nê sər di.

⁴ Dəndadə nê sər di lay namde nâ sənâ də Mowab-lâ, də mən gə ogədə Orpa me də dang gə ogədə Rut me ca. Cendi dam mana gə ta-lâ di neyem ya aliya mwaj de.

⁵ Ərə Malon me Kilion me margə bam ca day-â ca, me Nomi di wor dam mənədə dəban dəndadə nê sər di me tərədə di me ca.

Rut bo Nomi ha nəm Bedlehem

⁶ Wala gə Nomi wara nəm sənâ də Mowab-lâ da tandi doy dara Aba dama gə dərəw bəriñ ba al ladni gə nare duwa nê sənâ dəra-lâ, ba 'yagə mani nê wama me di. Managə ta da, tandi sogə gə nugəradə nê sər di managə Mowab bagə cwor ha sənâ dəra-lâ di bi. ⁷ Cendi sogə managə sənâ də cendi dam lâ di hargə mən gə nugəradə nê sər di bagə cwor ha sənâ də Juda lâ di. ⁸ Dəm da gər bərmə-lâ da Nomi waygə nugəradə da: «Cwärna hana ulay dan-â cəm, kal wi kaw cwärna hana kərə nê iwâ. Kal Aba dama gə dərəw bəriñ alna ganang dusi də lade ya 'yenî banâ algə nəm gə woni mara bam ta de me ya banâ al nəm gan əndi de me ca. ⁹ Kal wi kaw Aba dama gə dərəw bəriñ 'yanaw abe me, 'ywana 'ywala managə ciri duwa dwarfâ lâ kərə nê tərəwə me ca». Ərə tandi yibə nugəradə di sədô, me nugəradə di sojə gura marjagə da naq, ¹⁰ me cendi waydə da: «Bədə, nê hay nin gandi mən sənâ də nê wařay day-â da ba». ¹¹ Nomi cor waydə da: «Dəndani woni cwärna hana ulay dan-â bi, anâ ur ba nâ ha gan dang ala na mo? Caga da, aliya ni gaba yaa dine nê abje nê dəqən ha layang da, ilâ bədə cəm. ¹² Nâ amsang dəndan ni cwärna hana ulay dan-â, nâ hal naqə o ni gə abe ilâ bədə cəm. De nê ərmenə dusənə: «Ba nê neyem changa də laba-lâ dog 'ya gə abe me ya dine nê abje me kaw.» ¹³ Anâ ha neyama beyadagə dara cendi ba jwarbəna ba mo? Anâ ha yêhə sədəng gənələ laya abje nê dang bam mo? I yande bədə dəndan, əndi da wamani ni foy qə dan bam, Aba dama gə dərəw bəriñ ur dara wamani di ba əndarna i dənə əndi.»

¹⁴ Deme nugərade nê sər di nul gura gə marjagə daa naq dəng. Targin dəng da, Orpa di yə nuwadə di sədə ərə cor ha nê wařadələ cəm me Rut dəra da, wor gandədə jang.

¹⁵ Dəm da Nomi waydə Rut da: «Yâr halay di cor ya 'ywa wařadə me 'ywa māři gə nê wařadə day me ca. Məndi kaw cor ha gandədə me.» ¹⁶ Dəm da, Rut codə waydə da: «Kal ajəmara gan dara ba nê cwärna hana kəlnay bam di.

Manə gə də hana lâ da, əndi kaw, nâ ha hara lâ me,
manə gə də damna lâ da, əndi kaw, nâ dam lâ me ca.

Waray da, ha 'ya i wařan ni me,
Māři diya kaw, ha 'ya i Māři ni me ca.

¹⁷ Manə gə də marna lâ da, nâ ha mara lâ me,
i mana gə ta di-lâ me gə ha mon lâ di me ca.

Kal Aba dama gə dərəw asənan wamani gə geche dənâ,
ina i made mən tenene me, agədəndə tandi bədə da.»

¹⁸ Managə Nomi yâr dara Rut ur ba də ha i gandədə ba da, tandi hoy ajəmara gə gwale di. ¹⁹ Cendi hargə ca day-â dəmgə Bedlehem ba. Managə cendi gər kərə Bedlehem da, nare nâ ciri dədələ pad yibə dədəgə me, namde urbə sədəgə ba da: «Bag deme də ta di i Nomi di.» ²⁰ Me Nomi cogə waygə da: «'Wagənan Nomi (idə sii 'ywala) di bədə cəm, 'wagənan Mara cəm (ida wamani gə geche) dara Māři gə dwana aba ciri dəra di asən wamani gə geche dənâ. ²¹ Managə nê so ka da, nâ ha i gə mani ni naq əsənə me cwärna niyə da, Aba dama gə dərəw cwan əsən pâgiñ, 'wagənan Nomi bədə cəm dara Aba dama gə dərəw gə dwana aba ciri dəra di, asən wamani dənâ me cwon idə ɳagəni me ca.»

²² I yande me Nomi swa kala sənə də Mowab bam badə cor ha sənə dərə-lâ, daygə nuwadə də Rut də gəndəda i Mowab di me ca. Wala gə cendi swa gera Bedlehem da, nare kaw ilê gəlbâ swagə nê gə 'ogə gə «orjê» lê dəm.

2

Rut surəm yiga gənə Boos lâ

¹ Nomi tərədə gə Elimelek wiləw mən ilâ. I abe gaba 'ywa mani, gə nare aləw horəmbâ naŋ, gə 'ogəw Boos. ² Wala mən Rut də Mowab di waydə nuwadə də Nomi da: «Kalən bərmə nê ha bam yigalê surama swagə managə yiga gənə gun gə alna gan ladni.» Nomi codə waydə da: «Ha bay durmən.» ³ Rut so ha bam yigalê surama swagə woni gələgə taragələ. Yiga gə tandi surəm swagə lâ ta di cor i gənə abe gə 'ogəw Boos gənə Elimelek wiləw di duwa.

⁴ Bam da, Boos swa Bedlehem yala bam yiga lâ di me ca. Anji waygə woni gələ swagə di ba da: «Kal Aba dama gə dərəw damna ganang.» ⁵ Ərə woni gələ swagə di cwow wayəw da: «Kal Aba dama gə dərəw piyənə bəw dəmə me ca.» ⁶ Boos ur geche gənə woni gələ swagə day di ba da: «Dwe də deme də ta di i wi durməw mo?» ⁷ Abe di cwow wayəw da: «I dwe də deme da Mowab də swa gə Nomi managə Mowab yala gandədə di. ⁸ Tandi gera urnin ba nə kalnada nin ba də surəm me ba da lay swagə nê gə jogədəgə daa nə agədə bor dodə woni gələgə taragələ ta di. Tandi yala i gə jomni ba me caga kaw tandi cəbə i daa, dam dodə dunə bo gwainy bani yande məra.» ⁹ Ərə Boos waydə Rut da: «Doy gwale ni durmən, ha surama managə yiga gə dəngə bədə, dəbə lâ ka jang surem managə namde ni woni ala giyə di taragələ. ¹⁰ Asə angal diya ladle yər yiga di mana duwa gə abje gəl swagə də lâ, pam namde woni layagə daa də taragə. Nâ u bən 'yagə moso woni ala giyə di ba jəbnay bədə, mache alnay da, ha cha nimi managə pərəmdi nə mosi ni woni ala giyə udəbə nimi bolə ta di.» ¹¹ Managə Boos way gwale bam da, Rut əbər dodə sənə-lâ me wayəw da: «Dara na me mə al gan ladni yande pad me mani ni nə ala 'yoləm yande dana me mo? Əndi də nə i deme də məjî di.» ¹² Boos codə waydə da: «Mani diya nə də algə gə nuway managə tərəy marnəm bam ba da, nare wayen gwale day ladə. Me nə ocən dara də swa kala abey bam me iy bam me sənə diya də yaa bam me də yala dam managə nare nə də ocənəgə di mən pii bədə dəwəragələ. ¹³ Kal Aba dama gə dərəw 'ywagənay gweyni diya dara mani nə pad nə də algə ta di. ¹⁴ Əw kal Aba dama gə dərəw, gə Məri gənə nare nə Isryel day gə də yala dam dun duwa lâ di 'ywagənay gweyni diya gə bərmə duwa.» ¹⁵ Rut cow wayəw da: «Aba ciri ni, ejəm da, mə algan ladni 'yang, ejəm da, mə hurən abnani nudənə, dara mən wayən gwale gə əndər dusənə əndi də idə alam giyə. Bag da namde woni alam giyə ta di kaw əndi nə bor gəndəgə bədə sənə.»

¹⁴ Dawa dədə wama mani nə wama di neyem mwom da, Boos waydə Rut da: «Hare wom mani. U mapa tuləw səw managə mani nə gə 'ogəgə bə gə yale-yə.» ¹⁵ Ərə Rut hara gərə dam dodə woni gələ swagə di tuləgələ me, Boos u swagə dərəgə nə gə wagə di 'yadə tandi wom chərnə dərə-lâ me, gəndəgə wor bəldə dodə. ¹⁶ Tandi cor ha surama lâ di bi da, Boos u bəw waygə woni gələ swagə di ba da: «Kalmadə də surəm managə swagə nə gə magədəgə jogədəgə daa ta di dəwəragələ dəban aladə gwale. ¹⁷ Swagə dədəgə nə gə magədəgə jogədəgə daa ta di kaw susgənə nə yab dodə kaldə də lay. Gun alnədə gwale bədə pa pa.» ¹⁸ Rut surəm managə yiga gənə Boos lâ bəra turgə me tandi gobə surama dəra di bam me bo orjə dərəgə neyem ya koro mwaj bii ji de.

¹⁸ Tandi 'wo swagə di hara nəm ulay, gəldə nuwadə, mani nə tandi 'ywagə surama lâ di. Wama dəra gə tandi wama əbə me gəndəw wara di kaw tandi u 'yadə me ca. ¹⁹ Nomi urdə da: «Labaa da, də 'wo surama i yiga gə nə wiyə mo? Dâ ala giyə i woy mo? Kal Məri piñə bəw managə gun gaba ala gandi ladni ta di dəwə.» Rut kəbədə nuwadə mana dəra gə ba də ala giyələ labaa di ba da: «Nâ ala giyə i managə yiga gənə abe gə gə 'ogəw Boos lâ.» ²⁰ Nomi waydə nuwadə di ba da: «Kal Aba dama gə dərəw gə gam dusi duwa də lade gə nendə nə də warang bəra me nare nə mar bam me di, piyənə bəw dəwə.» Me tandi asəda lâ diyə dəng ba da: «Boos di i wilanin nin gə ib yande me, i woni onde chamraqə bədəgə di wişqə gə mən me ca.» ²¹ Rut deme də Mowab waydə dəng: «Anji wayən ba nə suramana le woni alan giyə di taragələ jang bəra swagə di 'yanə day-ə ba.» ²² Yande da, Nomi waydə Rut da: «Ladə durmən ni dədə, ha al giyə gə namde duwa woni ala giyə ta di lâ jang, yande da gun ha alay wamani yiga gə dəngə bədə.»

²³ I yande me Rut dam gə namde woni ala giyə nənə Boos duwa mən, tandi surəmə bəra swagə nə orjə me nə geme me 'yanə day-ə ba. Tandi dam lâ gə nuwadə di jang sənə.

3*Rut wal managə Boos gədawə̄*

¹ Wala mən Nomi waydə nuwadə də Rut da, durmən, i giyə ni gaba kanjay mana gə dama gə lade gə də ha dama gə sii 'ywala. ² Ya ba də ocən nem de, Boos gə də al giyə managə yiga duwa-lê gə namde woni alaw giyə mən ta dī anji i wilandə. Laba gə changa da, anji ha huyê swagə duwa nê orjə də le bam mana gaba huyê swagə lê. ³ Wi siy bam me də swani gə biyey siyə me hurâ barge diya gə lade siyə me so ha managə anji huy gə swagə duwa-lê ta di. Dəm da, jang gə anji wor wama mani me cha me 'yana sən da, kaləw a 'wacnana dara ba də yala lê bədə sən. ⁴ Managə anji dara 'ya dodə mwom da, yər mana duwa gə 'ya də ladle. Chədey səwə ib me, lay borgə duwa di daa me, i dodə managə gədawə̄. Targin dəng da, i anji me ha wayay mani nə də ha ala. ⁵ Rut codə waydə da: «Mani nə də wayen ta di pad nə ha hara alagəle.»

⁶ Yande mwom da, tandi so ha mana gaba huyê swagə gənə Boos lê me gəra al mani nə nuwadə wayadə gandagə ta di dige dige. ⁷ Boos wom me chə me səw 'yoləw me ərə so ha 'ya managə swagə duwa nə orjə dərəgə nə gə 'yargə daa di tuləgələ dara gamagə. Rut chidâ angal gəra lay borgə duwa di bədə daa me i dodə managə gədawə̄.

⁸ Gə changa dwarzə mwom da, Boos par laqə me dudəw a daa me managə anji u dəw daa da, yər deme mən ilə dodə gədawə̄. ⁹ Ərə anji urdə da: «I wi mo?» Tandi cow wayəw da, i əndi Rut dədə alam giyə di. U idə alam giyə dəle deme, dara mə i aba 'won chenəm bəw əjəm. ¹⁰ Boos waydə da: «Kal Aba dama gə dərəw piyənə bəw diyə, durmən, mani nə də algə ka nə də ur ba nə uneye di, gəl dara ba də ur nuway də le nañ doy mani nə də algə pii bam*. Də kanja yəhə gə məlan gə moso nə dəng woni 'ywa mani labaa nə ənəgəni me bədə. ¹¹ Caga da, durmən, kal laqə dī, mani nə də waynaga da, nə ha alaye dara nare pad yəri dara ba də i deme sədə dədə horəmbə. ¹² I sadə 'yang, nə i abə 'woy əndi, fəm da, gun mən gə dwani duwa gə tərəy doy də ni bam ilə sən. ¹³ I wal dodə ka me, sanga gə jomni me, dəhā ənda yara, gun gə ta di ga urnə ba alna mani nə gun ha alaga wiləw gə mare bəw le da, ladni duwa da a uney anju. Anji urnə bədə da, nə u bən 'yay managə Aba dama gə dərəw gə ilə bəra dərəwə, nə ha 'woye əndi. Caga da, i dodə jang bəra gə jomni do.»

¹⁴ Rut i dodə Boos gədawə̄ bəra jomni ba, me manapər də gun yər jaw 'ocənəw bədə sən da tandi so daa. Dara Boos kaw ur gun ba 'wacnana dara deme ba gəra tuləwə ka bədə me ca dara nare ga ba waya ba i gandədələ dəm mo. ¹⁵ Boos waydə da: «Biyəy barge diya gə də bow diyə di me, yəw ladle.» Tandi yə barge dəra di me, anji ajbədə orjə də bodələ nañ barge dera-lê di. Anji yida chidə daa dədə me anji cor ha ulay ciri dwarzə-lê. ¹⁶ Rut di cor ha ulay nə nuwadə lə me, nuwadə urdə da: «Mani di alala i man mo durmən.» Me Rut kəbdə nuwadə di mani nə Boos ala gandədə di daa pad. ¹⁷ Tandi waydə dəng ba da: «Anji 'yan swagə nañ me, wayən da: <Də ha cwara hara 'ywa nuway əsəy pəginq bədə.» ¹⁸ Nomi waydə da: «Dam lə pəginq durmən, bəra də ha yara gwale di ga ha alala i man mo. Boos di dəngərəna gwale gə ta di laba dog bədə da, dusəw ha 'ya dodə bədə.»

4*Boos u Rut deme*

¹ Boos so ha dama managə nare dayar dəngərə gə gwaleyə. Elimelek wiləw gə ib dən gə Boos waydə Rut gwale duwa di hara, ərə Boos 'wagaw: «Əjəm di, hare dam dodə, me abe di, hara gəra dam dodə.» ² Boos 'waga nare nə gechide nə ciri dədə mwaj ba hana damna gandagə me ca, mwom da, cendi gəra dam dodə me ca. ³ Boos di wayəw Elimelek wiləw di ba da: «Nomi də swa managə sənə də Mowab day-ə cwara yala ulay di, caga tandi ur ba də kəl yiga gənənə wiləndə gə Elimelek duwa di bam. ⁴ Əndi da, nə ur ba nə asəm gwale gə ta di dusəmə me nə ərəm ba nə wayəm ba mə kəlnə yiga di əjəm caga ka managə nare nə gechide nə ciri dədə me nə dəng nə dam gandagə me dərəgələ ka. Caga da, mə urnə ba mə kəlnə yiga gənənə wiləm də le da, kəl, mə urnə bədə le wayən daa kal nə 'ocə, dara gun gə dəng gaba dəwayam bam gə ha kələ yiga di pii dərəmə da, ilə bədə, me tarəmə da i əndi.» Abe di cow wayəw da: «Nə ur ba nə kəl yiga də le.» ⁵ Boos wayəw da: «Mə kəlnə yiga di gə Nomi mwom da, mə u Rut də Mowab deme le me ca, dara kal abə mara di suməw warna daa jang gə bərmə gə mage duwa day me cendi ba wamna dəba duwa di me ca.» ⁶ Abe di cow wayəw da: «Ina yande da, nə neyem kələ yiga di bədə, dara, gə ha bələ mani ni nə 'ywa nə sən. Kəl yiga gə de nə ha kələw əndi də ma, dara əndi da, nə neyem kələw bədə dəm.»

* **3:10** 3.10 Rut ur ba də u Boos dara nuwadə də Nomi di ba damna gə həlala. Ta di me i mani nə yə Boos dəw

⁷ Tanga pii managə sənə də Israyel-lê da, nare kəlnâ mani labaa kəlangəna dəba da, gun mən biy gəbande duwa nê gədawâ 'yaw jaw gal dara wi kaw ba u bəw 'yaw jaw le. Cendi al yande dara gwale də ba cangəral 'yēne dəm. ⁸ I dara yande me, managə abe di wayəw Boos ba kəlnô yiga də mwom da, anji bi gəbande di 'yaw. ⁹ Boos so wayəgə nare nê gechide nê ciri dədə də me, nê pad nê dam gandaga di me, ba da: «Yeni anê i woni biyən sandan, ba labaa da, mani nê 'ywa pad nê tanga i Nomi tərəda gə Elimelek duwa me dəndadə nê Kilion dayə Malon day me da, nê kəlgəle pad dəm. ¹⁰ Caga da, Rut də Mowab də wambə dənâ Malon diyamo di nê udəle me ca. Nê al yande dara kal suməw me dəba duwa me warna lâ daa jang ga bərmə gə nê mage duwa day me dara suməw nəmarna bam chamraw bədəgəlâ bədə də me nare nê ciri dədələ bədəgələ bədə də me ca. 'Yeni anê i woni biyən sandan labaa me ca.» ¹¹ Mwom da nare nê gechide də me nare nê pad nê ilâ ta di me cow wayəw da: «Ôw, nê i nin woni biyəm sandam 'yang, kal Aba dama gə dərəw piñâ bəw managə deme də ilâ hara dama kərə dəmalâ ta di dədə me kalda də wunê ya Rachel me Lea me nê i Jakob namdaw nê yêe nare nê Israyel pad ta də de. Əjəm gə gənəm i gangələ gənə Eprata lâ, kal mani dəma nê 'ywa 'yarbarna nañ me sum nəmənə managə ciri də Bedlehem lâ pad me ca. ¹² Kal Aba dama gə dərəw gə deme də mə udə ta di 'yanang dine nañ nañ ya dine nənə Peres de. Peres i dwe gə Tamar yâw gandəw tərəda gə Juda ta də me ca.»

Yaa gənə Obed duwa

¹³ I yande me, Boos u Rut deme. Anji þamar gandədə mwom da, Aba dama gə dərəw wudə gudi me, tandi yâe doy gə abe. ¹⁴ Namde nê Bedlehem wayədə Nomi da: «Kal gə bwanaw Aba dama gə dərəw jilay dara labaa da gə yêe aba gamay. Kal mway di gədənê gun gaba same managə sənə də Israyel-lâ. ¹⁵ Anji ha cwara gədə mani diya woni nəmə gə dərey, me wala gə də halna da anji ha gamay anju me ca. De də yana dine nê abje wurgəsubu kaw nuway dədə urəy me yây gə mway gə ta di tandi doy dine nê ta di bam.» ¹⁶ Nomi u doy di yəw jorgəda lâ, me gaməw tandi. ¹⁷ Namde woni ciri dəra bədə di waygə nare pad ba: «Nomi 'yo mwadə.» Ərə cendi 'ogəw dwe di suməw Obed, Obed i Jese abəw, me Jese i dole gə geche gə Dabid abəw me ca.

Dabid mwagərəw gəndəgə

¹⁸ Yarna Peres mage duwa gəndəgə: Peres i Hesron abəw. ¹⁹ Hesron i Ram abəw, Ram i Aminadab abəw. ²⁰ Aminadab i Nacho abəw, Nacho i Salma abəw. ²¹ Salma i Boos abəw, Boos i Obed abəw. ²² Obed i Jese abəw, Jese i Dabid abəw.

Maana dənê Aba cəmê Māři buw gə Jonas duwa Maktubu də ka dwarə

Jonas i aba cəmê Māři buw. Me dusu wun ya dənê Māři duwa de bədâ! Managə Māři wayəw ba anju ba hana waynagə nare nê ciri də Ninibələ gwale mwom da, anji wa da. Me wa dara na mo? Jonas i gun gə Israyel me nare nê Ninibə i woni marande day. Anji ur dara Māři ba alnagə wamani me kalna dusu həlalna dədəgələ bədâ.

Ta də me, anji nagə managə bərwa gə gecheyə dara hara nəm bam hən̄ gə Ninibə. (Dara naga gə gangər gə kuray gə gecheyə da, nare nê wala gə ta də lə dì pel bərwa gə geche gə neyem laya nare naŋ me mani day nê kenge naŋ me ca.) Me Māři kal Jonas neyem wa da bədâ. 'Yanalə də anji yə gwale gənə Māři duwa me ha ala berni. Nare nâ Ninibə co dərəgə Māři dəwə me Māři algə wamani bədâ me. Mwom da, Jonas dusu meyendə Māři dəwə.

Maana dənê Jonas duwa da gəlnədə dara cende dənê Māři duwa da 'yen gə nare nê Israyel məra bədâ. Anji ur i nare pad. I ib dala kala dusu həlala managə nare nê cwara i gədawə me cow acṇa day taragə di.

Gwale gə managə magtubu dwarə-lə

Jonas gən̄ Māři buw bam (1)

Jonas amsə Māři managə doche nudəwə (2)

Jonas al Māři buw managə Ninibə (3)

Jonas dusu so me Māři əřinu (4)

Jonas gən̄ Māři buw bam

¹ Wala mən, Aba dama gə dərəw bərin̄ 'ogə Jonas gənə Amitay gorəndəw me wayəw ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche, me soy berni-yə dədə dara na gwale ilə dədəgələ dara acṇa day di swa bəra yala 'yon daa.» ³ Ərə Jonas di so wa dara ba ha managə ciri də Tarsislə, bam hən̄ gə Aba dama gə dərəw bərin̄ di. Anji gər managə ciri də Japa də i kuray gə geche bəwə, me 'yo bərwa gə geche gə ilə hara managə Tarsis di. Anji 'yogə kili duwa me nagə gə nare di dala hara Tarsis, bam hən̄ gə Aba dama gə dərəw bərin̄ di.

⁴ Me Aba dama gə dərəw bərin̄ di ku gale gə geche manage kuray gə geche dalawə, me gale gə geche di biyara me nimi gəgədə bərwa gə geche me ur ba agədə bam. ⁵ Nare nâ woni 'waya bərwa gə geche laŋa algə. Wi kaw amsə dwama duwa, dwama duwa, me cendi lay huder gə bərwa dalawə jərbə manage kuray-yə dara bərwa ba həbalna da. Mana gə ta də lə da, Jonas che duwa ya 'ya bərwa dalawə ilag i nuni nê geche bərwa dalawə cog. ⁶ Mwom da, geche gə manage bərwa dalawə chidə səwə ib me nuw daa me wayəw ba da: «Dara na me mə i nuni mo? So daa, amsə dwama dəma, cfena ga dwama gə ta di ha yara ɣagəni ənda ga də marang bədâ som.»

⁷ Cendi wayjibə gwale bulədayə ba da: «Hane kunəndə dure bədə, dara də yarandə i wi me harandə gə wamani də mo.» Cendi ku dure bədə di, me dure bədə di yə i Jonas. ⁸ Mwom da, cendi wayəw da: «Biyənin i wi me haranin gə wamani gə ta di mo? Giyə dəma da i na mo? Me mə swa i woy mo? Ciri dəma i woy mo? Me gənəm i gun gə woy mo?» ⁹ Anji cogə lə diyə ba da: «Nə i Hebərə* me nə aləw i Aba dama gə dərəw bərin̄ hworəmbə, Māři gə daa gə aba asa kuray me sənə me ca.» ¹⁰ Anji waygə ba wada yala buda bam hən̄ gə Aba dama gə dərəw bərin̄. I yande me nare nâ ta di, laŋa gə geche algə me wayəw ba da: «Dara na me mə al yande mo?» ¹¹ Mwom da, gale gə geche di ilə gəgədə nimi dələ com com. Cendi urəw: «Nə alnamnin man me kuray di ga ʃəbə nəm dodə darandə mo?» ¹² Anji cogə lə diyə ba da: «Unən alnan kuray gə geche di dalawə me kuray di ha ʃəbə ganang dodə dara nâ 'ocŋ com i dala əndi me gale gə ta di biyara hara 'ywang nəm.»

¹³ Me nare nâ ta di 'woy bərwa gə geche di dala 'ywa gə sənə me cendi neyem bədə dala na gale gə geche di ilə gəgədə nimi di lə com com. ¹⁴ Ərə cendi soy 'ogə Aba dama gə dərəw bərin̄ di me wayəw ba da: «Aba dama gə dərəm bərin̄, abe gə ta di alnīn mani mən bədə me nâ hanin alaw i kuray-yə. I mani nê əjəm gə Māři me mə ərməgə di. Yande da, nâ amsəmnin de, kal nâ marnin bam dala dəw duwa bədə. Me bonin bare

* ^{1:9} 1.9 Hebərə Nare nâ gə 'ogəgə Hebərə i Abraham mwagraw, me gə 'ogəgə Israyel me Juwib me ca.

duwa dədâniñâ bêdâ me ca.» ¹⁵ Cwɔr cendi u Jonas me aləw kuray gə geche dalawâ. Me gale gə geche gəgədâ duwa gə nimi di dəbə dodâ. ¹⁶ Nare nâ ta di, laqâ gə geche gənô Aba dama gə dərâw bəriñ duwa di algə. Cendi aləw sarga me sərgə sədəgə dan bagə ha alaw i mani sən.

2

Amsa gənô Jonas duwa managə doche nudəwâ

¹ Managə cendi u Jonas asəw kuray-yə mwom da, Aba dama gə dərâw bəriñ giyâ doche gə geche gəra châ Jonas bam ilag. Me Jonas dam managə doche nudəwâ al hərmə subu me changa subu me ca. ² Jonas di managə doche nudəwâ me amsə Mârî duwa, gaba dama gə dərâw bəriñ ba da:

³ «Managə wamanı ni gə gecheyâ da,

nâ soy 'ogəm i ejəm gaba dama gə dərəm bəriñ di,
me mə dwoyənlâ diyâ.

Managə nâ dam nare nâ mare dundərâgə dwarzagelâ da,

nâ soy 'ogəm dara ba mâ wanana da,
me mə doy marjan me mə wanana.

⁴ Piî, mə alən managə kuray gə geche don duwa lâ.

I ejəm me mə al nimi wan dən bam, me ku day ilâ gwaba nəm dənâ.

⁵ I dara ta da me nâ way nəm ba nâ 'yorâr i bam hən managə səmâ.

Me nâ ur ba nâ cwor yâr kule dəma gə mə dam lâ di.

⁶ Nimi yən bərəniyâ gələj,

me i dara nimi di dungə day me nâ hoy nəm bêdâ.
Bwogəre legərər dənâ.

⁷ Nâ chə bəra ya bəlâ kurâ gəndədə dodâ kuray dwon duwa lâ ba.

Munu buw desâr daa dənâ gə dərâm bəriñ.

Me mə 'won daa bera managə fəngə,

ejəm gə Mârî ni gaba dama gə dərâm bəriñ.

⁸ Managə dundən gandə bam sənâ da,

nâ ərəm ejəm gə Aba dama gə dərâw bəriñ dəmâ.

Amsa ni di ya bəra əndara sumâ daa,

managə kule dəma gə mə dam lâ di.

⁹ Woni dama dara buraga gə domde nâ i mani nâ pəgəñ da,

cendi cow Mârî gə daa gə aba urəgə di taragə.

¹⁰ Me ni da, nâ ha bwam i jilay alam gə sarga me nâ ha alam i doche me ca.

Me nâ ha alam i mani nâ nê u bən wayə di.

Bəlâ da, i Aba dama gə dərâw bəriñ duwa.»

¹¹ Ərə Aba dama gə dərâw bəriñ wayəw doche me doche di ha hurâ Jonas asaw daa wayniyâ.

3

Jonas al Mârî buw managə Ninibə

¹ Ərə Aba dama gə dərâw bəriñ 'ogə Jonas wayəw gwale gaba dii sər-ə ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche me mə soygə nare dəra berni gwale gənə wayəm di.» ³ Mwom da, Jonas so daa ha managə Ninibə ya Aba dama gə dərâw bəriñ ba wayəw nəm de. Ninibə da, i ciri də geche Mârî dərâwâ, də ur i wala subu haralâ gə gedəm do me mə cilangədə sən. ⁴ Jonas diy gənîn wala gə mənnə ilâ hara managə ciri də gecheyâ. Anji soy berni, way da: «Wor wala gənîn wodə da, Ninibə ha meyandara i bam.»

⁵ Mwom da, nare nâ Ninibə kal dusərâgə Mârî dəwâ. Cendi soy berni ba gə əm sədəgə mani nâ wamalâ bam me ba gə hurbâ barge gə ɳagəni gə sogəmə sədəgələ, so managə nare nâ halbeyâ bəra hara dine nâ 'yəngâba.

⁶ Mana gə ta da lâ da, nô di əndər dole gə geche gə Ninibə sumuwâ. Anji so daa managə pogə duwa-lâ, ɳərə barge duwa gə dwârî di bam, hurbâ barge gə ɳagəni gə sogəmə di səwâ me dam nəm managə dəbrinâ. ⁷ Managə ta də lâ di, anji way bagə soynagə nare nâ Ninibə berni: «Dole gə geche me nare duwa nâ gechide me u badâgə: Kal nare me mani nâ paga nâ labje me bage me wamma mani bêdâ, chimi bêdâ me chana nimi bêdâ me ca. ⁸ Kal nare hurbəna barge gə ɳagəni sədəgələ me magədənagə mani nâ paga sədəgələ me ca, me bwanaw Mârî gura nañ me wi kaw cwärna ərmâne managə mani duwa nâ acñe nâ algə dədâgələ me gələ gə dərîn gə cendi gəlgə kwandagə

di me ca. ⁹ Dâ 'wacqang bêdâ sən ga Mâři ha cwara ərmâ me ha cwara ala ganandə dusi də ure dñang, dara ga dâ marang nəm bêdâ mo.»

¹⁰ Mâři yâr dara mani day nê cendi ilâ alagelâ di, me cwara yala ərəm mani day nê ala nê acñe di dədâgələ. Mwom da, Mâři yala ərəm targın̄s̄ dara wamani gə anji de ur ba algé dí me, anji aləw bêdâ dəm.

4

Jonas dusu so me Mâři əriñu

¹ Managə Jonas yâr mani nê ta di, 'yoləw bêdâ bəriñ. Mwom da dusu Meyendə bam. ² Anji amsə Aba dama gə dərəw bəriñ me wayəw ba da: «Ay, Aba dama gə dərəm bəriñ, tadə me i mani nâ nâ wayagə managə nâ wara nəm sənə niyâ sən̄ di. Nâ 'ocñ com mə i Mâři gə aba ala dwani me mə i aba yara nare nagəni day me ca. Əjəm da, dusəm so kalang bêdâ. Mə i gun gə dusəm ladə gə dərən bəriñ. Mə ərəm de ba mə al wamani me mə al bêdâ. I ta di me, nê ərəm ba nê wa ha nəm Tarsis di. ³ Caga da, Aba dama gə dərəm bəriñ, u hwaya ni! Made da, nê urda doy dama gə dəriñalâ bam.» ⁴ Aba dama gə dərəw bəriñ cwoñwâ diyə ba da: «Dusəm so tadə da, mə al lada mo?»

⁵ Ərə Jonas dəm ha dama Ninibə tuldə də jomniyê me dəngərə kundi me dam dun duwa-lâ dara ba yârgə mani nê ba haralâ managə ciri-yâ di. ⁶ Aba dama gə dərəw bəriñ gə Mâři asə pəngâ Jonas dəwâ aləw gə dun dara ba həlaləw gə dusu. Mwom da, Jonas al sii 'ywala gə geche dara pəngâ də ta di. ⁷ Me sanga gə jomni corərə da, Mâři giyê gə dan gəra wom pengâ sabrade bam, me pəngâ di woy bam. ⁸ Managə dawa ba də gandə daa mwom da, Mâři giyê gale gə ure swa tulıñ də jomniyê me dawa a Jonas dəwâ me səw mar bam ledede. Yande da, anji ur i made me wayəw Mâři ba da: «Made da biya doy dama gə dəriñalâ bam.» ⁹ Mâři wayəw Jonas: «Dusəm so dara pəngâ də ta di da, mə al ladə mo?» Anji cow lê diyə ba da: «Əw, dusən so ta di, nê al ladəle, i bəraa nê ur gə made.»

¹⁰ Me Aba dama gə dərəw bəriñ wayəw ba da: «Pəngâ də idə dun də ta di, jor gə changa mən me woy sanga gə changa me ca. Əjəm, mə al giyê dəra mən tenene bêdâ kaw, dərəm 'yəngəm daradə. ¹¹ Ərə əndi da, mə ur dara dərən ba 'yəngənani Ninibə dədə bêdâ mo? Ninibə i ciri da geche də nare dəra doy dubu aru gə gəniş sər bam, nê 'ocñ anjara gə mani nê lade me nê acñe me bêdâ, me mwagne gərə day me ca, da dərən 'yəngənani dədâgələ bêdâ mo?»

Maana dənê Jesu duwa də

Markə jangədə

Magtubu də ka dwarfə

Markə da, i woni gərsədə gwale gənə Jesu duwa nə mwaj dii sər gun day bədə, me anji al giyə naq i gə paja nənə Jesu duwa nə Pol day gə Piyer. I Piyer me wayəw gwale di me, anji jangəw nəm dədə. Janga duwa di da, ərmədə duwa naq i nare nə kəretiyə nə gəndəgə i nare nə Juwib bədə dədəgələ. Markə gwale duwa gə wayəw pii da, way dara Jesu ba i Māří gorəndəw, me gəl dara Jesu ba ur nare ba 'wacənana kalang ba i wi mo di bədə. (1.1-8.26) Anji 'ogə səw duwa gang ba i «Gun gorəndəw».

Markə di gəl Jesu dwana duwa, way ba Jesu ba so nare nə i mwom daa me, 'yor dundi də acne bam nare sədəgələ me, al mani nə dəna me, way gwale gə dwana me ca. (1.14-8.31) Jesu wayəgə woni gərsədə gwale duwa baa ha gələdərən me baa ha mara nəm, me cendi 'ocq gwale gə ta di gəndəw bədə (8.31-10.52).

Əzə, Markə way gwale gənə Jesu duwa gə ha gər nəm managə Jursalem me nare yəw nəm sədəgələ ladə, cor gechide nənə nare nə Juwib day ələw. Gə fəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə me, anji mar me, anji dəm daa munə-lə. Made dənə Jesu me dəmədə duwa gə daa munə-lə me gəl daa pəden-yədərən me anji ba i Māří gorəndəw 'yang (chapitəre 11-16).

*Berni dənə Jā Batis duwa
(Matiyə 3.1-12; Luk 3.1-9; Jā 1.19-28)*

¹⁻² *Dwaynandə Nō də lade dənə Jesu Kris gənə Māří gorəndəw duwa di. Mani di diy gənəni i ya aba cəmə Māří bəw gə Esayı ba jangə nəm gə gwale day managə magtubu-lə pii de: *Māří wayəw gorəndəw ba da:*

*«Doy, nə ha giyə paja ni mən pii dərəmədə
dara waynagə nare ba mə haralə.»**

³ *Paja gə ta di i gun gaba swaya berni
managə dən dwarfələ ba da:*

*Aba ciri gə Māří haralə!
Dangərenaw bərmədə,
kaləw a inə tebal!»†*

⁴ Gun gə ta di i Jā gaba alagə nare batem. Anji ha bam asəgə nare berni ba da: «Kalna acna dan di bam, me hane 'ywana Māří me kalna nə alang batem. I yande do me Māří ha kala dusəw həlala acna dan dəwə sənə.» ⁵ Nare pad nə wama gə Jude-yə me nə ciri də geche də Jursalem-mə me dəmədə iche 'yo Jā. Cendi piy acna day daa Māří dərəwədə do me Jā algə batem managə kuray gə Jurde-yə sənə. ⁶ Me Jā di da, i gun gə hurə i barge gə gə dəngərəw i gə wudin nənə jambal, me anji ma wamday i gə gare gə kwaya me wom i səba me dumbə me. ⁷ Anji asəgə nare berni waygə ba da: «Tarənə da, gun gə dəng gə dwana duwa dəyə də ni bam haralə. Gun gə ta di i gə geche gə əndi da, nə neyem gaba dama dərəwədə alaw kwaynani bədə. ⁸ Əndi da, nə alang batem i gə nimi, me anji duwa da, gəra ha alang batem i gə Dundi dənə Māří duwa.»

*Jā Batis aləw Jesu batem
(Matiyə 3.13-17; Luk 3.21-22)*

⁹ Wala gə ta-lə da, Jesu swa managə ciri də Najared də i wama gə Galile-yə, me gəra 'yo Jā Batis managə kuray gə Jurde-yə, me Jā aləw nəm gə batem. ¹⁰ Managə Jesu ilə dəmələdə daa nimi-yə da, anji yər siyaya gə daa tıñər bam. Dang kaw, anji yər Dundi dənə Māří duwa hara chə dəwə wun ya kogəl de. ¹¹ Gwale nəmə daa siyaya dalawə ba da: «Əjəm da, mə i gorəndən. Dusən urəm naqə, me sən 'yolən dəmədə me ca.»

*Sidan gərsə Jesu
(Matiyə 4.1-11; Luk 4.1-13)*

* 1:1-2 1.1-2 Malachi 3.1 † 1:3 1.3 Esayı (Esaïe) 40.3 ‡ 1:7 1.7 nə neyem gaba dama dərəwədə alaw kwaynani bədə Managə magtubu dənə Māří duwa də gə jangədə pii gə bii gə gerek da, gə jangəw i mana gə ka-lə: nə neyem gaba nişəw gəbande bam gədawədə bədə. Wala gə ta-lə nare nə Juwib day-ə da, nişəw gə gun gəbande bam gədawədə da, i giyə gənə kwaya duwa.

¹² Mana gə ta-lê dog da, Dundi dənê Māři duwa nogə Jesu gəndəw ha nəm bam dən dwarə-lê. ¹³ Anji dam mana gə ta-lâ bəraa al wala gənən wodə me Sidan gərsəw nəm lê. Anji' dam i mwagne nê bam dwaragələ me Paja nənə Māři duwa nê daa gaməw cendi.

*Jesu waygə nare Nō də lade
(Matiyə 4.12-17; Luk 4.14-15)*

¹⁴ Wala mən dang da, gə yə Jā Batis asəw dange-yê.[§] Mwom da, Jesu cwara hara managə wama gə Galile-yê. Anji waygə nare Nō də lade dənê Māři duwa me way: ¹⁵ «Wala gə Māři ərməw di, yala neyem dəm. Wala duwa gaba lama dwāři di yala ib dəm. Yande da, kalna acṇa dan dī bam me hane 'ywana Māři, me kalna dusərəng managə Nō də lade-yê.»

*Jesu 'ogə nare wodə
(Matiyə 4.18-22; Luk 5.1-11)*

¹⁶ Wala mən da, Jesu ha managə kuray gə bəle gə Galile bəwə cab, cab, cab. Anji 'yo nê Simō day gə chendəw gə Andere nê i woni urə goche, cendi ilê jaa law day managə kuray dalawə. ¹⁷ Jesu waygə ba da: «Kalna kanja gə goche di dī, me hane pamna tarən, kal nê cwang woni kanjan nare.» ¹⁸ Mana gə ta-lê dog me cendi bo law day di dodə me pam tarəw.

¹⁹ Managə cendi ha chidə pii hiŋe da, Jesu yôr nê Jak day gə chendəw gə Jā, nê i Jebede dəndaw. Cendi dam ilê dəngəra law day-ə managə bərwa day dalawə. ²⁰ Ərə, Jesu 'ogəgə me cendi swa kala abragə gə Jebede day gə woni wagələ urelə di bam bərwa dalawə, me cendi pam tarəw.

*Jesu 'yor dundi də acṇe bam
(Luk 4.31-37)*

²¹ Ərə Jesu day gə nare nê anji dee 'wagagə gərgə managə ciri də Kapernom. Managə wala gaba bwa gwaini-yâ da, Jesu gandə kulə gaba amsa Māři gənə nare nê Juwib day-ə me anji galgə nare gwale gənə Māři duwa. ²² Gələ duwa gə mani di 'yagə ərmə naŋe, dara i gə dwana, wundər gə gelə gənə nare woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa di bədə.

²³ Managə nare nê ilê kulə dwaya gwale gənə Jesu lê di da, gun mən gə i gə dundi də acṇe widəbəw kaw ilê dwaragələ me. Gun gə ta di sojə marjaw daa naŋ way ba: ²⁴ «Jesu gə Najared, mə ur i na sədəninə mo? Mə hara dara meyendən bam mo? Əndi da, nê 'ocnəme: Mâ i Gun gə lade gə Māři giyəm di!» ²⁵ Ərə, Jesu ərin dundi də acṇe me waydə ba da: «Desə bii daa me ganda bam abe di səwə dəml!» ²⁶ Mwom da, dundi də acṇe di gəgədə abe daa gə dwana, soy daa naŋ me kal sədə gandə nəm bam abe səwə sən. ²⁷ Nare nê ilê kulə pad di da, laŋa algə dara mani di 'yagə ərmə, me urbə sədəgə ba da: «Mani nê alal ka di da, i nê man yande mo? Gun gə ka di da, gəlnə duwa i mani nê dərway me i gə dwana me ca! Dundi də acṇe kaw, anji waydə gwale me tandi doy gwale bəwə!» ²⁸ I ta di me nare ilê waya Jesu gwale duwa managə wama gə Galile-yâ pad kalang yande.

*Jesu so Simō nwaw daa
(Matiyə 8.14-15; Luk 4.38-39)*

²⁹ Managə Jesu swa kulə gaba amsa Māři-yâ da, anji dəgə daa ced ha kərə nê Simō day gə Andere-yâ. Jak day gə Jā kaw ilê gandəw me. ³⁰ Managə kərə di da, Simō nwaw də idə yaw diyamo di ilê dodə mwom, sədə urelə. Gə wayəw Jesu gwale dəra. ³¹ Ərə Jesu ha 'ywadə. Anji yə əsədə, kaldə so daa, me tandi sədə gə uŋe di chə dodə me tandi so algə məjəni me ca.

*Jesu so nare nê woməre daa
(Matiyə 8.16-17; Luk 4.40-41)*

³² Gə turgə bədə, managə dawa dəndə bam dəm da, wala gaba bwa gwaynigənəJuwibday di kaw 'yenə dəm. Mwom da, gə layaw Jesu nare nê i gə mwom gə jiga jiga pad hara nəm, me nare nê dundi də acṇe gəlgə dərəgə pad me ca. ³³ Nare pad nê ciri də Kapernom-mâ hara dayar gərə naŋ managə ciri dənê Simō bədə. ³⁴ Jesu so narje naŋ nê i gə mwom gə jiga jiga di daa me 'yorgə nare naŋ dundi də acṇe di bam sədəgələ me ca. Anji əmdə dundi də acṇe waya gə gwale bam, dara tandi 'ocnəw ba i Dole gə Māři biyəw gə Kris di.

*Jesu so kal Kapernom
(Luk 4.42-44)*

§ 1:14 1.14 Yarna gwale gənə dange dənə Jā Batis duwa managə Markə 6.14-29.

³⁵ Sanga gə manapər, mana wor urine sələm sən̄ da, Jesu so gandə ha bam mənaw, me anji dam amsə gə Māří-yê. ³⁶ Simō̄ day gə kwandaw moso sogə hargə kanjaw daa kalang. ³⁷ Managə cendi gər ha 'ywaw mwom da, wayəw ba da: «Cware bi! Nare nē pad di ilê kanjammâ.» ³⁸ Me Jesu cogə lê diyə waygə ba da: «Nē cor bôdâ; me hane, dê harang managa ciri də bam tulin-yê tulin-yê, dara kal nē ha wayagə nare Nō də lade di me ca. I dara yande bag me nē hara nəm.» ³⁹ Ərə cendi ha managə ciri də wama gə Galile-yê mən mən pad. Anji waygə gə nare Nō də lade di managə kuləli day woni amsa Māří-yâ me, 'yorgə nare dundi də acṇe di bam sadagəlâ me ca.

*Jesu sərəw abe cagəm bam səwâ
(Matiyâ 8.1-4; Luk 5.12-16)*

⁴⁰ Wala gə mən gə dfangâ da, gun mən gə cagəm aləw hara Jesu dərəwâ ib. Anji piy gubernâw dodâ dərəwâ me amsəw ba da: «Mē urnèle da, sərən cagəm ni di bam me mē cwan i gun gə lade.» ⁴¹ Jesu yér ɳagəni duwa me u əsâw yêh bəl gə aba cagəm di me wayəw ba da: «Nē ure. Caga da, cagəm dəma di sərənē bam səmâ, me nē com gun gə lade dəm.» ⁴² Mana gə ta-lâ dog me mwom gə cagəm di sərə bam gun di səwâ, anji cor gun gə lade dəm. ⁴³⁻⁴⁴ Ərə Jesu yâh abe di suməw naŋe me wayəw ba da: «Cəməw gun dəa bədâ! Me ha gelâw aba bwasa Māří səm me mē ha ala sarga də bii gə 'woo gənâ Moyis duwa ərməw dara mwom gə cagəm di. I yande do me, nare pad kaw ha 'wacna dara cagəm dəma di ba sərə i bam dəm, me ba mē cor i gun gə lade di sən̄.» ⁴⁵ Ərə, abe di so ha me ha cəmdəgə nare gwale di daa pəginq yag yag me nare pad kaw 'ocn̄ mani nē gə alaw gandagə di me ca. I dara yande di me Jesu ur gaba gelâ gə səw daa bam managə ciri-yâ bədâ. Ərə, anji dam nəm tulin-yê bam dən dwarzə-lâ me, nare nē swa ciri day-â jiga jiga kaw hara 'yow nəm.

2

*Jesu so gun gə ɻegədəw daa
(Matiyâ 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Managə Jesu ala wala ūnīi bam di mwom da, anji swa cwara hara managə ciri də Kapernom bi. Me managə nare 'ocn̄ dara anji ba yalalâ kərâ da, ² nare hara dayar gərə naŋ kərâ me ciri bədâ iche me kaw, mana gaba dama yengə daa. Me Jesu waygə gwale gənâ Māří duwa. ³ Mwom da, narje nē dfang sədâgə wode dəbala gun gə ɻegədəw hara nəm dara gelâw gandəw. ⁴ Me cendi 'yo bərmâ gaba hara gelâw gandəw Jesu di bəriŋ bədâ, dara narje di gərə naŋe. Yande da, cendi nagə daa kule dəwâ me bolbə kule di dəw bam me kal gubu me nol gə aba mwom di gə gəsa duwa gə 'ya suwar ha asaw nəm Jesu dərəwâ. ⁵ Mana gə ta-lâ da, Jesu di yér nare nē ta di kala day gə dusərâgə dəwâ mwom da, anji wayəw abe gə ɻegədəw di ba da: «Jan mache, nē biyâm acṇa dəma di bam dəm.»*

⁶ Managə narje dwarzagəlâ di da, woni gelâ bii gə 'woo gənâ Moyis duwa kaw dam ilê me. Managə ba gə doy gwale gənâ Jesu duwa gə ta di mwom da, cendi ərəmdə gwale dusərâgəlâ me wajə ba da: ⁷ «Gun gə ka di way gwale ya ba i Māří de dana mo? Anji al i Māří mēng ta bədâ mo? Gun mən neyem gaba biyâw gun acṇa duwa bam bədâ, i Māří mən tenene me neyem biyâw gun acṇa duwa bam!» ⁸ Jesu di da 'ocn̄ ərmə day di com me waygə ba da: «I dana me anê ərəm ya ta de mo? ⁹ Wayaw gə gun gə ɻegədəw «Nē biyâm acṇa dəma di bam dəm», labaa «So daa, me u gəsa dəma daa, ha nəm», i gwale gə woy me wom naŋ mo? ¹⁰ Laba da, nē ur dara anê ba 'wacnana dara əndi gə Gun gorəndəw di, nē i gə dwana də idə biyâgə nare nē sən̄a dədâ acṇa day bam di le. *Yande da, nē ha ala mani nē anê yârgə ba wom naŋe di.*» Me anji wayəw abe gə ɻegədəw di ba da: ¹¹ «Nē waygə əndi: So daa, u gəsa dəma daa əsəmâ, me cor ha ulay dəma-lâ dəm!» ¹² Mana gə ta-lâ dog, abe gə ɻegədəw di so daa cud nare dorâgəlâ, u gəsa duwa me ha yaa nəm ulay. Ərə, narje pad nē yâr abe gə ɻegədəw di haralâ yaa da, laŋa algə me cendi 'ogə Māří suməw way ba da: «Laba da, dê yarang mani nē dii mən kaw dê yârgə bədâ sən̄ di dəm. Māří da, i geche anju 'yang!»

*Jesu 'ogə Lebi ba hane pamna tarəw
(Matiyâ 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Targin̄ dfang da, Jesu cwara hara kuray gə bəle gə Galile-yê. Nare nē gərə hara 'yow me anji gelgə gwale gənâ Māří duwa. ¹⁴ Managə anji ilê haralâ da, yâr Lebi gənâ Alpe gorəndəw dam lâ mana duwa gaba salaw dole gə geche gə Rom mani-yê, me anji wayəw Lebi ba da: «So daa, hare, pam taren!» Me Lebi so daa me pam tarəw. ¹⁵ Targin̄

* ^{2:5} 2.5 Jan mache, nē biyâm acṇa dəma di bam dəm. Mana gə ta-lâ da, anji 'yo labiya bədâ sən̄. Yarna Marka 2.11-12.

dang Jesu ilâ wama mani managə kərâ nê Lebi-yâ, me woni gərsâ gwale duwa me nare nê dang naq wom gandəw mani mən. I nare woni salaw dole gə geche gə Rom mani me nare nê dang woni ala acna me. Cendi pam Jesu gə gərâ nan.¹⁶ Mwom da, nare nê yab woni gələ bii gə 'woo gənê Moyis duwa ilâ. Cendi i nare nənə nare nê gə 'ogəgə Parise. Managə cendi yár Jesu wama gə mani-yâ gə nare woni salaw dole gə Rom mani, me nare nê dang woni ala acna me da, cendi waygə woni gərsâ gwale gənə Jesu duwa ba da: «Aba ciri dan wom gə nare woni salaw dole gə Rom mani me nare woni ala acna nê dang men me, dana mo?»¹⁷ Managə Jesu doy gwale day di mwom da, anji waygə ba da: «Nare nê i mwom bədə da, cendi ur dogtâr bədə. I nare nê i mwom me ur dogtâr cendi. Əndi da, nê hara 'ogə i nare nê 'ocn̄ dara ba gə i woni ala acna. Me nare nê ərəm ba gə i nê təba Māři dərəwə da, nê hara 'ogəgə i cendi bədə.»

*Gələ gənə Jesu duwa da bamar gə gələ gə bəg bədə
(Matiyâ 9.14-17; Luk 5.33-39)*

¹⁸ Wala mən, woni gərsâ gwale gənə Jā Batis duwa me nare nê gə 'ogəgə Parise me ilâ 'woo asyam-â. Mwom da, nare hara ur Jesu ba da: «Woni gərsâ gwale gənə Jā Batis me woni gərsâ gwale gənə nare nê Parise day me ilâ 'woo asyam-â, me ejəm da, woni gərsâ gwale dəma u day bədə, dana mo?»¹⁹ Mwom da, Jesu cogə lə diyə gə gwale gə diri ba da: «I man me aba ala diyamdrani kwandaw moso ha 'woo asyam managə anji kaw ilâ gandagə me mo? Managə anji ilâ gandagə sən̄ da, cendi ha 'woo asyam bədə.²⁰ Me wala gə dang mən haralə. Wala gə ta di, gə ha biyə aba diyamdrani hara gandəw. Do me, cendi ha 'woo asyam sən̄.»

²¹ Anji waygə gwale gə diri dang ba da: «Gun mən ha 'woo barge gə dərway bəw dəra asa gə məbəla managə barge gə marənge-yâ bədə. Dara barge gə dərway di, ha chawa gə marənge dəwaya gə pii di bam. ²² Me gun mən kaw ha bwa gani gə dərway gə ilə sugədə-lə managə dəjili gə marənge-yâ bədə me ca[†], dara gani gə ilə sugədə-lə di ha chawa dəjili gə marənge di bam bəriñ. Gani di me dəjili di me hə bwaw i gun di səw. Me ladni duwa da, gə bo gani gə ilə sugədə-lə managə dəjili gə dərway-â.»

*Jesu i aba ciri gənə wala gaba bwa gwayni di
(Matiyâ 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Wala mən gə i wala gaba bwa gwayni gənə Juwib day, Jesu day gə nê woni gərsâ gwale duwa cilang dage nê geme. Woni gərsâ gwale duwa, managə ilâ haragələ da, cendi ar geme dəw wom.²⁴ Ərə, nare nê Parise wayəw Jesu da: «Yér! Woni gərsâ gwale dəma ilâ ala i na yande mo? I mani nê bii ənda gə 'woo əm bam wala gaba bwa gwayni-yâ!»²⁵ Mwom da, Jesu cogə lə diyə: «Anə asə mani nê Dabid algə di managə Magtubu dənâ Māři-yâ bədə mo? Wala mən, anji cherni aləw me, nare duwa nê ilə gandəw kaw, cherni algə me ca. Mani day nê wama ilâ bədə. ²⁶ Anji gandə kulə gənə Māři-yâ. I aliya gə Abiyatar i geche gənə woni bwasa Māři day. Dabid wom mapə gə gə chəgədəw Māři me 'yagə nare duwa di me ca.[‡] Bag da, bii ənda gə 'woo-lâ da, i woni bwasa Māři wom cendi məra. *Me Dabid al i acna bədə.*²⁷ Me Jesu waygə dang ba da: «Māři al wala gaba bwa gwayni di dara wagə gə nare-yâ, me anji al wala gaba bwa gwayni di dara 'yagə gə nare wamani bədə.²⁸ I dara yande me əndi gə Gun gorəndəw di, wala gaba bwa gwayni di kaw, nê i aba ciri duwa əndi.»

3

*Jesu so gun gə əsəw mar bam daa
(Matiyâ 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Targin dang da, Jesu cor gandə managə kulə gaba amsa Māři gənə nare nê Juwib day-â. Gun gə əsəw mar bam ilâ me. ² Nare nê gə 'ogəgə Parise kaw ilâ, cendi ur ba gə aləw Jesu gwale dəwə, yande da, cendi asə angal day yərgə gə Jesu dara gaba anju ba ha swa aba mwom di daa wala gaba bwa gwayni-yâ mo. ³ Ərə Jesu wayəw abe gə əsəw mar bam di ba da: «So dəbə daa nare dəwəgələ!»⁴ Me ur nare di ba da: «Wala gaba bwa gwayni-yâ da, bii gə 'woo ənda ur dara ba mən ala i mani nê lade, labaa nê acne mo? Dara ba mə bəlnən̄ gun daa, labaa ba mən 'yanaw bam mo?» Me gun mən kaw aləw gwale lə diyə bədə. ⁵ Mwom da, Jesu cor yərgə pad day-â gə maşa, me səw kaw 'yoləw dədəgələ bədə dara nare nê ta di dədəgə woy naqə. Mwom da, anji wayəw abe di ba da: «Yə əsəm dodə!», me anji yâ əsəw dodə. Mana gə ta-lâ dog da, anji 'yo labiya.

[†] 2:22 2.22 Dəjili i gare gə dələbə gaba bwa gani ya gugələ ta de. [‡] 2:26 2.26 Yarna maana dənə Dabid duwa də way dara mapə gə chəgədəw Māři managə magtubu dənâ Samiyel də dii mən 21.1-7.

6 Me nare nê Parise di dêmâgə iche, hargə kalang 'ywa nare nânâ dole gə Erod dara ba gə ha ala i man da 'yaa gə Jesu mo?

Nare nê gərə hara 'yo Jesu

7 Dang bi, Jesu day gə nê woni gərsâ gwale duwa hargə gər managə kuray gə bəle gə Galile bəwê. Nare naq paməw tarəwə. Nare nê gərə nê ta di dwəraqələ da, nê yab swa i wama gə Galile-yâ, me nê yab bi da, swa i wama gə Jude-yâ⁸ me i ciri də geche də Jursalem-mâ, me nê yab swa i wama gə Idume-yâ, me nê yab dəng i nê swa gangôr gənâ kuray gə Jurde-yâ, me nê yab da, swa i ciri də Tiir me Sidō me tulbâdə-lê. Managə cendi doy mani nê Jesu algə di da, cendi haragə pad dara yara gə dərəgə.

9 Managə Jesu yêr narje di gərə naq da, anji waygə woni gərsâ gwale duwa ba da: «Unən bərwa hane nəm, dara kal nare di dərbənən bədâ.»¹⁰ Anji way yande dara managə anji dee swa nare nê mwom naq daa pii da, nare pad nê mwom jiga jiga ilê gələgə dərəgələ da, 'yoləm dara ba gə hara səwə ib ba gə bəlbə səw.¹¹ Managə nare nê dundi də acnə algə kaw ba gə yêr Jesu mwom da, dundi də acnə di nogəgə me cendi piy gubərəgə dodâ dərəwə me sojə marjagə daa way ba: «Əjəm, mâ i Mâři gorəndəw!»¹² Me anji əriñ dundi də acnə əmdə waya gə nare ba i Mâři gorəndəw di bam.

Jesu anjər paja duwa nê mwaj dii sər

(Matiyâ 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Dang, Jesu nagə ha kura-lê. Anji 'ogə nare nê anji ur ba gərsənə gwale duwa, me cendi hara səwê. ¹⁴ Mwom da, anji anjər nare nê mwaj dii sər bi managə kwandagə dwəraqələ. Anji 'ogagə bi a paja duwa. Anji anjər nare nê mwaj dii sər ta di dara ba ina i gandəw, me dan baa ha kəjəgə dara waya gə Nô də lade dənən Mâři duwa,¹⁵ me baa ha 'yagə dwana də idə 'ywara dundi də acnə bam me ca.¹⁶ Yarna, nare nê mwaj dii sər nê ta di sumdəgə, i ta: Simō gə Jesu 'ogəw Piyer,¹⁷ me Jak day gə chendəw gə Jâ, nê i Jebede dəndaw me Jesu 'ogəgə «Bwanerje», gəndəw də biyə da, way i ba da: «nare nə wun ya əriñə gənən Mâři duwa de», me¹⁸ Andore, me Pillib, me Bartelemi, me Matiyâ, me Toma, me Jak gənən Alpe gorəndəw, me Tade, me Simō gə i gun gə ur dara nare nê Juwib ba damna gə dədəgə me bəlnə sədəgə cendi me ca,¹⁹ me Juda Iskariyod gaba 'yaa Jesu woni marçande duwa əsəragələ me ca.

Jesu al giyə i gə dwana dənə wi mo?

(Matiyâ 12.22-32; Luk 11.15-23; 12.10)

20 Tariqən dang da, Jesu day gə nê woni gərsâ gwale duwa cwara hara ulay. Nare naq dang bi hara dayar gandəw. Me Jesu day gə nê woni gərsâ gwale duwa 'yo bərmâ gaba wama mani nê wama bədâ. ²¹ Managə Jesu waqaw ba gə dwaya yande da, cendi waya anji ba cor meyendə i bam dəm, me cendi swa daa hara dara walaw gə dwana hara nəm ulay.

22 Ərə, nare nê mən nê woni gələ bii gə 'woo gənən Moyis duwa swa managə Jursalem. Cendi gəra way ba da: «Sidan* ilê Jesu səwə, i tandi də i dundi də acnə geche day me 'yaw dwana də idə 'ywara dundi də acnə bam.»²³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gələ bii gə 'woo nê ta di, me anji waygə gwale gə diri: «I man me Sidan ha 'ywara sədə dəra bam gang tug mo? ²⁴ Wala gə nare nê lew də dwāři-yâ mən jarna say gə sədəgə day gang da, dwāři də ta di ha 'ya lə bədâ. ²⁵ Me managə nare nê ciri dwəraqələ mən damna dara jara say gə sədəgə day da, ciri də ta di ha 'ya lə bədâ. ²⁶ Me Sidan jarna gə sədə dəra gang, labaa yinə sədə daa mən bədâ da, dwana dəra ha 'ya lə naq mo? Bədâ. Dwana dəra ha 'yanı i bam bərin.

27 «Managə gun urnən ba gandəna managə gun gaba dwana† kərə duwa-lê me ba chəbə mani duwa nê 'ywa pad bam da, ladni duwa da, anji magədə gun gaba dwana di dodâ, do me, anji ha neyama gaba chaba mani duwa nê 'ywa nê kərə ta di bam pad sən. ²⁸ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dang bi: Mâři i ib dara kala dusəw həlala nare acnə day gə jiga jiga dəwəle, me acnə day gə cadəbə gə Mâři kaw, anji ha kala dusəw həlala lə diyə me ca,²⁹ me gun gə cadəbəna i Dundi dənən Mâři duwa da, Mâři ha kala dusəw həlala acnə duwa gə ta di dəwəle bədâ. Gun gə ta di acnə duwa di wor ilə dəwəle gə dərin bərin.»

* 3:22 3.22 Sidan Managə magtubu dənən Mâři duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i «Belsebil» mana gə ka-lâ. Nare nê Juwib 'ogə Sidan gə bii day fang «Belsebil». † 3:27 3.27 gun gaba dwana Jesu way gwale gə diri gə ta di dara gələgə nare ba əndə Sidan dodâ, me ta di me, anji neyem 'ywara gə nare dundi də acnə bam sədəgələ. Anji wayna gwale gənâ gun gaba dwana da, anji way i dara Sidan, me aba magədaw dodâ me chaba gun gaba dwana mani duwa bam me da, i anju gə Jesu səw duwa gang. Jesu ilə ala i mani nê Mâři biyəw gə bii pii ba alnagə di, yarna Esayı 49.24-26.

³⁰ Jesu waygə woni gələ bii gə 'woo yande i dara cendi waya ba anji ba i gə dundi də acnə lə səwə.

*Jesu iw me chamraw me
(Matiyâ 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Targin däng da, Jesu iw me chamraw me haragə gəra ciri də Jesu ilə. Cendi cəbə iche me giyəw gun managə kərə ba 'wagənaw. ³² Nare naq dam ilə gandəw, me gə wayəw: «Yər, im me chamram me ilə iche, cendi urəmme.» ³³ Me Jesu cogə lə diyə ba da: «I wi me i in, i nə wi me i chamran mo?» ³⁴ Mwom da, anji kal səw yər nare nə dam liwəw daa ta di bam, me way ba da: «In me chamran me, i ka. ³⁵ Əw, gun gə woy woy gə alna mani nə Māři dusəw urgə da, anji me i chen, me i chidən, me i in me ca.»

4

*Gwale gə diri gənə aba chəə swagə duwa
(Matiyâ 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Targin da, Jesu so ilə gələgə nare gwale gənə Māři duwa däng bi kuray gə fəle gə Galile bəwə. Narje 'yarbar naqə managə tuləwə. Yande mwom da, anji kal səw nagə bərwa dalawə dama lə me dəbə nəm nimi-yə. Me narje nə pad da, dam day kuray di bəwə wayni-yə. ² Me Jesu di gəlgə nare mani naq gə gwale gə diri. Me managə gələ duwa gə ka-lə da, anji waygə ba da: ³ «Dwayna ladə! Abe mən so ha managə daga duwa-lə dara chəə gə swagə duwa. ⁴ Managə anji ilə chəgədə swagə di lə da, swagə nə yab da bor day managə bərməd dugədəwə, me dirbi gəra təgəgə chəgədəgə bam car. ⁵⁻⁶ Nə yab däng da bor day managə gəndara-lə. Cendi gəndə daa kalang, me 'yo bərmə gaba bwa sabragə hara dodə cog bədə dara sənə da lade di yengəle. Yande da, managə dawa uşə da, cendi woy bam kiyaw. ⁷ Nə yab däng da bor day mana gə chemde nə jimdi dərəgələ. Swagə di gəndə daa ladə məndagə. Me əşə hura gənə chemde di so naq mwom da, yə swagə di daa swamama əmgə gəndagə dədəgə də idə naa nəm di bam. ⁸ Swagə dərəgə nə yab däng bor day managə sənə da lade-yə. Cendi gəndə jor ladə me naa dərəgə me ca. Swagə nə ta di dədəgələ mən da, dərəgə 'yarbar naqə. Nə mən al dərəgə neyem gəninq subu, nə mən däng al dərəgə neyem gəninq kubi, nə mən däng bi al dərəgə neyem aru.» ⁹ Me Jesu waygə däng bi da: «Kal gun gə sumdəwə woni dwaya gwale inalə da, kalew a dwyna ladə!»

¹⁰ Əşə Jesu day gə nə woni gərsə gwale duwa nə mwaj dii sər me nare nə yab nə ilə hara gandəw sən di gərgə bam tulıñ-yə ched da, cendi so ur Jesu ba da: «I dara na me mə gəlgə nare gwale gənə Māři duwa gə gwale gə diri ba mo?» ¹¹ Me Jesu cogə lə diyə waygə ba da: «Yeni da, Māři gələng gwale səw gə budələ dara lama duwa gə dwāři di cəm, me nare woni kala dusərəgə dwāři dənən Māři duwa dədə bədə da, nə gəlgə mani pad di i gə gwale gə diri. ¹² Ta di me i mani nə aba cəmə Māři bəw jangə nəm gə gwale day pii managə Magtubu dənən Māři-yə, me yala alal nəm. Anji way ba da:

*<Mani nə cendi yārgə gə dərəgə kaw,
neyem yaragə lədə bədə,
me nə cendi doy gwale day kaw,
neyem 'wacnəgə lədə bədə me ca.
I yande me cendi ha 'ywa gə bərmə
gaba cwara nəm Māři səwə bədə,
me Māři kaw ha kala dusəw həlala
acnə day dəwə bədə me ca.» **

*Gwale gə diri gənə aba chəə swagə di gəndəw
(Matiyâ 13.18-23; Luk 8.11-15)*

¹³ Me Jesu waygə däng bi ba da: «Gwale gə diri gə nə wayang gandəw dara aba chəə swagə di da, anə 'wacnana gəndəw bədə sən da, gwale gə diri gə däng gə nə ha wayang gandəw da, anə ha 'wacnaw mənang kaw mo? ¹⁴ Dwayna! Aba chəə swagə di da, i aba waya gwale gənə Māři duwa. ¹⁵ Swagə dərəgə nə bor managə bərməd dugədəwə da, wun i ya nare nə doy gwale gənə Māři duwa məndagə, me əşə Sidan hara kalang bii gwale gə cendi dwayaw di bam dusərəgələ.

¹⁶ «Swagə dərəgə nə bor managə gəndara-lə di da, i nare nə doy gwale gənə Māři duwa, cendi yəw gə sii 'ywala məndagə, ¹⁷ me gwale di bo sabərəw dusərəgələ bədə. Yande da, managə wamani 'yanagə, labaa nare gəlnəgə dərəgə dara gwale gənə Māři duwa mwom da, cendi so kalang gən gwale gənə Māři duwa di bam.

¹⁸ «Swagâ dêrâgê nê bor mana gê chemde nê jimdi dwaragelê di da, i nare nê doy gwale genê Mâři duwa di me, ¹⁹ ərə cendi ərem managê wamani gê jiga jiga gê sənə dêdâ ka dêwâ, cendi kanjə 'ywa gê səna dêdâ ka, i mani nê pêgin puu, me cendi kal ərmâ day managê mani nê dang dang dêdâgêlê me ca. I yande me ərmâ gê pad gê cendi ərmew di da, yə gwale genê Mâři gê dusərâgêlê di daa swamama əmgê ala gandew giyâ bam.

²⁰ «Swagâ nê bor səna də lade-yâ da, i nare nê doy gwale genê Mâři duwa me gamew dusarâgêlê lada dem dem me al gandew giyâ me ca. Cendi da, wun ya swagâ dêdâgê nê mən nê al dêrâgê neyem genin subu de, labaa nê dang nê al dêrâgê neyem genin kubi de, labaa nê dang bi nê al dêrâgê neyem aru de me ca.»

*Gwale gê diri genê lamba dêra
(Luk 8.16-18)*

²¹ Jesu waygê nare dang bi ba da: «Gun unê lamba da duwa gérâr lê da, i dara əbâdê mani dêdâ bêdâ, labaa i dara chêdâ managê solbâ gêndâgêlê mo? Bêdâ. Me bag da, i dara chêdâ mani dêdâgêlê daa dara kal acjana mana bam. ²² I ya ta de di me ca, mani pad nê budelâ di da, gê ha yarage daa pôden-yâ, me mani nê nare ur kwandaga ba 'wacqana bêdâ kaw, Mâři ha gelêgê daa pôden-yâ. ²³ Gun gê sumdâw woni dwaya gwale inalâ da, kal a dwayna.»

²⁴ Me Jesu waygê gwale dang bi ba da: «Asəna angal dan ladèle managê mani pad nê nê wayang gwale day di dêdâgêlê. Gê ha 'yang mani wunâ ya dan nê anê 'yagê kwandang ta de, me gê ha 'yang lê diyê dang bi me ca. ²⁵ Yande da, gun gê yinê gwale genê Mâři duwa di alna gandew giyâ da, Mâři ha 'yaw 'wacqna gê gwale duwa lê diyê bi. Me gun gê yinê gwale di alna gandew giyâ bêdâ da, gê bani gê anji dwayaw ta di kaw, gê ha biyêw bam.»

Dwâři dənê Mâři duwa wun i ya na de mo?

²⁶ Jesu waygê nare gwale dang bi ba da: «Dwâři dənê Mâři duwa da, wun i ya gun mən baa gəsə gê swagâ duwa managê daga duwa-lê ta de. ²⁷ Mwom da, anji ina i nuni gê changa, labaa damna bəra gê dawa kaw, swagâ dêrâgê di gandê daa me jor me dêban 'wacqna duwa. ²⁸ I səna me al giyâ dêra gaba ganda swagâ dêrâgê di daa, me jor nəm di me tandi. Me swagê di gandê gê dêdâgê naa nəm gê dêrâgê managê dêdâgêlê. ²⁹ Me managê swagê di dêrâgê naa dəm da, gun gaba gəsə swagê di u kurang kalang me ha dara nilêgê dəm, dara wala day gaba nilâ di neyemme dəm.»

*Gwale gê diri genê mutardə dêrâw
(Matiyâ 13.31-32; Luk 13.18-19)*

³⁰ Jesu waygê nare gwale dang bi ba da: «Dwâři dənê Mâři duwa da, ba dâ ərmâng gandêdê ya na de mo? Labaa, ba dâ wayang gwale dera də ərmew gê gwale gê diri gê woy mo? ³¹ Dwâři dənê Mâři duwa, wun i ya habda gê mutardə[†] dêrâw de. Dêrâw di i bani hiqe hiqe 'doy kwandaw habde nê caga ka dêrâgê bam pad. ³² Me managê gê gəsənâh dêrâw dodâ da, ganda daa me jor gedâ habda gê nan doy habde nê gêndâgê wor nê gê dəlbəgə dara hangeda gê bəra di bam pad. Anji agâda gangəraw naq me 'ya dun naq də dirbi kaw dangərə ciri day dam lê me ca.»

³³ Jesu waygê nare gwale genê Mâři duwa gê gwale gê diri naq yande. Anji waygê gwale di yande bor gê dwana day də ida 'wacqna. ³⁴ Gê nare nê gərē pad da, anji gəl gwale genê Mâři duwa gê gwale gê diri baa baa, me managê anji inə məndagê gê woni gərsə gwale duwa da, anji biygê gwale gê diri di gəndew daa.

*Jesu dwana duwa doy gale gê geche bam
(Matiyâ 8.23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Wala gê ta-lê dog, gê turgə pəram da, Jesu waygê woni gərsə gwale duwa ba da: «Cilangənandə kuray gê bəle, hanandə dugədəw də alâ ta-lê!» ³⁶ Managê cendi so kal nare nê gərē di dodâ dəm da, woni gərsə gwale genê Jesu duwa di 'oy bərwa gê Jesu dam lê di ha gandew. Bərwa nê dang kaw ilê haralâ gandagê me ca.

³⁷ Bam da, gale gê geche biyara kalang, u nimi bo bərwa dalawâ, wor hiqe dara 'wanaw da. ³⁸ Me Jesu di da, i duwa i nuni bərwa widəwə cilangə dəw daa. Nəma woni gərsə Jesu gwale duwa di nuw daa me wayew da: «Aba gələnin mani, dê ilê marangâ da, nam dusəm bêdâ mo?» ³⁹ Mwom da, Jesu so daa, ərin gale me waygê nimi nê kuray yê di me ba da: «Hwaynale! Dəbənâ dodâ!» Mana gê ta-lê da, gale dəbə dodâ deg, me mana həlal kajaj. ⁴⁰ Jesu waygê woni gərsə gwale duwa da: «Anê laq yande dana mo?»

[†] 4:31 4.31 mutardə Habda gê gê 'ogəw «mutardə» da, i habda gê nare nê Juwib dəlbəgə managê yiga day dalawâ dara hangeda gê bəra. Dêrâw da, i bani bani yande, me habda səw da, jore bor ya gimdere de.

Anâ kal dusérêng Mârî dêwâ bêdâ sən̄ mo?» ⁴¹ Cendi laña algə nañ, cor urbë sêdâgë: «Gun gë ta di i wi me gale day gë nimi nê kuray-yâ kaw doy gwale bêwê mo?»

5

Jesu dwana duwa doy dundi də acne bam
(Matiyâ 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Ərə Jesu day gë nê woni gërsê gwale duwa gërgë managë kuray gë bële gë Galile dugëdëw dë alê ta-lê, i wama gë Geresa-lâ. ² Me managë Jesu chë dodâ bërwa dalawâ da, abe mën gë dundi dë acne widebëw swa managë munəni-yâ hara 'yo Jesu. ³ Abe gë ta di, ciri duwa dë dama i managë munəni-yâ. Gun mën kaw neyem magëdaw dodâ bêdâ. Gë sul kaw, gë neyem magëdaw dodâ bêdâ. ⁴ Gë wala wala gë bow kaya-kaya gëdawô me sul əswâw me kaw, anji agëdëgë bam. Ərə gun gë dang gë neyem yêw biyêw bëw dodâ, ilê bêdâ. ⁵ Gë changa me gë dawa me anji këdëbôr munəni-yâ me kura dëdâ, me dosbë sëw jarbe gë gëlale me sojëba ɻuru me ca.

⁶ Anji yara Jesu haralâ hên da, wada gëra piy gubérâw dodâ dërêwâ. ⁷⁻⁸ Mwom da, Jesu waydë dundi dë acne ba da: «Dëm bam abe di sëwô!» Me dundi dë acne di soy marjadë daa nañ: «Əjəm, Jesu gë Mârî gaba dama mani dëdâgëlâ pad gorëndëw, më ur i na sənâ mo? Nâ wayëm gë Mârî sumëw: Gëlən dërâñ bêdâ!» ⁹ Mwom da, Jesu urdë ba da: «Gë 'ogi man mo?» Tandi wayëw: «Gë 'ogën <Gërë>, dara nê gërənin nañ.» ¹⁰ Me tandi mërgëw Jesu dara ba 'ywarnagë bwanagë hâñ bâdâ.

¹¹ Mana gë ta-lê di, gochâng gëmâr ilê wamalâ kura tulđelâ. ¹² Dundi dë acne di wayëw Jesu da: «Kalinin nê hanin gochâng nê ta di sëdâgëlâ.» ¹³ Jesu waygë ba hana. Ərə cendi dëm bam abe sëwâ, ha bwara gochâng sëdâgëlâ. Gochâng bëriñ daa kura tulđelâ hir, wa bor managë kuray-yâ, chë nimi gëmaj gëmaj marbë bam. Gochâng di neyem i ya dubu sër de.

¹⁴ Nare woni gama gochâng di wada hara ciri dë gechide-yâ me dë dine-yâ me waygë nare gwale gë ta di, ərə nare di wada dara yara mani nê alal di. ¹⁵ Managë cendi gëra Jesu tulëwâ ib da, yér abe gë dundi dë acne widebëw nañ pii di dam lâ dodâ, dërêw biyôr dodâ, hurâ barge sëwâ, me cor laña algö. ¹⁶ Nare woni yara mani nê al abe me gochâng me gë derêgë da, këbëgë kwandagë gwale di, ¹⁷ ərə cendi mërgëw Jesu ba hana kalnaga sənâ day di.

¹⁸ Managë Jesu nagë dam bërwa-lâ dara hara dëm da, abe gë widebë pii di amsëw ba kalnaw ba ha gandëw. ¹⁹ Me Jesu əmëw hara gandëw bam me wayëw da: «Cor, ha ulay dëma-lâ 'ywa wâram me waygë mani nê Aba ciri gë Mârî al gandëm me ɳagəni dëma dë anji yér di më.» ²⁰ Mwom da, abe di cor ha waya mani nê Jesu al gandëw managë wama gë gë 'ogëw «Ciri dë mwaj» dalawâ, ərə nare dam yér kêmê duwa.

Jesu dwana duwa doy mwom me made me bam
(Matiyâ 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Managë Jesu day gë nê woni gërsê gwale duwa cwaragë bi gë bërwa gëra managë kuray gë bële dugëdëw dë ka-lê bi da, nare nañ dayar gandëw bi managë kuray di bëwâ. ²² Mwom da, abe mën gë gë 'ogëw Jayrus, anji i geche gënâ kulë gaba amsa Mârî gënâ nare nê Juwib day, swa hara. Me managë anji bo dërêw ca yér Jesu da, anji ənder dodâ dërêwâ ²³ me mërgëw nêm ba da: «Hare de! Hare de! Durmân womâr nañ, ilê dara mara le. Hare, më ha bwadë əsam dëdâ dara kal dë 'ywana labiya me dë damna nêm bëra.» ²⁴ Me Jesu so ha gë abe di. Nare nañ bow ha gandëw me dëmdëw pêgiñ mad managë haralâ di.

²⁵ Managë nare nê gëre nê ta di dwarzagëlâ da, deme mën dë bare ha sëdâ neyem aliya mwaj dii sër kaw ilê me. ²⁶ Tandi hoy sëdâ nañ managë harba gë dogtôr sëdâgëlâ, meyendë əsëdë bam pad kaw, 'yo labiya bêdâ. Ərə, bare di cor ha sëdâ nañ bi. ²⁷⁻²⁸ Me managë deme di doy gwale gë gë way dara Jesu mwom da, tandi waya dusëdâlê ba da: «Dee nê bëlnâ i barge duwa mëra kaw, nê ha 'ywa i labiya.» Yande da, deme di hara gë ɳilanga Jesu tarëwâ nare dwarzagëlâ bël gë Jesu barge duwa. ²⁹ Mana gë ta-lâ dog, bare hara duwa di dëbë dodâ me ca. Tandi kaw 'ocñ dog dara ba dë 'yo i labiya cëm. ³⁰ Me mana gë ta-lâ dog da, Jesu kaw 'ocñ dara dwana duwa dë yab ba gandë yaa bam. Ərə anji co dërêw tarëwâ bi yér ga nare di me urgë ba da: «I wi me bël barge ni mo?» ³¹ Me woni gërsê gwale duwa cow lâ diyê wayëw ba da: «Mê yér nare di gërë nañ, cendi dëmdër gandëm daa pêgiñ mad mad ta me, më ur aba bëlêm dfang tug mo?» ³² Me Jesu kal sëw 'wunbâ tulbâw dara gaa baa yér gë gun gaba bëlêm di. ³³ Ərə deme

də idə bələw di, laŋa aldə*, sədə sadədə daa tag tag, dara tandi 'ocn mani nə yala alal gandədə di, me tandi hara əndər dədə Jesu dərəwə me wayəw gwale dəra səw daa pad.
³⁴ Me ərə anji waydə ba da: «Chidən ni, də kala dusi dənə yande da, də 'yo bələ dəm. Ha labiya, mwom diya di kaw kaliye dəm.»

³⁵ Managə Jesu ilə wayadə deme di gwale di lâ sən da, nare nə yab swa kərə nə Jayrus-lə, me cendi wayəw Jayrus ba da: «Durməm di mare dəm. Hoy Aba gelənin mani di haralâ pəqin bədə.» ³⁶ Me Jesu doy gwale day di com, me anji wayəw Jayrus ba da: «Kal ala laŋa dī me kal dusəm mən dənə.»

³⁷ Me managə Jesu so dara hara kərə nə Jayrus-lə da, anji əmgə nare nə dee bwaw di hara gandəw bam, me kal i nə Piyer me Jak day gə chendəw gə Jā me məra ha gandəw.

³⁸ Managə cendi hara yala managə ciri dənə Jayrus-lə dəm da, Jesu 'yo nare nə mən ilə nulələ, me nə yab da ilə swaja wuyu me. ³⁹ Anji gandə ha kərə me waygə nare ba da: «I dana me anə nul naŋ yande mo? Dwe də more di mare bədə, me tandi i i nuni.»

⁴⁰ Managə nare ba gə doy gwale gənə Jesu duwa gə ta di da, cendi aləw məng. Mwom da, anji 'yor nare nə gəre di bam iche, me wol dwe di abadə day gə idə me woni gərsə gwale duwa nə subu dī me məra, ha gandəw. Anji gandə managə dwe di gəndədələ.

⁴¹ Anji yə dwe di əsədə me waydə ba da: *Talita kum!* Gəndəw də biyə way ba da: *Dwe də more, nə wayi: So daa!* ⁴² Mana gə ta-lə dog, dwe di so ha daa. Dwe di, aliya dəra i mwaj dii sər. Ərə, nare pad nə ilə me yər mani nə dana nə Jesu algə di da, laŋa algə naŋe, me cendi dəbə yər kəmə duwa. ⁴³ Me Jesu kaw yəgədə sumdəgə naŋe dara cendi ba cəmnəw gun mani nə baa algə ka di daa bədə. Me anji waygə dəfən ba: «'Yanadə dwe di mani nə wama.»

6

Nare nə Najared gən Jesu gwale duwa bam
(Matiyə 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Targıñ dəfən da, Jesu swa kala ciri də Kapernom bam me hara gəra managə Najared, i ciri də tanga anji əsər lə bag. Woni gərsə gwale duwa kaw bwaw yala gandəw me ca.

² Me managə wala gaba bwa gwayniñ-yə da, anji ha managə kule gaba amsa Mārū-yə me kal səw gələgə nare gwale gənə Mārū duwa. Nare naŋ nə doy gwale duwa di da, gwale di 'yagə ərmən naŋ, me cendi way ba da: «I wi me gələw duwa mani nə ta di pad yande mo? 'Wacna duwa gə mani di da, i man yande mo? Anji 'ywaw i woy mo? Dwana duwa də idə ala mani nə dana nə ta di da, 'ywadə duwa i woy yande barə? ³ Bag da, anji tanga i aba pəlbə habde gaa bədə mo? Anji i Mari gorəndədə, anji i nə Jak day gə Jose chandrage, me nə Juda day gə Simō di chandrage, me chamraw nə namde kaw ilə ganandə ka.» I dara yande di me nare nə Najared di gən nəm gaba kala gə dusərəgə managə Jesu dəwə bam. ⁴ I ta di me anji waygə nəm ba da: «Gun gaba cəmə Mārū bəw da, i nare nə dəfən məra me aləw horəmbə cendi. Me waqaw duwa gang nə dam gandəw ciri dədə mən, labaa chamraw duwa gang nə dam gandəw kərə mən kaw, aləw horəmbə bədə bag.» ⁵ I dara yande me Jesu bogə əswa i nare nə woməre nə yab dədəgələ məra me sogə nəm daa mwom day-ə, me anji neyem gaba ala gə mani nə dana nə dəfən managə Najared bədə. ⁶ Me anji ərəm naŋe dara nare gən gaba kala gə dusərəgə managə dəwə bam.

Jesu kəjə paja duwa nə mwaj dii sər
(Matiyə 10.1,5-15; Luk 9.1-6)

Dang bi da, Jesu so ha ciri də dine nə managə Najared tulbədələ baa baa dara gələgə nare mani. ⁷ Me wala mən da, anji 'waga paja duwa nə mwaj dii sər di səwə me anji so kəjəgə sədəgə sər sər dara cendi ba hana asənagə nare berni. Anji 'yagə dwana də idə 'ywara gə dundi də acne bam me ca. ⁸ Anji waygə ba da: «Unə mani nə wama əsərangə bədə, unə sag gaba hara məjəniñ-yə bədə, unə gursə əsərangə bədə. Me unə i cilang əsərangə ⁹ me hurna gebande gədrangə. Me barge da, layna i mən mən məra.» ¹⁰ Anji waygə dəfən bi dara mani nə cendi ba hana alnaga: «Ciri da mən də yinēng gə dwani kərə dəra-lə da, cəmnə daa hana managə ciri də dəfən bədə, me damna lə managə ciri də ta-lə jang bədəna gə wala gaba swa kala gə mana gə ta di neyamna nəm ba. ¹¹ Me

* ^{5:33} 5.33 Managə pama gə bii gə 'woo gənə Moyis lâ da, nare nə Juwib day-ə da, deme wala dəra gaba yâh bare-yə baa baa, labaa mwom gə bare hana sədə da, deme di acne nare nə Juwib dərəgələ (Lebitik 15.19-30). Bii gə 'woo way ba da: Gun gə deme də ta di bəlnə səw da, anji kaw cor gə acne me ca. I dara yande me deme neyem gaba ganda iche hara gə kwandadə bədə managə bare ha nəm sədə sən. I dara yande me managə maana də ka di lâ da, deme di, algə mani nə tandi dee neyem gaba alagə bədə ta di: Tandi hurər nare dwaqagələ me ha bələ nəm gə gun gə urə dəra ta di. I ya ta di me laŋa aldə nəm naŋe.

managə ciri də anâ dəmnâ lâ me nare dəra urnêng bêdâ me gənnê dwaya gə gwale dan bam me da, swana daa, hana pii, kalna ciri də ta di me bwabnagə nare dəra usasə gə gədrangâ bwanage dodê. Managə anâ alnagə nare di yande da, cendi ha 'wacna dara Mârî səw ba 'yoləw dədəgələ bêdê.»

¹² Mwom da, paja nânê Jesu duwa di bəriñ cêgədə ha me ha wayagə nare ba kalna acna day di bam me ba hane 'ywana Mârî dêm. ¹³ Cendi 'yorgə nare dundi də acne nañ bam me cendi bəlbəgə nare nâ womere nañ swani sədəgələ me sogə nəm daa mwom day-â sən.

*Gwale gənê made dənê Jâ Batis duwa
(Matiyâ 14.1-12; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Wala gə ta-lâ da, Jesu suməw 'ogə nañe managə nare bədəgələ. Yande da, dole gə 'ogəw Erod Antipas kaw doy gwale gənê Jesu duwa di me. Nare nâ mən da way ba: «I Jâ gaba ala gə nare batem dî me ba dəməd̄aa nare nâ mare dwarzagələ anju. I dara yande di me anji i gə dwana də idə ala gə mani nâ dana nâ ta di.» ¹⁵ Nare nâ yab da way ba i aba cəmâ Mârî bəw gə pii gə 'ogəw Eli, me nare nâ yab dfang da way ba i aba cəmâ Mârî bəw mən gə wun ya woni cəmâ Mârî bəw nâ pii di de. ¹⁶ Managə Erod ba doy yande da, anji way duwa ba da: «I Jâ Batis gə tanga nâ saw dəw 'yêw bam ka di, me dəməd̄aa nare nâ mare dwarzagələ anju.»

¹⁷⁻¹⁸ I sədə, Erod tanga yə Jâ asəw dange. Anji giy nare yəw magədəw asəw dange-yəd̄a gwale gənê deme də gə 'ogədə Erodiyad, da Erod châbədə chendəw gə Pilib-lâ di. Yande da, Jâ di wajəw Erod di le baa baa ba da: «Əjəm da, bii ənda gə 'woo-lâ da, dee mənneyem gaba chaba gə chendəm diyamo di bədē.» I dara yande me Erod magədə gə Jâ asəw nəm dange-yə. ¹⁹ Me Erodiyad di kaw, dusədə womdə nañe managə Jâ dəwə. Tandi ələwe me ur ba də 'yēwe me ca. Me tandi 'yo bərmə gaba 'yaw di bədē sən ²⁰ dəra Erod di kaw wor yəw Jâ di jaweye sən. Anji 'ocn̄ dara Jâ ba i gun gə təba Mârî dərəwâ, me ba i aba kəbə Mârî bəw gə bərmə duwa me ca. I ta di me anji aləw gə mani mən tenene dange bədē dī. Me managə Erod di ba dwayna gwale managə Jâ bəwə da, anji 'ocn̄ mani mən nâ ha ala bədē. Yande pad kaw Jâ gwale duwa di 'yoləw Erod di le.

²¹ Me wala mən da, Erodiyad di 'yo bərmə gaba 'yaa gə Jâ di. I wala gaba ala sii 'ywala gə yaa gənê Erod duwa-lâ. Anji dörbə mani nâ wama dara 'yago nare nâ anji 'wagagə di. Anji 'waga i nare nâ gechide nâ ciri duwa dədē, me gechide nənə asəngar day me nare nâ ladəbe nâ Galime ca. ²² Mwom da, dwe də more də i Erodiyad durmədə gandə managə kula gə cendi dam lâ di, me tandi naqə nare dərəgələ. Naqə dəra di 'yolgə nâ Erod day gə nare pad nâ dam ilâ wama gandəw mani di le. Dara yande da, Erod so waydə dwe də more di ba da: «Wayən daa mani nâ dərəy urgə, me nâ ha 'yay gandagə.» ²³ Dang bi, anji sərgədə səw ba da: «Nâ ha 'yay mani nâ də ha urən di le, inam i dwārî ni tulda kaw, nâ ha sawa 'yaye.» ²⁴ Dwe də more di dəməd̄ iche, me gəra waydə idə ba da: «Nâ urnâw i na mo?» Idə di codə lâ diyə ba da: «Urəw Jâ gaba alaqə nare batem di dəw.» ²⁵ Me dwe də more cvara bi kalang managə dole di səwâ, me tandi wayəw ba da: «Nâ ur ba mâ sawnan Jâ gaba ala batem di dəw asənan managə subura-lâ 'yanan caga caga ka.» ²⁶ Ərə, dole di səw mar bam ledede, me anji neyem gaba əmədə mani nâ tandi urəw di bam bədē, dara anji dee sərgədə i səw managə nare dərəgələ. ²⁷ Mana gə ta-lâ dog, anji wayəw asəngar gə mən ba hana sawnaw Jâ dəw hane nəm. Mwom da, asəngar di so ha managə kule gə dange-yə sawa Jâ di dəw ²⁸ asa managə subura-lâ me 'woo hara nəm 'yadə dwe də more dī, dwe də more di yə dī di asəngar əsəwâ me cəm 'yadə idə. ²⁹ Targin dfang da, woni gərsə gwale gənə Jâ duwa di dwaya gwale di yande me cendi swa hara u kumbə dənə Jâ duwa di ha nəm asa munə-lâ.

*Jesu 'yagə nare nâ dubu jii mani nâ wama
(Matiyâ 14.13-21; Luk 9.10-17; Jâ 6.1-14)*

³⁰ Managə paja nânê Jesu duwa cvara day gə biyə gaba asa berni-yâ da, cendi dayar managə Jesu səwə ilâ wayaw mani nâ ba gə alaqə me mani nâ ba gə gələgə nare di me pad daa. ³¹ Me mana gə ka-lâ da, nare nâ so cendi sədəgələ ka kaw ilâ haralâ nañe, me nâ hara dara 'ywagə kaw gərə nañe, me əməgə bərmə gaba wama gə mani bam me ca. Mwom da, ərə Jesu wayəgə woni gərsə gwale duwa ba da: «Yeni, hane, də harang bam mənanda, me anâ ha bwa gwayni lâ hiqe me.» ³² Mwom da, cendi naqə managə bərwa dalawâ, cendi məra, me cilangəgə kuray gə bəle dara ba ga ha nəm bam hiqe məndagə. ³³ Me nare nañ yârgə hara lâ me 'ocnəgə com me ca. Yande da, nare nañ nâ ciri-yə pad wa gə gədragə yaa Jesu day gə nâ paja duwa di dərəgələ managə cendi ilâ haralâ di.

³⁴ Managə Jesu ba chêâ dodâ bérwa-lâ da, anji yâr nare nê gêre ilâ mana gê ta-lâ dêm. Me Jesu yâr nare di qagəni day, dara cendi wun ya däménje nê aba gamagə ilâ bâdâ ta de, me anji gélə mani nañe.

³⁵ Managə dawa ilâ pagaralâ dêm da, woni gersâ gwale duwa di hara tulewâ ib me wayew ba da: «Dawa di yala pagare dêm. Mana gê ka-lâ di kaw, i bam. ³⁶ Yande da, kal nare di daa dêm, kalgə ga hana managə ciri dê dine-yâ labaa da gechide-yâ dê i tulbânde-lê ka di gê hana kelnê mani nê wama gê wamma.» ³⁷ Me ərə Jesu di waygə ba da: «Yande da, 'yanagə nare di mani nê wama 'yenî.» Me cendi cow lâ diyâ bi ba da: «Me gaa nê hanin kâlê mapa i gê gursa dê idâ ala gê giyê wala aru sér ka di, me nê 'yagənin gê wom nâm mo?» ³⁸ Jesu waygə bi ba da: «Anâ i gê mapa əndi na ilâ mo? Hana, yarna.» Cendi yâr me cow wayew lâ diyâ ba da: «Nâ inin gê mapa jii me goche sér me ilâ.»

³⁹ Yande mwom da, Jesu waygə woni gersâ gwale duwa ba da: «Waynagə nare nê pad ta di, kalgə gê sabarna dodâ jiga jiga me gê damna dodâ managə chemde nê bera nô i ta di dâdâgélâ.» ⁴⁰ Mwom da, nare di sabar dam dodâ sôdâgə neyem aru me gənîn jii me. ⁴¹ Me Jesu di, lay mapa gê jii di me goche nê sér di me əsâwâ me u dârâw daa me piy gê bêw lâ diyâ. Mwom da, anji bolba mapa di dodâ, me 'yagə woni gersâ gwale duwa dara ba 'yanagə nare di. Anji əsgə woni gersâ gwale duwa goche nê sér lâ diyâ. Ərə, cendi əsgə nare nê gêre di mapa di me goche di me wom. ⁴² Nare nê gêre nê pad ta di wom mapa gê ta di gê goche di êbdə, ⁴³ me mapa di me goche di me wor bâl dodâ. Mapa di gê goche nê wor dodâ di, gê laygə 'wonbâ körange mwaj dii sér bi. ⁴⁴ Me nare nô woni wama mapa di me goche di me dwařagelâ da, abje neyem dubu jii.

Jesu ha managə nimi dâdâgélâ

(Matiyâ 14.22-23; Jâ 6.15-21)

⁴⁵ Mana gê ta-lâ dog da, Jesu waygə woni gersâ gwale duwa gê dwana ba nagəna managə bérwa-lâ me ba cilangəna kuray gê bâle di daa, me ba hana dârâwâ alâ, kuray dugədəw dê ta-lâ dê əjə ciri dê Bedsada. Dawa dê ta di-lâ kaw, baa ha cagada nare nê gêre nê ta di i daa dêm. ⁴⁶ Me anji cêgədə nare di daa, me kal sôw ha naga hara daa kura-lâ dara amsa gê Mâri.

⁴⁷ Managə mana ba urin dêm da, woni gersâ gwale duwa da, yalagə gê bérwa di i managə kuray don duwa-lâ dêñ sôñ. Me Jesu duwa da, wara i mânaw mana gê daa wayni-yâ sôñ. ⁴⁸ Anji yâr woni gersâ gwale duwa di 'waya gê bérwa di womgə nañe dara gale di wada hara əjəgəle. Mana gê ta-lâ da, gê manapər da, Jesu swa hara chêâ kuray-â di me ha gê gâdaw nimi dâdâgélâ əjəgə nâm. Me managə anji ilâ dara cilanga woni gersâ gwale duwa di lâ da, cendi yêrəw hara gê nimi dâdâgélâ di. ⁴⁹⁻⁵⁰ Cendi pad yêrəw yande me ərəm gaa ba i dundi me ba hara tandi. Lana algə nañe me cendi sojə ruru. Mwom da, Jesu di waygə daa kalang ba da: «Yinâ sôdâng wayna, i əndi! Lanna bâdâ!» ⁵¹ Anji nagə bérwa di-lâ, dam dodâ managə tulâgélâ, me gale di dâbə dodâ. Mwom da, woni gersâ gwale duwa di, ərəmdə nañe. ⁵² I dara cendi 'ocñ mani nê Jesu dee alago pii əsô gê mapa lâ di gondâgə bâdâ sôñ. Cendi gəñ 'wacña gê mani gondâgo bam.

Jesu so nare nê womere daa

(Matiyâ 14.34-36)

⁵³ Managə Jesu day gê nê woni gersâ gwale duwa cilangəgə kuray gê bâle di bam dêm da, cendi yala i managə wama gê Gene Jared-lâ. Cendi dôndə bérwa di gawsani-yâ. ⁵⁴ Me managə ba ga chêgədə dodâ managə bérwa-lâ da, nare nê wama gê ta-lâ di 'ocñ Jesu di com. ⁵⁵ Me ərə nare di bérin wa ha managə ciri dê wama gê ta-lâ baa baa. Mana pad gê nare dwayna Jesu ba yala lâ da, gê layew nare nê womere gê gësabe day nê 'yaa hara nâm. ⁵⁶ Managə ciri dê gechide-yâ labaa dê dine-yâ labaa dê bâni cwan cwan-yâ dê Jesu ha lâ baa baa da, nare layew nare nê womere bow gandagə dârâwâ mana gaba dayara-lâ me mërgəw ba kalna nare nê womere di ba bâlnê i barge duwa bêw mëra. Me nare pad nê bâlbew da, cendi 'yo labiya.

7

I mani nê woy me com gun gê acñe Mâri dârâwâ di mo?

(Matiyâ 15.1-20)

¹ Nare nê gê 'ogəgə Parise me nê yab dang woni gélâ bii gê 'woo gënê Moyis duwa, cendi swa managə ciri dê geche dâJursalem-mâ, hara gera dam Jesu tulewâ. ² Me cendi yâr woni gersâ gwale gënê Jesu duwa nê yab wom mani gê əsəragə nê acñe. Əsəragə nê acñe, gendəw dê biyâ da i: cendi wom mani dêban wiya gê əsəragə bam ladə ya

hada dənê nare nê Juwib ba də ərəm nəm de. ³ Bag da, nare nê Parise di me nare nê dəng pad nê Juwib di me da, lañdə i hada dənê mwagragə nê pii di le, i dara yande me cendi wi əsəragə bam ladəle do me wom gə mani sən̄. ⁴ Managə cendi swanay sug-lê kaw, cendi sabə sədəgə bam ya te hada day-â de do me wom mani sən̄. Cendi langə mani nañ nê dəng nê ala nê hada day-â di le, ya wiya day gə mani woni wama mani me woni chaa mani me ta de. ⁵ I yande di me, nare nê Parise me woni gələ bii gə 'woo di me ur gə Jesu ba da: «I dara na me woni gərsə gwale dəma di al mani nê wundər gə hada dənê mwagərande bədâ yande mo? Cendi wom mani gə əsəragə nê acñe beriñ, dana mo?» ⁶ Ərə Jesu cogə lâ diyə ba da: «'Yeni nare nê gwale 'yol bədəngə, me dūsərəng de korgiñ i jiga nê ga! Esayı tanga jangə gwale gə Māři wayəw dara darang pii di da, i sədə 'yang. Anji way ba da:

*<Nare nê ta di alen horəmbâ i gə bədəgə məra,
me dūsərəgə də korgiñ da, i jiga gandən.*

⁷ *Cendi gəlgə kwandagə i gwale gənə nare day məra.*

I dara yande me hərwən day di

*i mani nê pəgīñ yande yag.>**

⁸ Jesu waygə bi ba da: «'Yeni da, anê kala bii gə 'woo gənə Māři duwa bam, me anê dam managə hada dənê nare day-â. ⁹ Əw, anê 'yo bərmə gaba gənə gə bii gə 'woo gənə Māři duwa bam bəriñ dara gama gə hada dan! ¹⁰ Ərmənə ladəle! Moyis way managə bii gə 'woo-lâ ba da: *'Algə nê abam day gə im horəmbâ'*, anji way dəng bi ba da: *'Gun gə cadəbənə abəw labaa iw da, ur i 'yaa bam.'*[‡] ¹¹ Me 'yeni, anê gəlgə dan nare ba neyamna gaba wayagə abragə labaa idəgə ba da: «Mani nê əsənə nê dee nê 'yang dara ba nê wanangə di, nê u bən 'yaw i Māři korban dəm, gəndəw də biyə i sarga.» ¹² Yande da, anê kalgə nare bərmə gaba ala dwani gə abragə bədə me gə idəgə bədə me. ¹³ Yande bi kaw, anê yə hada dan ladə me anê meyendə gə gwale gənə Māři duwa bam. Me anê al mani nañ dəng nê acñe nê wun yande bi.»

¹⁴ Ərə, Jesu di 'waga nare nê gərə di səwə bi me waygə ba da: «'Yeni nê pad ka diya, kalna sumdəng lada me 'wacnana gwale ni ga nê ilə wayang gəndəw lə ki də gəndəw! ¹⁵ Mani mən tenene nê swa iche me gandə ha gun səwə me cow gə acñe Māři dərəwə da, ilə bədə bəriñ. Me i mani nê swa gun dūsəw də korgiñ-yə me i woni cwaw gə acñe Māři dərəwə cendi. [¹⁶ Kal gun gə sumdəw woni dwaya gwale inalâ da, kələw a dwayna!]»

¹⁷ Bam mwom da, Jesu so kal nare nê gərə di dəm me ha ulay. Me woni gərsə gwale duwa cor urəw gwale gə diri gə anji dee wayaw caga ka di gəndəw. ¹⁸ Me anji waygə ba da: «'Yeni kaw, anê i woni 'wacnana mani gəndəgə bədə yande me mo? Mani nê swa iche me ganda ha gun səwə da, neyem cwa gun gə ta di gə acñe Māři dərəwə bədə. Anə 'ocñ yande bədə ba? ¹⁹ Mani nê ta di gandə ha i managə gun dūsəwə bədə, me cendi gandə ha i nudəwə, me dəng bi da, cendi gandə ha i bam mana gaba 'wada-lâ.» Yande da, Jesu way daa ba mani mən tenene nê wama nê co gun gədəw gə acñe Māři dərəwə da, ilə bədə. ²⁰ Me anji waygə dəng bi ba da: «I mani nê swa gun dūsəw də korgiñ-yə me i woni cwaw gə acñe Māři dərəwə. ²¹ I managə gun dūsəw də korgiñ-yə me ərmə pad gə acñe gə i ka di swa-lâ: delme də idə kanja abje labaa namde, müni, 'yaa gə gun gə urə dəma, ²² 'ya gə gun diyamo, labaa jam tərəw, urə gə mani nañ, dusi də acñe, kojəgə də idə lama mana, ala gə mani nê al jawe, haarni, widəru, 'waga gə sii, ala gə mani déban ərmə gə gəndəgə. ²³ Acña pad gə ta di swa i gun dūsəw də korgiñ-yə me cow nəm gun gə acñe managə Māři dərəwə di.»

*Deme də i Juwib bədə me Jesu wadə lâ
(Matiyə 15.21-28)*

²⁴ Dang da, Jesu swa daa kala mana gə pii di bam me hara yala i managə wama gə Tiir-â. Anji gandə ha kərə managə ciri də mən-lâ me ur dara nare ba 'wacnana hara duwa gə kərə di bədə. Me nare di 'ocñ com dara anju ba yaalə kərə. ²⁵ Yande da, deme mən də durməda dundi də acñe geldə dərədə dwaya gwale duwa me tandi swa kaland hara əndər dodə Jesu dərəwə. ²⁶ Deme də ta di i Juwib bədə, gə yədə i managə Siri də i managə wama gə Penisi-yâ. Tandi amsə Jesu dara ba 'ywarnadə durməda dundi də acñe bam sədə. ²⁷ Jesu code lâ diyə gə gwale gə diri waydə ba da: «Kal dine woni ciri gə wom mapa day êbdə ladəle, dara laya gə mapa gənə dine day 'yagə grade bam da, ladə bədə.» ²⁸ Ərə deme di wayəw ba da: «Aba ciri ni, bag da, grade di wom i mapa gə folbər dine əsəragələ bor dodə tabəl gəndədələ.» ²⁹ Anji waydə bi ba da: «Dara gwale diya gə ta di da, dundi də acñe di gandə bam durməy di sədə dəm. Hale ulay diya-lâ

* 7:7 7.7 Esayı (Esaie) 29.13 † 7:10 7.10 Kərara gə daa (Exode) 20.12, Deteronom 5.16 ‡ 7:10 7.10 Kərara gə daa (Exode) 21.17, Lebitik 20.9

dəm!» ³⁰ Deme di so ha ulay me gəra ha 'ywa durmədə di ilə dodə solbə-lə me, dundi də acne di kaw gandə bam sədə dəm me ca.

Jesu so gun gə dəugere daa

³¹ Dang kaw, Jesu so daa kal wama gə Tiir bam. Anji ha gandə gə Sidō dədə me cilangə gə wama ga gə 'ogəw «Ciri də mwaj» dəwə. Me anji ha nəm ejə kuray gə bəle gə Galile-yə sən. ³² Mana gə ta-lə da, nare 'wow Jesu abe mən gə dəugere gə way gwale ladə bədə hara nəm. Me nare di amsə Jesu ba da: «Asə əsəm dəwə!» ³³ Jesu wol abe di ha nəm bam hiñe nare nə gəre di tuləgələ. Anji hurə dunəw ka me kam managə sumdəwə, dang da bəsə lade dunəwə me bəl gə abe di dilesəw ga dunəw də lade ilə di. ³⁴ Mwom da, anji u dərəw yər gə siyaya gə daa, me bii goche me wayəw abe di ba da: «Epata!», gəndəw də biyə ba da: «Təñər bam!» ³⁵ Mana gə ta-lə dog da, abe di sumdəw tinqər bam, dilesəw kaw awrar daa, me anji cor way gwale ladə pərang me ca. ³⁶ Mana gə ta-lə da, Jesu yəgəde nare pad nə ilə di sumdəgə ba hana cəmnəw gun daa bədə paa paa. Me managə anji wajəgə yande kaw, cendi ha cəməgə kwandagə daa pii pii com, ³⁷ dara mani nə anji algə ka di da, 'yagə ərmə gə geche nañe bəriñ. Yande da, cendi way ba da: «Mani duwa pad nə anji algə da, i nə lade nañe. Anji tingə nare nə dəugere sumdəgə bam me, nare nə məm bədəgə daa me ca!»

8

Jesu 'yagə nare nə dubu wodə mani nə wama (Matiyə 15.32-39)

¹⁻² Wala mən dang bi da, nare nə gəre nañ dəng dayar Jesu tuləwə. Cendi al i wala subu gandəw me mani day nə wama 'yen bam. Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsə gwale duwa di səwə me waygə ba da: «Dərən 'yəngənne dara nare nə gəre nə ka di. Cendi i gandən laba wala subu pad, mani day nə wama ilə bədə. ³ Me nə kālnagə cwarna bi gə cherni yande da, cendi ha gabdara i bam bərmə-lə. Nə yab dəraqələ da, swa i həñ.» ⁴ Mwom da, woni gərsə gwale duwa di cow lə diyə ba da: «Me caga da, də harang 'ywa mapa di i woy mana gə bam ka di me də harang 'yagə gə ha wama əbdə nəm di mo?» ⁵ Jesu di cor urgə ba da: «Caga da, anə i gə mapa əndi ilə mo?» Cendi wayəw ba da: «Mapa wurgəsubu ilə.»

⁶ Yande mwom da, Jesu waygə nare di: «Damna dodə, sənə dədə!» Anji lay mapa gə wurgəsubu di daa əsəwə, me aləw Märi doche lə diyə, do me bəlbə mapa di dodə, me u mapa di 'yagə woni gərsə gwale duwa di dara ba əsənəgə nare di. Me woni gərsə gwale duwa di yə mapa Jesu əsəwə me əsgə nare nə gəre di. ⁷ Goche nə dine kaw ilə bəni, me Jesu lay goche di me piy bəw dədəgələ me waygə woni gərsə gwale duwa di ba da: «Əsənəgə nare di goche nə ta di lə diyə me cal!» ⁸ Nare nə gəre nə ta di wom mapa gə ta di gə goche di əbdə me ərə gəndəgə wor bəl dodə bi. Wonı gərsə gwale duwa di laya mapa me goche me nə wor dodə 'wonbə kərange wurgəsubu bi. ⁹ Nare nə woni wama mapa gə goche nə ta di, i nare dubu wodə. I yande do me Jesu di kalgə nare di cəgədə ha nəm ulay day-ə sən. ¹⁰ Ərə, anji day gə nə woni gərsə gwale duwa di nagagə dam bərwa-lə me hargə nəm managə wama gə Dalmanuta-lə.

Nare nə Parise ur Jesu ba alnagə mani nə dana (Matiyə 16.1-4)

¹¹ Me nare nə gə 'ogəgə Parise hara 'yo Jesu me gaga gandəw gwale gaba gərsəw. Cendi urəw ba da: «Alnin mani nə dana mən nə gəl dara i Märi me giyəm anju!» ¹² Mwom da, Jesu bo goche gə geche me anji waygə ba da: «I dara na me nare nə caga di ureñ mani nə dana mo? I sədə. Dwayna, nə wayang i gwale saw dang bi: Cendi ha yara mani mən nə dana nə urgə di bədə.» ¹³ Me ərə Jesu so kal nare nə Parise di bam. Me anji day gə nə woni gərsə gwale duwa di hargə naga bərwa-lə bi me hargə nəm kuray dugədəw də alə ta-lə.

Gwale gənə lebər gənə nare nə Parise day (Matiyə 16.5-12)

¹⁴ Me woni gərsə gwale gənə Jesu duwa nəmə laya gə mapa nañ əsəragələ bam, cendi 'woo i mapa mən məra asalə bərwa di-lə. ¹⁵ Jesu duwa da, waygə dara mani nə cendi ba alnagə: «Dwayna, asəna angal dan ladəle dara lebər gənə nare nə Parise day me gənə dole gə Erod duwa me ca!» ¹⁶ Yande da, cendi wajə bulə day-ə gaa anji ba way i dara mapa day ba ilə bədə di mo? ¹⁷ Jesu 'ocn ərmə day di com me waygə ba da: «I dana me anə wajə bulə dan-ə ba anə i gə mapa ilə bədə di mo? Anə wor 'wacna mani gəndəgə sən mo? Dədəng woye ba? I dana me anə gən 'wacna gə mani gəndəgə bam yande mo? ¹⁸ Dərəng ilə me anə yərgə mani bədə yande mo? Sumdəng ilə me anə doy

gə gwale bâdâ, dana mo? Dusərêng gwong daa managə mani-yâ bâdâ mo? ¹⁹ Ərmənəh: Pii, managə nê bolba mapa gə jii me nê əsəgə nare nê dubu jii di me gəndəw wara dodâ, anê laya gəndəw də wara dodâ 'wanba kərange əndi na mo?' Cendi wayəw ba: «I mwaj dii sər.» ²⁰ «Me managə nê bolba mapa gə wurgəsubu dodâ me nê əsəgə nare nê dubu wodə di me gəndəw wara dodâ da, anê laya gəndəw də wara dodâ di 'wanba kərange əndi na mo?' Cendi wayəw ba: «I wurgəsubu.» ²¹ Anji wayəgə ba da: «Mani nâ ta di gəndəgə di, anê 'ocñ bêdâ hûrəg sən mo?»

Jesu so abe gə dərəw buu daa

²² Managa Jesu day gə nê woni gərsə gwale duwa hargə gər managə Bedsada mwomda, nare walaw abe mən gə dərəw buu hara nəm, me cendi amsəw dara anji ba bəlnəw gə əsəw. ²³ Mwom da, Jesu yə abe gə dərəw buu di əsəw, woləw ha nəm ciri gogər dəralâ, me anji bəsəw lade managə dərəwə me bo əsaw dəwə me urəw ba da: «Gaa mə yər mani mo?» ²⁴ Me abe gə dərəw buu di tiñ dərəw daa me wayəw ba da: «Nə yər i nare; nə yərgə wun ya habde de, me ilâ harbalâ.» ²⁵ Jesu di cor bo əsaw abe gə dərəw buu di dərəwə dang bi, me managə abe di tiñ dərəw bam dang bi da, anji 'yo labiya me yər mana lada pərang me ca! ²⁶ Me Jesu wayəw ba da: «Cor ha ulay dəma-lâ dəm, me u bərmâ gə ciri de Bedsada di dədâ bêdâ!»

*Jesu i Dole gə Mäři biyəw gə Kris di
(Matiyə 16.13-20; Luk 9.18-21)*

²⁷ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsə gwale duwa di sogə gandəgə dara hara managə ciri de dine nê i ciri de gə 'ogəde «Sesare dənə Pilib» tulbədələ. Me managə bərmə-lâ da, anji so ur woni gərsə gwale duwa ba da: «Caga da, nare di way ba nâ i wi bag mo?» ²⁸ Me woni gərsə gwale duwa di wayəw ba da: «Nare nâ mən da, way ba mə i já gaba alagə nare batem; nê yab da, way day ba mə i aba cəmə Mäři bəw gə Eli, nê yab dang bi da way day ba mə i woni cəmə Mäři bəw nê pii di gun day gə dang.» ²⁹ Anji urgə dang bi ba da: «Me 'yeni dan da, anê way ba nâ i wi bag di mo?» Əṛə Piyer wayəw ba da: «Əjəm da, mə i Dole gə Mäři biyəw gə Kris di.» ³⁰ Mwom da, Jesu yəgədə woni gərsə gwale duwa sumdəgə dara cendi ba cəmnəw gun mən gwale gə ta di daa bêdâ.

*Jesu day gə nê woni pama tarəw da, ha gələ i dərin
(Matiyə 16.21-28; Luk 9.22-27)*

³¹ Dang bi da, Jesu so wayəgə woni gərsə gwale duwa di daa pərang ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha gələ dərin nəne. Gechide nənə nare nê Juwib day me gechide nənə woni bwasa Mäři day me woni gələ bii ga 'woo gənə Moyis duwa me ha urən bâdâ, cendi ha 'yan bam, me wala gə subu-lâ* da, nê ha dəmə daa nare nâ mare dwarzagələ.» ³² Managə anji wayəgə daa yande pərang mwom da, Piyer woləw ha nəm bam tulıñ-yə hine me ha swaqədaw nəm. ³³ Me Jesu cwa dərəw yər woni gərsə gwale duwa di me sogədəw Piyer ba da: «Ha bam ched tulənə, Sidan ga, ərmə dəma da, wundâr gə ərmənə Mäři duwa bâdâ, me wundâr i ge ərmə gənə nare day.»

³⁴ Əṛə Jesu 'ogə nare nê gərə day gə nê woni gərsə gwale duwa səwə me wayəgə ba da: «Gun gə urnâ baa pamna tarən da, a ərmənə dəw duwa-lâ gang bâdâ, me unâ habda duwa gə dagəla dəwə me pamnan nəm.† ³⁵ Gun gə urnâ bələ gə səw daa sənə dədə ka da, anji gənə bələ gaba dama gə dərəw bəriñ di bam. Me gun gə gənnənə bələ duwa gə səw sənə dədə ka bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, anji ha 'ywā bələ gaba dama gə dərəw bəriñ di le. ³⁶ Gun da, dee 'ywana mani nê sənə dədə ka pad le, me 'ywana bələ gaba dama gə dərəw bəriñ bâdâ da, ladni duwa ilə woy mo? ³⁷ Labaa, gun ha 'yaw Mäři i na dara kələ gə bələ duwa gaba dama gə dərəw bəriñ di mo? ³⁸ Nare nə caga ka i nə acne, me nə woni cwaw Mäři taragə me. Gun gə woy woy gə alna jawē dara daran əndi mə dara gwale ni me managə nare nê ta di dərəgələ da, əndi gə Gun gorəndəw di kaw, sanga nê ha alaw jawē yande di me wala gə nê cwarne gə 'ywagəda gənə Aban me gə Paja duwa nê daa me ca.»

9

¹ Me anji wayəgə gwale gə dang ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dang bi: Nare nê yab nê ilâ dwarzangə caga ka di, cendi ha yara Mäři lama duwa gə dwäñi gə dwana di gə dərəgə do me cendi ha mara sən.»

* 8:31 8.31wala gə subu-lâNare nê Juwib asə wala da, asə i dawa. Dawa də mani alalna lâ da, cendi asə i wala mən dəm. I ta di me Jesu mar gə bandradi me dəm daa munə-lâ gə dəmas gə jomni da, cendi asə ba i wala subu dəm.

† 8:34 8.34 unâ habda duwa gə dagəla dəwə me pamnan nəm: Gəndəw də biyə way ba da: Gun gə ta di, kal a ina ib dara urâ gə gələ gə dəriñ me made me ca.

*Jesu səw kəlangar bam
(Matiyə 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Wala kubi tarəwē da, Jesu wol Piyer me Jak me Jā me məra, ha gandagə bam tulinqə hine, managə kura də hoy dədəbam hēn gə nare. Managə cendi i məndagə kura dədə mwom da, Jesu səw kəlangar bam wun jiga managə dərəgələ. ³ Barge duwa da cor 'yogədə 'ywagəda gə al laŋa naŋe me wusə kōng. Wusenani gə ta di, gun mən kaw neyem alaw sənə dədə ka bēdə. ⁴ Me jisgə yande da, woni gərsə gwale duwa nə subu di yār woni cəmə Māři bəw nə pii nə Eli day gə Moyis kaw ilə waya gwale-yə gə Jesu me.

⁵ Mwom da, Piyer wayəw Jesu ba da: «Aba gələnin mani, də damang ka di da, lade naŋe. Yande da, kalnin nə dəngərangnин kundi subu mana gə ka-lə di, mən ina dəma, me mən ina Moyis duwa, me mən dang bi da ina Eli duwa me.» ⁶ Me gwale gə Piyer wayəw ta di da, anji way i gwale gə bərmə duwa bēdə, dara anji day gə kwandaw di, laŋa cor algə le. ⁷ Ərə cendi yēr siyaya mugə daa kədab, me doy gwale nəm siyaya di dalawə way ba da: «Anju gə ta di, i gorəndən, dusən urəw naŋe. Dwayna gwale bəwə!» ⁸ Mana gə ta-lə dog, woni gərsə gwale gənə Jesu duwa di, yərbə tulbəgə, me cendi yēr gun men gə dəng ilə bēdə, me i Jesu di mən ilə gandage.

⁹ Managə cendi ilə chēhə nəm dodə kura-lə di da, Jesu waygə woni gərsə gwale duwa cendi ba cəmənəw gun mani nə cendi ba yaragə gə derəgə ka di gwale day daa bēdə paa paa, bərraa kal anju gə Gun gorəndəw di ba dəmənə nəm daa nare nə mare dəwəraqələ ba. ¹⁰ Cendi gam gwale gə anji waygə di dusərəgələ, me urbə i sədəgə dara gwale gə «swa gə daa managə nare nə mare dəwəraqələ» di da, way ba i man mo?

¹¹ Dang da, cendi ur Jesu ba da: «Woni gələ bii gə 'woo way ba Eli ba haralə ba do me Dole gə Māři biyəw di hara sən* di da, i dara na bag di mo?» ¹² Mwom da, Jesu waygə lə ba da: «I sədə, Eli di haralə ba, dara dəngərə gə mani pad gə bərmə day. Yande da, i man man me gə jangə Magtubu dənə Māři-yə way ba Gun gorəndəw di baa ha gələ dərin nənə, me ba gə ha gənəw bam me mo? ¹³ Bag da, nə wayang: Eli di da, anji gərə dəm, me nare alew mani pad nə dərəgə ur. I ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənə Māři-yə pii dara daraw di, yala alal nəm.»

*Jesu 'yor dundi də acne bam dwe səwə
(Matiyə 17.14-20; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Managə Jesu day gə nə woni gərsə gwale duwa nə subu di cwaragə yala managə woni gərsə gwale duwa nə yab nə wor dodə di sədəgələ ib da, cendi yēr nare nə gərə naŋ ilə gandagə liwgə daa, me woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa kaw ilə gaga gwale-yə gandagə. ¹⁵ Managə nare di ba gə yār Jesu hara yala mwom da, sədəgə 'yolgə, cendi wa kaland saw Jesu dərəw daa dara alaw gə labiya. ¹⁶ Jesu di urgə ba da: «Anə gagə gwale gə woni gərsə gwale ni da, i gwale na mo?» ¹⁷ Mwom da, gun mən nare dəwəraqələ cow lə diyə ba da: «Aba gələnin mani, nə walam gorəndən gə dundi də acne əməw waya gə gwale bam yala nəm lə. ¹⁸ Mana gə woy-yə woy-yə kaw, dundi də ta di swanaw daa, əndəw i dodə, bəw sugədəle me yidəbə sandaw me səw kaw mar bam woy pəgiñ kagaga me. Dee nə amsə woni gərsə gwale dəma dara ba 'ywarnaw dundi də acne də ta di bam kaw, cendi neyem 'ywaraw gəndəbədə.» ¹⁹ Mwom da, Jesu waygə ba da: «'Yeni nare nə caga woni kala dusərəng dənə bēdə nə ga! Nə ha dama ganang ala wala əndi na do me anə ha kala dusərəng dənə sən mo? Dusi dan da kala bēdə di, nə ha 'wodə dən bam bərraa mindi na mo? Walnan dwe di hane nəm!» ²⁰ Cendi walaw dwe di hara nəm, me managə dundi də acne di ba də bo dərədə ca yēr Jesu da, tandi u dwe di gə dwana əndəw dodə, dwe di habdə dodə sənə dədə, me bəw kaw sugədə me ca. ²¹ Mwom da, Jesu ur dwe di abəw ba da: «Mani nə ta di aləw i mindi na mo?» Dwe di abəw cow lə diyə ba da: «Mani da alew i bəg managə anji wor nəm gə dənəni duwa ba. ²² Dundi də ta di bəgədəw managə duwa-lə me nimi-yə me ilə dara 'yaw nəm ta di. Me dee mə neyamna gaba alaw maniye da, yēr ɳaqəni nin me waninə!» ²³ Jesu wayəw ba da: «Dana me mə way ba <dee nə neyamna> ba mo? Gun gə kalna dusəw dənə da, nə neyem alaw mani pad le.» ²⁴ Mana gə ta-lə dog da, dwe di abəw so soy marjaw daa naŋ way ba da: «Nə kal dusən dəmə! Me wannə, dusi ni də kala di i bəni sən.»

²⁵ Managə Jesu ilə waya gwale-yə gə dwe di abəw da, nare ilə haralə dajara naŋ naŋ. Managə Jesu yērgə yande da, anji ərən dundi də acne waydə ba da: «Dundi də idə əməw dwe waya gə gwale bam me dəwya gə gwale bam me, i əndi me nə wayi: Dəm bam dwe di səwə, me cwaray dəwə dəng bi bēdə dəm!» ²⁶ Mwom da, dundi so soy daa naŋ, nongərə dwe di əndəw dodə gə dwana, do me tandi dəm bam dwe di səwə, kal

* 9:11 9.11 Malachi 3.23.

dwe di wun gun gə mare. Nare naŋ way dwe di ba mare. ²⁷ Me Jesu yə dwe di daa gə əsəw dara ba swana daa, me anji so dəbə daa.

²⁸ Mwom da, Jesu so ha kərə. Me managə woni gərsə gwale duwa ilə gandəw kərə məndagə da, cendi urəw: «I dana me nenin da, nə neyamanin 'ywara dundi də ta di bam bədə mo?» ²⁹ Jesu cogə lâ diyə ba da: «I gə amsa gə Mäři məra me ba mə ha 'ywara gə dundi də ya ta de di bam gun səwə.»

Jesu way bi ba gə ha 'yaw me baa ha dəmə daa munə-lâ
(Matiyə 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Ərə, Jesu day gə nə woni gərsə gwale duwa sogə daa kal mana gə ka di bam, me cendi ha jəhə gə wama gə Galile dəwə. Me Jesu da, ur dee gun mən kaw ba 'wacnana bədə, ³¹ dala anji ilə gələgə i woni gərsə gwale duwa mani. Anji waygə ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di da, gə ha 'yan nare nə gəsgədə əsəragələ. Cendi ha 'yan bam. Me managə cendi dala 'yan bam da, wala gə subu-lâ[†] da, nə ha dəmə daa nare nə mare dəwəragələ.» ³² Woni gərsə gwale duwa di 'ocn gwale gə ta di gəndəw bədə, me cendi laŋ urəw bam.

I wi me i geche mo?

(Matiyə 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Jesu day gə nə woni gərsə gwale duwa yalagə ciri də Kapernom-mə dəm. Me managə cendi i kerə da, Jesu urgə ba da: «Dee anə gəgə gwale bərmə-lâ da, i gwale na mo?» ³⁴ Me cendi asəw gwale lâ diyə bədə. Bag da, managə bərmə-lâ di, cendi dee gaga dala 'wacnə i wi me dəwəragələ da ba i geche mo. ³⁵ Ərə Jesu kal səw dam dodə 'waga woni gərsə gwale duwa nə mwaj dii sər di səwə ib me waygə ba da: «Gun gə urnə ba gədənə geche da, kal a cwana səw gun gə i kwandaw nə pad ka di taragələ, me aba kəjəgə me ca.» ³⁶ Ərə Jesu di wala dwe gə 'yəng chəw dəwəragələ, ərə anji yəw səwə me waygə woni gərsə gwale duwa ba da: ³⁷ «Gun gə yinə gun gə wun ya dwe gə ka di de gə dwani dala daran əndi da, anji yən i əndi. Me gun gə yinən gə dwani yande da, anji yən i əndi məra bədə, me yə i aba giyən di.»

Aba ələndə bədə da, i gun ənda
(Luk 9.49-50)

³⁸ Jā wayew Jesu ba da: «Aba gelənin mani, dee nə yaranin gun mən 'ywara dundi də acne bam nare sədəgələ gə suməm, me nə urənin dee ba nə əməwnin i ala bam, dala anji i ganandə mən bədə.» ³⁹ Me Jesu wayew ba da: «Əmnəw ala bam bədə. Dara gun gə alna mani nə dana ga sumən da, anji i gun gə ha waya gwale ni gə acnə kalang bədə. ⁴⁰ Gun gə əlnəndə bədə da, anji i gun ənda. ⁴¹ I sədə. Dwayna, nə wayang i gwale səw cfang bi: Gun gə 'yanang nimi nə chaa dala anə ba i nare nənə Kris duwa da, inam i mani-yə bəni yande hiŋe məra kaw, anji ha 'ywa gwayni duwa le.»

Gənə gə bərmə gaba ala acnə bam
(Matiyə 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² «Gun gə lamna i dwe mən gaba kala dusəw dənə kwandaw dəwəragələ alnaw acnə-lə da, gun gə ta di, gə manaw kura də jore də nuu naŋ kunəwə me gə unəw alnaw managə nimi nə kuray gə geche-yə kaw, wome bədə sən. ⁴³ Inə i əsəm gə mən me lamnam alnam acnə-lâ anju da, saw aləw bam! Hara gə mana gə bələ gaba dama gə dərəwə bəriŋ-yə gə əsəm mən da, ladə nan dəoy kala gə əsam lâ ca me mə ha nəm duwa də 'ywa dəra budə bam bədə bəriŋ-yə di. [⁴⁴ Mana gə ta-lâ da, dan də idə mara bədə bəriŋ də idə wama nare kumbə day ilə, me duwa də 'ywa dəra budə bam bədə bəriŋ ilə me ca.] ⁴⁵ Inə i dəgəlam də mən me lamnam alnam acnə-lâ tandi da, sawdə asədə bam! Hara gə mana gə bələ gaba dama gə dərəwə bəriŋ yəhə gə dəgəlam mən da, ladə nan dəoy kala gə gədəm lâ ca me gə ha asam nəm duwa də 'ywa dəra budə bam bədə bəriŋ-yə di. [⁴⁶ Mana gə ta-lâ da, dan də idə mara bədə bəriŋ də idə wama nare kumbə day ilə, me duwa də 'ywa dəra budə bam bədə bəriŋ ilə me ca.] ⁴⁷ Inə i dudəm mən me lamnam alnam acnə-lâ tandi da, bidə aldə bam! Hara gə ciri dənə Mäřiyəhə gə dudəm mən da, ladə nan dəoy kala gə dərəm lâ ca me gə ha asam nəm duwa də 'ywa dəra budə bam bədə bəriŋ yəhə di. ⁴⁸ Mana gə ta-lâ da, dan də idə mara bədə bəriŋ də idə wama nare kumbə day ilə, me duwa də 'ywa dəra budə bam bədə bəriŋ ilə me ca.»

⁴⁹ «Duwa ul biri marəw duwa bam gədəw gə lade. Wala kaw, gə bow wama-lâ dala ba 'ywälə nəm. Yande da, Mäři asəw gun gə woy woy kaw wamani dala da dəfərənaw gədənəw gun gə lade me ca. ⁵⁰ Wala da, i mani nə lade naŋe. Me managə wala di həranga duwa meyendarna bam da, mə ha ala i man dala cwaw gə həranga duwa gə

[†] 9:31 9.31 wala gə subu-lâ Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Marka 8.31 magtubu gəndədə də dodə-lâ.

ta di bi mo? Kal anâ wun i ya wala gê 'yole de managê nare dwarzagelâ, me yinâ sôdâng gê dwani me ca.»

10

*Gêlê gônê Jesu dara abe day gê deme agêda day gê bam
(Matiyô 19.1-12)*

¹ Mwom da, Jesu day gê nê woni gêrsê gwale duwa di swa daa managê Kapernom dara hara managê wama gê Jude-yê me kuray gê Jurde dugdêw dê alê ta-lê me ca. Mwom da, nare naq gêra dayar gandêw dang bi me, anji gêlgê gwale gônê Märi duwa, ya ba al nêm pii pi de. ² Mana gê ta-lâ da, nare nê gê 'ogegê Parise hara Jesu sôwib me urêw nêm gê gwale gaba gêrsêw ba da: «Bermê enda gônê Märi-yê da, abe neyem agêda ga diyamo bam mo?» ³ Ærê Jesu di kal sôw urge ba da: «Managê bii gê 'woo-lâ da, Moyis wayang ba man mo?» ⁴ Cendi cow lê diyê ba da: «Anji kalmn bermê ba abe gê urnê 'ywara gê diyamo bam bêriñ da, kal anju ba jangonadê magtubu dê idê 'ywaradê 'ywanadê esedelâ me, anju ba agedêna gandêdê sôñ.»* ⁵ Ærê Jesu waygê ba da: «I dara dêdâng wayni dera me Moyis kalang anê al nêm yande ta di. ⁶ Me managê Mägi dii gê mani pad gêndêgê da, anji asa i abe me deme me.† ⁷ I dara yande me abe ha swa kala abêw day gê iw bam, ha bamara nêm gê diyamo me, ⁸ cendi gêdê ya gun mân tenene de.‡ Yande da, cendi i nare sôr bêdê me cor i gun mân tenene dêm. ⁹ Yande da, kal gun agedêna mani nê Märi dayga daa mân di bam bêdô.»

¹⁰ Targin da, managê Jesu igê kérê gê nê woni gêrsê gwale duwa da, cendi urêw dang bi dala gwale gaba agêda gê deme bam di. ¹¹ Jesu waygê ba da: «Gun gê ana gê diyamo bam me unâ dê dang da, anji al i acna gê diyamo dê pii di. I ya anji ba i i gê jaw diyamo de. ¹² Deme kaw, dê swana gênnê têrêdê bam me unâ abe gê dang da, tandi al i acna gê têrêdê gê pii di. I ya tandi ba i i gê kondêdê têrêdê de me ca.»

*Jesu biygê dine busa dedâgôlê
(Matiyô 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Dang da, narje hara gê dine nê 'yêng 'yaw Jesu dara anju ba bêlbânê dêdâgê me ba biyngê gê busa. Me woni gêrsê gwale gônê Jesu duwa di sogdêgê nare di lâ. ¹⁴ Managê Jesu baa yêr yande da, dusêw naw me waygê ba da: «Kalna dine di gê hane 'ywanan, emnêgê bam bêdô. Dara i nare nê wun ya cendi de me Märi lam dwâri duwa dêdâgôlê. ¹⁵ I sôdê. Dwayna, nê wayang i gwale sôw dang bi: Gun gê kalna Märi lamna dwâri duwa dêwê ya dwe gê 'yêng de bêdô da, anji ha ganda hara lew dê dwâri dêrô Märi-yê di bêdô.» ¹⁶ Mwom da, Jesu laygê dine nê 'yêng di yibêgê daa jorgewê me bogê esaw dêdâgôlê me bigê gê busa.

*Jesu day gê aba 'ywa mani
(Matiyô 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Managê Jesu əndêr bermê-lê dala hara mwom da, abe mân wada gê gidi gêra piy guberêw dodâ dêrêwâ me urêw ba da: «Aba gêlânin mani gê lade, nê ha ala i man man me nê ha 'ywa nêm gê bêlê gaba dama gê dêrêw bêriñ di mo?» ¹⁸ Jesu wayêw da: «Dana me mê 'ogèn ba nê i gun gê lade mo? Gun gê lade da, i Märi mân tenene. ¹⁹ Mâ 'ocq mani nê bii gê 'woo gênê Märi duwa waygê di com: Ba mêt ha 'yaa gun gê urâ dêma bêdô, ba mêt ha 'ya gê jam gun diyamo bêdô. Ba mêt ha miyô gun mani duwa bêdô. Ba mêt ha sawaw gun gwale gê acne dêwê bêdô. Ba mêt ha alaw gun mani nê acne bêdô. Ba mêt ha alagê nê abam day gê im horembê me ca.§» ²⁰ Abe di wayêw da: «Aba gêlânin mani, mani nê ta di da, nê algê managê dênanî ni-yê ba.» ²¹ Jesu yêrêw bêraa, me dusêw urêw naqê, me wayêw ba da: «Mani nê mân da, mêt wor alagê sôñ. Ha ulay dêma-lê me kêl mani dêma nê 'ywa nê kérê dêma-lê bam pad me esa gursê day 'yagê nare nê bugêr. Yande me, mêt ha 'ywa mani nê 'ywa daa Märi sôwâ. Ærê hare pam tarê.» ²² Ærê Jesu gwale duwa gê ta di 'yolêw bêdô bêriñ me sôw mar bam ledede me əndêr ya, dala anji, mani duwa nê 'ywa di 'yarbar naqê.

²³ Jesu yêrbê woni gêrsê gwale duwa nê tulbêwâ di me waygê ba da: «Woni 'ywa mani da, ganda day gê managê lew dê Märi lam dwâri-yê da, wom naqê.» ²⁴ Woni gêrsê gwale duwa di, dusêrêgê nagê dara gwale gê anji waygê gandêw di. Me Jesu waygê dang bi: «Dêndan, ganda gê managê lew dê Märi lam dwâri-yê da, wom naqê. ²⁵ Jambal dêmnê libara gubê duwa-lê kaw, wom bêdê sôñ. Me gun gaba 'ywa mani da, ganda duwa gê managê lew dê Märi lam dwâri-yê da, wom naq doy bam.» ²⁶ Gwale gê

* **10:4** 10.4 Deteronom 24.1. † **10:6** 10.6 Diyâ gê mani gêndâgê (Genèse) 1.27. ‡ **10:8** 10.8 Diyâ gê mani gêndâgê (Genèse) 2.24. § **10:19** 10.19 Kérara gê daa (Exode) 20.12-16.

ta di 'yagə woni gərsê gwale gənâ Jesu di ərmâ nañe bi me, wajə gwale bulâ day-â ba da: «Me inam i yande da, i wi me ha neyama 'ywa bəlê di mo?» ²⁷ Jesu yərbəgə me waygə da: «Nare da, wom doy dədâgə le, me Māří da, wom gandəw bâdâ. Mani mən nê doy Māří dəw da, ilê bâdê.»

²⁸ Mwom da, Piyer wayəw da: «Me nenin da, nê kalanin mani pad bam taraninê, me nê ilênin pama tarəmê da, nin da, ha 'ya i man mo?» ²⁹ Jesu wayəw ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dəng pî: Gun gə kalna ciri duwa me, chamraw nê abje me nê namde me, iw me abâw me dəndaw labaa dage duwa bam daran əndi me dara Nô də lade di me da, ³⁰ gə ha bwaw gun gə ta di mani nê pad ta di lâ diyô dii aru caga dama duwa gə sənə dədâ ka: nê ciri, nê chamraw nê abje me nê namde me, nê igrəw me, nê dine, nê dage me ca. Gun gə ta di, ha gəlê i dəriñ me ca. Me dən sanga da*, anji ha 'ywa i bəlê gaba dama gə dərəw bəriñ. ³¹ Nare nañ nê caga i nê pii cendi da, ha cwara 'ya i nê targiñ dwařagəlê, me nare nañ nê caga i targiñ da, ha cwara 'ya i nê pii dwařagelê me ca.»

Jesu way gwale gaba dii subu-lê ba gə ha 'yaw me baa ha dəmâ daa nare nê mare dwařagəlê

(Matiyâ 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Cendi ilê bərmê-lê dara hara Jursalem. I Jesu me ha dərəgəlê. Woni gərsê gwale duwa di ərəmdə gwale nañ me, woni pama taragə da, lañ algə le. Dang da, Jesu wol woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sar di məndagə me ilâ wayagə gwale-yâ dara mani nê məra ba ha 'yaw di. ³³ Waygə da: «Dwayna, dê ilâ nagang harang i Jursalem. Managə ciri də ta-lê di me əndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan gechide nənə woni bwasa Māří day me woni gəlê bii gə 'woo gənâ Moyis duwa me əsəragəlê. Cendi ha bwani gwale dənâ kal ba gə 'yən nəm, me gəra ha 'yagə nare nê i Juwib bâdâ əsəragel. ³⁴ Cendi ha alan mēng, ha bəsəbən lade sənâ, ha gwaban gə bəřaw me ha 'yane. Me wala ga subu-lâ† da, nâha domâ daa munâ-lâ.»

Jak day gə Jā ur Jesu mani

(Matiyâ 20.20-28)

³⁵ Targin dəng da, nâ Jak day gə Jā nê i Jebede dəndaw hara Jesu tuləwâ ib me wayəw ba da: «Aba gələnin mani, mani nê nê ilênin urəmâ ta di da, nê urnin ba mē alnanin gandagə le.» ³⁶ Anji urgə ba da: «Anâ ur ba nê alnang i na mo?» ³⁷ Mwom da, cendi wayəw ba da: «Dawa də mē dara dama mana dəma gə 'yogəde-yâ da, kalnín nê damnin gun mən əsâm gə abe-yâ, me gun mən əsâm gə jele-yâ me ca.» ³⁸ Me Jesu waygə da: «Mani nê anâ amsəgə ta di da, anâ 'ocnəgə bâdâ. Gaa anâ ha neyama chaa wamani gə nê ha chaw di mənang mo? Labaa gaa anâ ha neyama urâ gəlê gə dəriñ gə nê ha gələw di mənang mo?» ³⁹ Cendi cow lâ ba da: «Nâ hanin neyama le.» Mwom da, Jesu di waygə ba da: «Êw, anâ ha chaa wamani gə nê ha chaw di le, me anâ ha gəlê dəriñ gə nê ha gələw di le 'yang. ⁴⁰ Me dara mana dan gaba dama, gun mən əsân gə abe-yâ me gə mən əsân gə jele-yâ me da, nâ neyem ərmēng gandəw əndi bâdâ. Mana gə ta di igə i nare nê Māří dəngərəgə gandəw di day.»

⁴¹ Managə woni gərsê gwale duwa nê wor mwaj di ba gə doy gwale gə ta di da, dusərâga naga nâ Jak day gə Jā di dədâgəlê. ⁴² Mwom da, Jesu 'ogagə səwə pad day-â me waygə ba da: «Anâ 'ocn com dara nare nê gə ərməgə ba gə i dolgə nənâ nare nê gəndâgə jiga jiga pad day-â da, cendi bel kwandagə ya ba gə i woni ciri day de. Me nare nê ladəbe kaw gəlgə kwandagə nê nare dərâga me ca. ⁴³ Me managə bulê dan-â ka da, ha alala i yande bâdâ. Gun gə urnâ ba ina geche dan da, kal a ina aba kejâgə kwandaw. ⁴⁴ Me gun gə urnâ ba ina gə pii bulê dan-â anju da, kal a cwarna kwaya gənâ kwandaw day pad. ⁴⁵ Yarna, əndi gə Gun gorəndəw di kaw, nâ hara i dara kejâ gə nare bâdâ, me nâ hara i dara gədâ aba kejâ gənâ nare day me 'woo sən 'yadə made dara kədâ gə nare nañ daa me ca.»

Jesu tînəw Bartime gə boy dərâw bam

(Matiyâ 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa gəragə managə ciri də Jeriko-lâ, me managə cendi gandə bam ciri də ta di-lâ dara hara pii da, nare nañ ha gandagə dara bwagə.

* **10:30** 10.30 dən sanga Ur ba gə way wala gə Māří ha cwa daa me sənə me dərway. † **10:34** 10.34 wala gə subu-lâ: Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Marko 8.31magtubu gəndədə da dodâ-lâ. ‡ **10:38** 10.38 Managə magtubu dənâ Māří duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangə mana gə ka-lâ ba da: «Gaa anâ ha neyama chaa mani nê kob dwařa-lâ nê nâ ha chagə əndi di mənang mo? Labaa gaa anâ ha neyama ala batem də nê ha alada əndi di mənang mo?» Mani nê kob dwařa-lâ me batem me da, Jesu way ərəm i gə wamani gə ha 'ywaw di.

Abe gə boy mən gə gə 'ogəw Bartime, gə i Time gorəndəw, dam lâ bərmə dugədəwə amsalō. ⁴⁷ Managə anji doy dara ba i Jesu gə Najared me ba yala anju da, anji so soy marjaw daa nañ ba da: «Jesu gənə dole gə Dabid mwaw, yér nagəni ni də!» ⁴⁸ Mwom da, nare nañ sogədəw dara anji ba dechəna bəw daa. Me anji sojə marjaw daa nañ dəy gə pii bam bi: «Dole gə Dabid mwaw, yér nagəni ni də!» ⁴⁹ Mwom da, Jesu di dəbə dodâ me wayga nare ba da: «'Wagənan abe gə ta di!» Nare di 'waga abe gə boy di me wayəw ba da: «Yə səm woy! So daa, anji 'ogəme.» ⁵⁰ Managə anji ba doy yande da, kal barge duwa gə geche dodâ me so daa pəlam ha əja gə Jesu. ⁵¹ Me Jesu di wayəw da: «Mê ur ba nə alnam i na mo?» Abe gə boy di cow lâ diyə ba da: «Aba gələnin mani, tiñən dərən bam. Kal nə yér mana ya ni gə pii de.» ⁵² Jesu wayəw da: «Mê kala dusəm dənə da, mə 'yo bələ, me hale maa dəm.» Mana gə ta-lâ dog da, abe gə boy di yér mana ya duwa gə pii de me kal səw ha gə Jesu.

11

*Jesu yala managə Jursalem
(Matiyə 21.1-11; Luk 19.28-40; Jā 12.12-19)*

¹ Əṛə, Jesu day gə nə woni gərsə gwale duwa chidə yala ib gə ciri də dine də Bedpage me Betani me da i ib gə ciri də geche də Jursalem di. Cendi harge əjə kura də Olibeyə. Mwom da, Jesu giy woni gərsə gwale duwa sər pii dərəwə, ² me waygə da: «Hana managə ciri də 'ya dərəngə ta di! Anə dara ganda lâ da, anə ha 'ywa kura gə dwe gə maw gə sade dəbə lə, dii mən kaw gun wor ajilaw sən. Awrənaw daa, hane nəm 'yanan. ³ Me gun urnəng, anə ba anə al yande dana mo da, waynaw da: <I Aba ciri nin me ur anju. Anji ha cwang gandəve kalang me ca.>»

⁴ Woni gərsə gwale duwa nə sər di hargə me gəra ha 'ywa kura gə dwe di gə maw dəbə lâ iche ciri bədə bərmə-lə, me cendi awrəw daa. ⁵ Narje yab nə ilə ta di urgə da: «Anə al i ya yande mo? Dara na me anə awr kura di mo?» ⁶ Əṛə cendi cogə gwale gə Jesu waygə gandəw di mwom da, gə kalgə ha.

⁷ Woni gərsə gwale gənə Jesu di hara gə kura gə dwe di 'yaw. Cendi darbəw barge day tarəwə me Jesu ajil dam lâ diyə. ⁸ Nare nañ da darbə barge day dodâ bərmə dəlawə, me nə mən da, basə day baje baje nə bəra nə cendi sabagə bam ta di me. ⁹ Nare woni hara pii Jesu dərəwə me woni pama tarəw me da sojə day ʂuru ba da:

«Sumi gə 'waga i Māři duwa!

*Kal Aba ciri gə Māři biyñəw anju gə hara gə suməw di
busə dəwə, biyñəw busə dəwə**

¹⁰ Kal Māři biyñə busə dwāři da hara di dadə,
i dwāři dənē mwagrande gə Dabid duwa.

Sumi gə 'waga i Māři gə dam daa duwa.»

¹¹ Əṛə Jesu yala managə Jursalem me gandə ha kule gaba bwasa Māři-yə. Anji yərbə tulbəw tulbəw bam pad mwom da, anji ha hara Betani gə woni gərsə gwale duwa nə mwaj dii sər di dara dawa 'yēnə dəm.

*Jesu sərgə dwaga
(Matiyə 21.18-19)*

¹² Sanga dəra da, cendi so kal Betani bam da, Jesu cherni aləw, ¹³ me anji yér dwaga alə hēn bajadə kubə ladə me da, ya yara gaa yaa dəra ba ilə mo. Managə ba gəra dwaga di gəndədələ ib da, yér i bajadə mərə dara i wala gənə dwaga dəra gaba yaa bədə sən. ¹⁴ Mwom da, Jesu sərgə dwaga di ba da: «Caga ka da, də ha neyama yaa bədə bəriň dəm. Guni mən kaw ha 'ywa yaa diya wama bədə dəm!» Me woni gərsə gwale duwa di doy gwale gə ta di.

*Jesu 'yor woni ala kenge managə kulə gaba bwasa Māři-yə di bam
(Matiyə 21.12-17; Luk 19.45-48; Jā 2.13-22)*

¹⁵ Əṛə, Jesu day gə nə woni gərsə gwale duwa cwara yala Jursalem bi dəm. Jesu ganda ha kərə ciri dwarzə də kula gaba bwasa Māři ilə di. Mana gə ta-lâ di, anji yēnare woni kələ mani bam me woni kələ me ilə, me anji so ilə 'ywaragələ. Anji togədəgə woni kələngə gurşə tabəl day bam me lesərəgə woni kələ kogəl bam gagege day bam me ca. ¹⁶ Me anji kal gun mən kaw u mani di cilangə nəm bədə. ¹⁷ Əṛə anji ilə geləgə nare mani-yə me waygə ba da: «Bag da, Māři way gwale gə ta di managə Magtubu duwa lâ ga bədə mo? Anji way da: <Gə ha 'waga kulə ni di bə i kulə gaba amsa Māři gənə nare

nâ gəndâgə jiga jiga pad day. [†] Me 'yeni dan da, anê cow dan mana gaba budâ gənê miidi day. [‡]

¹⁸ Gechide nêñê woni bwasa Mâři day me woni gôlê bii gô 'woo gənê Moyis duwa me doy gwale gô ta di me kanjô bermê ba gô ha ala i man dara 'yaa gô Jesu mo? Cendi lañewe dara gôlê duwa gô mani di əndêr nare di dusərêgôlê nañe.

¹⁹ Gô turgô dawa dwanda dera-lê da, Jesu day gô nê woni gôrsô gwale duwa dêmge bam ciri dê Jursalem-mê di.

*Dwaga dê woye
(Matiyâ 21.20-22)*

²⁰ Sanga gô jomni dera da, cendi ha pôdê bermê-lê me yêr dwaga dê ta di dama lê, me tandi woy bam bérin ya sabradê-lê ced. ²¹ Piyer dusew guw dara mani nô pii alal di, me wayew Jesu da: «Âba gôlênin mani, yêr dwaga dê tanga mä sôrgôdô di cor woy bam bérin.» ²² Mwom da, Jesu way gô woni gôrsô gwale duwa ba da: «Kalna dusərêng Mâři dêwê! ²³ I sôdô. Dwwayne, nê wayang i gwale sôw dang bi: Managô gun waynañe kûra dê ta di ba biyarna mana gô ka-lê cemnê daa hana əndarna kuray gô geche dalawê, me anji gagena gwale dusewê bêdâ, me kalna dusew Mâři dêwê gwale gô ta di, ba ha alale da, Mâři ha alawe. ²⁴ I dara ta di me nê wayang nêm: Mani nê woy woy nê anê amsena Mâři dara ba alnange da, kalna dusərêng dêwê dara ba 'yang mani nê ta di le dêm, me Mâři ha 'yang gandag le. ²⁵ Me managô anê ədebënê daa dara amsa Mâři me anê ina gô gwale lê gô gun da, kalna dusərêng hêlalna dêwê. Do me Abrang gô Mâři gaba dama daa di kaw ha kala dusew hêlala acna dan dêwê me ca. [²⁶ Me anê kalna dusərêng hêlalna kwandang acna day dêwê bêdâ da, Abrang gô Mâři gaba dama daa di kaw ha kala dusew hêlala acna dan dêwê bêdâ me ca.]

*I wi me 'yaw Jesu bermê me al gô mani mo?
(Matiyâ 21.23-27; Luk 20.1-8)*

²⁷ Jesu day gô nê woni gôrsô gwale duwa cwaragô hara Jursalem bi. Managô Jesu kôdêbêr kérê managô ciri dwarê dê kulê gaba bwasa Mâři di ilê di da, gechide nêñê woni bwasa Mâři day me, woni galê bii gô 'woo gənê Moyis duwa me, gechide nêñê nare nê Juwib day nê dang me, chidêbê hara Jesu sôwê ib ib. ²⁸ Ærê cendi urbew ba da: «I gô dwana gô woy me mä al gô mani nê ta di mo? I wi me 'yam bermê ba mä alna mani nê ta di mo?» ²⁹ Jesu cogê lê diyê ba da: «Nê ha urêng gwale gô urê mën tenene ka. Cwanan lê diyê do me əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni dê nê al gô mani nê ta di sôñ. ³⁰ I wi me giyê Jä algê nare batem di mo? I Mâři, labaa i nare nê gôsgôdô mo? Cwanan lê diyê.» ³¹ Mwom da, cendi ilê wajëba gwale bulê day-ê ba da: «Dê cwanaw ənda lê diyâ ba i Mâři da, anji ha wayandê ba dê yâng gwale gô Jä wayew di bêdâ, dana mo? ³² Me dê cwanaw ənda ba i nare nê gôsgôdô mwom da, i na gaa ha alandô mo?» Cendi langê i nare nê gôre di para nare nê pad di ərôm dara Jä Batis di ba i aba cemê Mâři bêw 'yang. ³³ Mwom da, cendi cor wayew Jesu di da: «Nê 'ocqñin bêdâ.» Me anji waygô da: «Yande da, əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni dê nê al gô mani nê ta di bêdâ me ca.»

12

*Gwale gô diri gônê woni gama yabëra nê dusərêgô acn day
(Matiyâ 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Ærê Jesu so ilê wayagô gechide nêñê nare nê Juwib di gwale gô diri ba da: «Abe mën yigô yabëra, me jê daga di daa, me dangorê mana gaba chide gô nimi duwa, mwom da, aw mana hoo daa dera dêbê gamaw nêm. Dang da, anji kalgô daga di woni ala giyê əsəragelâ, me ya mejôni-yê. ² Me wala gaba cêw di neyemme dêm da, aba ciri di giy gô kwaya duwa mën ba hana 'ywana woni gama yabëra di, cendi ba junê yabëra day me 'yanaw duwa me ca. ³ Ærê cendi yê kwaya di, gobew me 'yorëw cow bi əsêw pâgiñ. ⁴ Mwom da, aba ciri di giy gô kwaya gô dang, anji gô ta di cendi gobê dêw me cadêbêw me ca. ⁵ Aba ciri giy gô gun gô dang kaw, cendi 'yêw bam, ærê anji këjê koy nañ dang bi kaw, cendi gobê nê yab me 'yê nê yab bam me ca. ⁶ Kwaya di, mën kaw worëw lê bêdâ dêm. Ka da, wor i gorëndew mën tenene dêm, me dusew urëw nane. Me anji giy gô gandew targin, me way dusewê ba ka da, cendi ba ha lañale dêm. ⁷ Ærê, woni gama yabëra di wajë gwale bulê day-ê ba da: «Yarnanda aba 'woo dëba sanga di! Hane 'yananda gandew bam, me deba di warnandê ənda.» ⁸ Mwom da, cendi yê gorëndew di 'yêw bam me asë kumbë duwa managô daga gônê yabëra duwa di tarëwê bam iche.»

[†] 11:17 11.17 Esayi (Esaïe) 56.7 [‡] 11:17 11.17 mana gaba budâ gônê miidi day: Jormi (Jérémie) 7.11.

⁹ Mana gə ta-lâ da, Jesu ur nare woni dwaya gwale duwa ba da: «Yande da, aba ciri gənə yabərə di ha ala i man mo? Anji hara gə səw duwa me ha 'yaa woni gama yabərə nətə di bam, me ha 'woo daga di 'yagə nə dəng əsəragələ. ¹⁰ Anə asə gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənə Māři-yē di bədə mo? Gə jangə ba da:

Kura də woni awa kuləli gəndə bam di

yala gədə kura sədə də idə yəhə kulə di daa tandi.

¹¹ *I Aba ciri gə Māři me al mani nətə ta di,*
i mani nətə lade naq nətə doy dədəng bam me Māři algə,
*me dətə yarang gandagə gə dərəndə ta di.**

¹² Gechide nənətə nare nətə Juwib day di 'ocə com dara Jesu ba way gwale gə diri gə ta di i dədəgələ cendi. Ta di me cendi kanjə bermətə dara yəhə gə Jesu. Me cendi langətə i nare nətə gərətə di, me borgətə yaa me kaləw di.

Gwale gaba 'ywagaw dole lombo

(Matiyət 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Targinçtət fang da, gechide nənətə nare nətə Juwib day ur ba gə gərsətət Jesu ba gətət gwale bəwətət me ba gətət yəwət nəm. Ta di me cendi giyətət nare nətət yab nətət gətət 'ogəgə Parise me nare nətət yab nənət dole ga ErodAntipas duwa me. ¹⁴ Mwom da, cendi gəra urəw ba da: «Aba gələnət mani, nətət 'ocənətne tətara mətət i aba waya gwale səw dəban laqaw gətət gun, dara dolətət gətət nare nətət ladətət bədət me ca. Me mətət gəlgət nare gwale səw gətət Māři ur nare ba alna di gətət bermətət duwa. Waynin daa səq! Bag da, 'ywagaw gətət dole gətət geche gətət Rom lombo da, ladətət mo? ¹⁵ Dətət 'yogətət ənda, labaa dətət 'yogətət ənda bədət mo?»

¹⁵ Me Jesu 'ocə com dara cendi i nare woni waya gwale gətət bədətət mərətət me dusərətət i jiga, mwom da, anji waygətət ba da: «I dara na me anətət urətət gwale gaba gərsətət nəm yande mo? Unətət gursətət da chile dətət deniye[‡] mətət, hane nəm 'yanan, nətət ur ba nətət yərdətət le.» ¹⁶ Cendi 'wow chile dətət gəra nəm 'yaw mwom da, anji urgətət ba da: «Managət chile dətət ka di sədətət da, i wi dəw me sumətət me ilətət mo?» Cendi waygətət ba i dole gətət geche gətət Rom. ¹⁷ Mwom da, Jesu waygətət ba: «Mani nənət dole duwa da, 'yanaw dole di, me mani nənət Māři duwa kaw, 'yanaw Māři di le me ca.» Ərətət Jesu gwale duwa di 'yagət ərmətət naqətət.

Gwale gənətət nare nətət mare dəmətət day gətət daa managət munətət-lət

(Matiyət 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Targinçtət dang da, nare mətət nətət gətət 'ogəgət Saduse hara 'yo Jesu. Cendi ərəm day ba nare nətət mərət, Māři ba ha dəmətət daa munətət-lət bədət bəriñ. Me cendi ur Jesu ba da: ¹⁹ «Aba gələnət mani, Moyis jangəndət managət bii ənda gətət 'woo-lət ba abe gətət unətət deme me yana gandətət dwe bədət me marna bam da, chendətət ba unətət diyamo di, me ba yanaw gətət chendətət gətət aba mara di dine. ²⁰ Caga da, doy: Wala mətət, chebnıtət dətət nare wurgətət subu ilətət. Chandragətət gətət geche u deme me mar bam dəban yaa gətət dine. ²¹ Gətət aba dii sərətət u aba mara di diyamo, me anji kaw mar bam dəban yaa gandətət dine me ca. Mani nətət ta di alal yande bi gətət aba dii subu-lət di me ²² nətət wor di me ca. Chamre nətət wurgətət subu di mar bam pad day-ətət pad dəban yaa gətət dine. Taragalətət da, deme di, wala dərətət neyem, me tandi kaw mar bam me ca. ²³ Yande da, wala gətət Māři dəmətət nare nətət mare daa munətət-lət da, tandi ha 'ya i gətət woy diyamo mo? Dara cendi pad day-ətət tanga i tərgədətət.»

²⁴ Me Jesu cogət lətət diytət ba da: «'Yeni da, dədəng nol i bam. I dara anətət 'ocətət Magtubu dənətət Māři di bədətət me dwana duwa di bədətət me ca. ²⁵ Yarna, dənətət, wala gaba dəmətət daa munətət-lət da, abje day gətət nətət namde ha laya sədətət bədətət me cendi ha dama i ya paja nənət Māři duwa nətət daa de, alətət daa managət Māři tuləwətət. ²⁶ Gwale gənətət nare nətət mare dəmətət day gətət daa munətət-lət da, anətət asa gwale managət magtubu dənətət Moyis duwa-lət di bədətət mo? Ərmənətət gwale gənətət habda gətət dəwag dəwag gətət duwa 'yo dəwətət di. Mana gətət ta-lət di me Māři waygətət Moyis ba da: <Nətət i Māři gənətət Abrahəmduwa me gənətət Isakduwa

* ^{12:11} 12.11 Diri (Psame) 118.22-23 † ^{12:14} 12.14 Bag da, 'ywagaw gətət dole gətət geche gətət Rom lombo da, ladətət mo? Gwale gətət urətət gətət ka di i ya ba ga tow i Jesu boy de. Anji waynagətət ba 'ywagaga gətət nare nətət Rom lombo ba ladətət da, nare nətət Juwib naq ha ələwətət dara cendi ur ba gətət dam i gətət dədətət day. Anji waynagətət 'ywaga tətiba da ladətət bədətət da, nare nənət Erod duwa di ha wayagətət nare nətət Rom daa, me cendi ha yəwətət ya aba lama mana de. [‡] ^{12:15} 12.15 deniye Gursətət da chile dətət gətət 'ogətət «deniye» da, dətət mətət da, i gursətət dətət idətət 'ywagaw gun mətət giyətət duwa gətət ala wala mətət dalawətət. I gətət gursətət da deniye dətət ta di me nare nətət Juwib 'yogətət gətət dole gətət Rom lombo di. [§] ^{12:19} 12.19 Deteronom 25.5-6

*me gənê Jakobduwa me ca.*²⁷ Mârî di, i Mârî gənê nare nê mare day bêdâ†, me i gənê nare nê dam bëra day. I sëdë, dëdêng nol i bam bëriñ.»*

*Bii gë 'woo-lâ da, gë woy me doy kwandaw bam pad di mo?
(Matiyâ 22.34-40; Luk 10.25-28)*

²⁸ Aba g  l   bii g   'woo g  n   Moyis duwa m  n doy gwale g   cendi gag  w di, me anji y  r dara Jesu cog   l   diy   lad   me ca. Mwom da, anji chid   Jesu s  w   me ur  w ba da: «Managa bii   nd  a g   'woo-lâ da, g   woy me doy kwandaw bam pad di mo?»²⁹   r   Jesu cow l   diy   ba da: «Bii g   'woo g   doy kwandaw bam pad di me i ta: *«Dwayna, y  ni nare n  lsrayel, Aba ciri g   Mârî di, i Mârî   nda.* Aba ciri g   Mârî d   i anju m  n tenene.³⁰ Mwom da, m   ha ur   Aba ciri g   Mârî d  ma g   dus  m m  n, g   dund  m pad, g     rm   d  ma pad me g   dwana d  ma pad me ca.»³¹ Me targ  n fang da: *«M   ha ur   jam gun ya sem d  ma gang de.»³²* Bii g   'woo kwandaw dwar  gal   gaba dwaya g   s  r ta di bam da, il   b  d  .»

³² Mwom da, aba g  l   bii g   'woo way  w Jesu ba da: «Lad   nane, aba g  l  nin mani, m   way i s  d  . Aba ciri g   Mârî da, i anju m  n tenene, g   dang il   b  d  . ³³ Yande da, ur  w g   dus  m d   m  n, g     rm   d  ma pad, g   dwana d  ma pad me, ur   g   jam gun ya sem d  ma de me ca da, lad   doy ul   g   mwagna bwasa g   Mârî bam me doy alaw g   Mârî sarga d   dang pad me di bam.»³⁴ Jesu 'ocn dara anji cow i gwale g   lade l   diy   mwom da, cor way  w ba da: «Wor ib m  ra m   ha kala Mârî lama dw  r duwa d  m  .»

Targ  n dang da, cendi lan  , gun m  n kaw neyem ur  w gwale g   ur   dang b  d   c  m.

*Gwale g  n   Dole g   Mârî biy  w g   Kris day g   Dabid
(Matiyâ 22.41-46; Luk 20.41-44)*

³⁵ Me managa Jesu il   g  l   mani manag   k  r   ciri dwar   d   kul   gaba bwasa Mârî il   l   da, anji ur nare di ba da: «I man me woni g  l   bii g   'woo g  n   Moyis duwa way ba Dole g   Mârî biy  w g   Kris di, ba i dole g   Dabid mwaw mo? ³⁶ Dabid g   s  w duwa gang kaw, Dundi   n   Mârî duwa nog   g  nd  w daa me anji way daa p  d  en-y   ba da: *«Aba ciri g   Mârî way  w aba ciri ni:*

Hare, m   dam   s  n g   abe-y  

*b  ra   n   ha bwam woni ma  rande d  ma dod  
gedam   baa do.»**

³⁷ Dabid g   b  w duwa gang kaw way ba Dole g   Mârî biy  w g   Kris di ba i aba ciri duwa. Gwale g   ta di g  l  nd   dara Dole g   Mârî biy  w di ba i Dabid mwaw m  ra b  d  . Yande b  d   ba?»

*Woni gal   bii g   'woo mani day n   ala
(Matiyâ 23.1-36; Luk 20.45-47)*

Nare n   g  r   na  n il   dwaya Jesu gwale duwa g   sii 'ywala.³⁸ Manag   g  l   duwa g   mani-y   da, anji way da: «As  na angal danne! Alna mani ya woni g  l   bii g   'woo g  n   Moyis duwa ba g   al n  m de b  d  . Cendi ur hurba g   barge g   gechide gaba sumi k  d  b  r n  m me ur ba g   alnahg   labiya manag   geg  r-   me.³⁹ Cendi ur dama mana gaba sumi-y   manag   kul   gaba amsa Mârî-y  , me wama g   mani-y   kaw, cendi ur i mana gaba sumi me ca.⁴⁰ Cendi ch  b   namde n   wamb   mani day bam, me dang da, cendi d  b  b  n   dara amsa Mârî da, amsa b  raa b  raa b  raa *dara g  l   g   s  d  g   ba g   i n   lad  be cendi.* Me sanga da, sariya day ha wama na  n.»

*Mani n   dwani n   deme d   wamb   d  ra
(Luk 21.1-4)*

⁴¹ Manag   k  r   ciri dwar   d   kul   gaba bwasa Mârî il   da, mana m  n g   nare hara g   gurs   day al g   dwani g   Mârî il  . Me Jesu dam co d  r  w me il   yara g   mani n   cendi il   alagel   di. Nare na  n woni 'ywa mani da, 'ya gurs   day 'yarbar.⁴²   r   deme d   wamb   d   i bug  r hara d  ra 'ya chile s  r d   neyem ala g   mani b  d  .⁴³ Mwom da, Jesu 'og   woni g  rs   gwale duwa me wayg   ba da: «I s  d  . Dwayna, n   wayang i gwale s  w dang bi: Deme da wamba d   ta di 'ya mani d  ra doy nare n   pad di bam.⁴⁴ N   way yande dara nare di, i gurs   day d   wor dod  , giy   d  ra il   b  d   do me, cendi hara 'ya s  n. Me tandi da, mani pad jald  le, me cor 'ya i mani pad n   il   k  r   d  ra-l   dara   s   g   s  d   di bam.»

* 12.26 K  rara g   daa (Exode) 3.2,6 † 12.27 12.26,27 «N   i Mârî g  n   Abraham duwa me g  n   Isak duwa me g  n   Jakob duwa me ca.» Abraham me Isak me Jakob me mar bam b  g  d  n do me Mârî way  w Moyis gwale g   ta di so  . Managa Jesu way ba Mârî ba i g  n   nare n   mare day b  d   da, ta di way i dara ba Abraham me Isak me Jakob me marg   bam m  ndag   me da, cendi dam l   b  ra. * 12.30 12.30 Deteronom 6.4-5 § 12.31 12.31

13

*Kulə gaba bwasa Māří di ha meyendara i bam
(Matiyə 24.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Managə Jesu ganda bam iche kulə gaba bwasa Māří-yē da, aba gərsə gwale duwa gə mən wayəw ba da: «Aba gələnin mani, yər kuṛa də ladəbe də gechide də gə aw gə ciri də ka di de! Ciri di, gə awdə ladə naŋe!» ² Ərə Jesu wayəw da: «Ôw, me ciri də geche də mā yārda ta di, kuṛa də gə awdə nəm mən tenene kaw, sanga ha wara lâ kondədə dədə bədə. Mani pad nə i ta di ha meyendara i bam.»

*Mani nə ha alala gə woni gərsə gwale gənə Jesu duwa
(Matiyə 24.3-14; Luk 21.7-19)*

³ Mwom da, Jesu ha dama managə kuṛa də Olibe dədə me cwa dərəw əjə kulu gaba bwasa Māří di. Me Piyer me Jak me Jā me Andəre me ha 'ywaw bam tulin-yē hiñe, me urew nəm ba da: ⁴ «Waynin daa: I mindi na me mani nə ta di ha alala mo? I mani na me ha gələnin wala day gə ba haralə di ba yala neyem dəm mo?» ⁵ Ərə Jesu waygə da: «Asna angal dan ladle! Kalna gun mən lamnang bədə! ⁶ Nare naq ha 'woo sumən hara nəm lē me, wi kaw ha waya ba Dole gə Māří biyəw gə Kris di, ba i anju, me cendi ha lama nare naq bwagə bam. ⁷ Managə anə dara dwaya gwale gənə say də tuləngə ib me, də mana gə hən-yē gwale dəra me kaw, alna laŋa bədə, dara mani nə ya ta de di alala le ba, dəm da, i dəriŋa 'yaŋa dəra bədə sən. ⁸ Nare nə wama gə mən-nə ha jara say gə kwandagə nə wama gə dənə, me dolga ha jara say gə kwandagə dolgə. Mana-lâ jiga jiga kaw, sənə ha gəgədarale, me badəgara kaw ha əndara lē ciri-yē jiga jiga me ca. Wamani gə ta di, wun i ya yaa ba jəgədə gə deme dəriŋ nə pii-yē ta de sən.

⁹ «Yeni di, asna angal dan ladle! Gə ha 'yang woni aa sariya nənə nare nə Juwib day əsəragələ, gə ha gwabang manage kuləli day woni amsa Māří-yē, ga ha hara gandang gechide dərəgələ me dolgə dərəgələ me dara daran əndi. Mana gə ta-lə da, anə ha 'ya woni wayagə Nō də lade. ¹⁰ Dara wala 'yaŋa duwa-lə da, kal nare nə gəndəgə jiga jiga pad sənə dədə ka dwayna Nō də lade di le do. ¹¹ Me managə gə dara yibəng 'yaga woni dwana əsəragələ da, harna sədəng pii dara gwale gə anə ha wayaw di bədə. Anə gəra ha waya i gwale gə Māří ha 'yang gandəw anju, dara gwale gə ha ganda bədəngə di da, i gə dan gə sədəng bədə, me i gə Dundi dənə Māří duwa dəra. ¹² Gun chendəw duwa gang ha 'yaw woni dwana əsəragələ dara ba 'yanaw bam. Dwe abəw duwa gang kaw ha ala yande gə dwe me ca. Dine nə yaa da, ha kədə woni maṛandə gə waragə woni yagə, me cendi ha 'yagə woni dwana əsəragələ dara ba 'yanagə bam. ¹³ Nare pad ha ələngə dera daran əndi, me gun gə yinə səw wayna kalna dusəw dənə bəraa 'yaŋa-lə da, Māří ha beləwə.»

*Nare ha gələ dərin nane
(Matiyə 24.15-28; Luk 21.20-24)*

¹⁴ «Wala mən, anə ha yara mani nə al ənəma woni meyanda mana bam di* inalə mana gə dee cendi ha 'ya lē bədə. Kal gun gaba asa gwale gə ta di da, a 'wacənəna gəndəw ladna! Managə anə yarna mani nə al ənəma nə ta di da, kal nare nə i managə wama gə Jude-yē da, gə wana hana kuṛa dədə. ¹⁵ Gun gə damna daa managə kula duwa dəwə da, a chinə dodə dera laya gə mani nə ilə kulə di bədə dəm. ¹⁶ Me gun gə inalə bam yigalə kaw, a cwarnay hane ulay dera laya gə barge duwa bədə dəm me ca. ¹⁷ Owe namde woni gudi gudi me woni 'yagə dəndragə nāy-yē me ca da, wamani ha 'ywagə le wala gə ta-lə di! ¹⁸ Amsəna Māří dera kal mani nə ta di hane wala gə urni-yē bədə. ¹⁹ Dara wala gə ta-lə da, ha 'ya i gələ gə dərin gə geche gə dii mən kaw gun 'yow bədə managə bəgəden gə Māří bo gə mani pad bəraa laba. Daŋ kaw, gələ gə dərin gə ya ta de ha 'yale dənə bədə bərən. ²⁰ I sədə, wala gaba gələ gə dərin gə ta-lə da, Aba ciri gə Māří di dee ərmənə me junə wala gə yab bwana bam bədə da, gun mən gə dee ha 'ywa bələ duwa da, ilə bədə. Me anji ərmənə dera ba ha joo wala gə yab di bam dəm dera nə anji anjeragə dera ba ina i duwa di.

²¹ «Wala gə ta-lə da, nare ha wayang 'Yarna, Dole gə Māří biyəw gə Kris di, i ka, labaa 'Yarna, Dole gə Māří biyəw gə Kris di, ilə ta». Gun gə waynang yande da, yinə gwale duwa di bədə. ²² Dara nare woni kulagə ha bərənə. Gun gə mən ha wayang Dole gə Māří biyəw gə Kris di, ba i anju, me i kulagə. Nə yab da ha wayang ba gə i woni cəmə Māří bəw, me i kulagə. Cendi ha ala mani nə dana me mani nə doy nare dədəgə bam me dara lama gə nare. Cendi 'ywana bərmənə da, ha lama nare nə Māří anjərəgə di

* 13:14 13.14 mani nə al ənəma woni meyanda mana bam di:Yarna Daniyel 9.27

gang me ca. ²³ Yande da, 'yeni di, asna angal dan ladle. Nê wayang daa pii dara mani pad nê haralâ di dêm.»

*Gun gorendew di cwara haralâ
(Matiyâ 24.29-44; Luk 21.25-33)*

²⁴ «Me wala gê ta-lê da, gêlê gê dêrinj gê ta di tarêwê da, dawa ha aa bêdâ, mana ha cwara i dilêm kedad me, duru kaw ha acnâ mana bêdâ me, ²⁵ dechu kaw ha bwara dodô, me mani nê daa pad woni dwana kaw, ha gêgêdara daa me ca. ²⁶ Mana gê ta-lê dog, nare ha yara Gun gorendew di chêhâ lê daa siyaya dalawâ hara nêm dodô gê 'ywagêda duwa gê naq me ca. ²⁷ Anji ha køjâ paja nênen Mäři duwa nê daa mana lâ pad, manago tulij dê jomni-yê me da turgê-lê me əsay gê abe-yê me əsay gê jele-yê me, dara daya gê nare nê anji anjêrage di dodô.»

²⁸ «Thrmânâ gwale gônâ dwaga dêra yarna sən. Managê gangêradâ nê dine dara 'waja daa me bajadê cwarna kulaje me da, anâ 'ocn̄ dara marseni ba i ib cfem. ²⁹ Cwara gônâ Gun gorendew di kaw ha wunê i yande di me ca: Managê anê dara yara mani nê dee nê wayang gwale day pii di dara alala da, 'wacnâna dara Gun gorendew di yala lê ib cfem, anji ilê ciri bêdâ. ³⁰ I sôda. Dwayna, nê wayang i gwale sôw dang bi: Mani nê pad ta di dara alala da, nare nê caga ka di ha mara bam pad pii dêrêgêlâ bêdâ sôn. ³¹ Daa me, sôna me, ha Meyandara i bam me gwale ni da, ha Meyandara bam bêdâ bêrinj.

³² «Me wala gê ta di me dawa dê ta di me da, gun mën kaw 'ocn̄egê bêdâ. Paja nênen Mäři duwa nê daa kaw 'ocn̄egê bêdâ, me Mäři gorendew kaw 'ocn̄egê bêdâ me ca. I Abêw gê Mäři mën tenene me 'ocn̄egê anju. ³³ Asna angal dan ladle me damna daa dêrêng bera, dara dawa dê ta di hara dêra da, anâ 'ocn̄edê bêdâ.»

³⁴ «Mani di ha alala wun i ya abe mën gê so ha mœjâni-yê ta de. Anji kalgê koy duwa ciri di əsêragelâ me 'yagê wi kaw giyê duwa, giyê duwa, me anji wayew aba gama ciri bêdâ ba damna dêrêw bera jang me ca. ³⁵ Yande da, damna dêrêng bera jang, dara na anâ 'ocn̄ dawa dê abâ ciri di cwara nêm di bêdâ. Gaa ha 'ya gê turga, labaa gê changa dware, labaa gérây hêrdê duwa-lê, labaa gê manapêr som. ³⁶ Managê anji cwarne jisgê yande da, kal anji 'ywanang 'ya gê numi-yê bêdâ. ³⁷ Gwale gê nê wayew ka di, nê wayang i 'yeni di pad: Damna dêrêng bera jang!»

14

*Gechide nênen Juwib day ur ba gê 'yê Jesu
(Matiyâ 26.1-5; Luk 22.1-2; Jâ 11.45-53)*

¹ Wor wala sôr da i wala gaba ala sii 'ywala gê kérara gê daa kwaynani-yê gônâ nare nê Juwib day me gaba ala sii 'ywala gônâ mapa gê dêban lebér me ca. Gechide nênen woni bwasa Mäři day me woni gêlê bii gê 'woo gônâ Moyis duwa me kanjê kojêgâ dara ba gê yê gê Jesu 'yêw nêm. ² Cendi way ba da: «Ladni duwa da, yinêndê gandew wala gaba sii 'ywala-lê dêñ bêdâ, dara gaa nare di ha swa gê gwale som.»

*Deme tidêrêw Jesu swani dêwâ
(Matiyâ 26.6-13; Jâ 12.1-8)*

³ Mana gê ta-lê da, Jesu ilê ciri dê Betani, managê kérâ nê abe mën gê gê 'ogew «Simô gaba cagêm»-mê, dara tanga pii cagêm alêwe. Me managê Jesu ilê wama mani-yê da, deme mën hara yêê mörda gê albatêr* əsêdêlê. Mörda gê ta di, swani gê lade gê habda[†] gê bii 'yol naq me kili duwa kaw wom naq me ilê dwalinj-yê. Tandi bol mörda di bêw bam me tidêrêw Jesu swani dêwâ. ⁴ Ərâ, nare nê mën nê ilê ta di, dusarêgê nagêle me wajê gwale bulê day-ê ba da: «Ta di da, ladni duwa da, i na lê mo? Tandi moyende swani gê lade di bam! ⁵ Swani gê ta di, dee gê kelnêw bam da, gursê duwa neyem dêñê abâ ala giyâ aliya mën dalawâ. Ta di, dee dâ əsgê ənda nare nê bugêr gursê da ta di dêna, lade bêdâ mo?» Me cendi ilê nâmâ deme di lê.

⁶ Me Jesu waygê da: «Kalna deme di mana mën! Dana me anâ jibadê mo? Mani nê tandi al dara daran əndi ta di, i giyâ gê lade. ⁷ 'Yeni, nare nê bugêr da, ilê gandang anê ha ala gandagê ladni gê wala wala gê dêrêng ur lê sôn. Me əndi da, anê ha 'ywan targin[‡] dang bêdâ. ⁸ Tandi al i mani nê tandi neyem alagê. Tandi tidêrêw swani sôñê bam pii ta di, tandi dêngêrê i sôñ pii do me gê ha möñ sôñ. ⁹ I sôdê. Dwayna, nê wayang i gwale sôw dang bi: Mana gê gê ha waya Nô dê lade di lê jiga jiga sôñâ gêndêdêlê pad ta di da, deme di kaw, gê ha waya gwale dêra le dera mani nê tandi al ta di, me nare dusêrêgê ha ərmê dêdê bi bi me ca.»

* 14.3 albatêr:I kuqa dê gun neyem əswaladê bam kalang. † 14.3 habda:Managê magtubu dêñê Mäři duwa dê gê jangêdê pii gê bii gê gerek da, gê jangêw habda gê ta di sumêw mana gê ka. Sumêw i «nar».

*Juda kəl Jesu bam**(Matiyâ 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Mwom da, Juda Iskariyod gə i woni gərsə gwale gənê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day mən, ha wayagə gechide nənə woni bwasa Māří day ba ha 'yagə Jesu əsəragələ me cendi ba yinēw. ¹¹ Managə cendi doy yande da, sədēgə 'yolgə nañe. Əřə, ərməw ba gə ha 'yaw gursə. Mwom da, Juda di kanjə bərmə gə lade kərab me ba ha 'yagə Jesu əsəragələ.

Jesu wom mani day gə nê woni gərsə gwale duwa mən
(Matiyâ 26.17-30; Luk 22.7-23; Jā 13.21-30; 1 Korenta 11.23-25)

¹² Wala gə dərin nê pii-yê gənə sii 'ywala gənê mapa gə dəban lebər da, i wala gə gə 'yāgədə i gəgərinje nê dine bəse nəm gə sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani-yê di. Mwom da, woni gərsə gwale gənê Jesu duwa wayəw da: «Mâ ur ba nê hananin alnanin mani nê wama woni sii 'ywala di i woy me mē ha wama mo?» ¹³ Mwom da, Jesu giy woni gərsə gwale duwa nê sər pii me wayagə da: «Hana managə ciri də Jursalem-mâ. Gun mən hara sawa dərēng daa, go nimi gə pərem ta di, pamna tarəw. ¹⁴ Ciri də anji gandəna hana lê da, waynaw aba ciri di ba Aba gələng mani way da ba i kulə gə woy-yê me baa ha wama mani nê wama woni sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani yêdi gə nê woni gərsə gwale duwa lê di mo? ¹⁵ Managə ciri də ta dī-lâ da, kulə mən gə gə aw daa jaw dəwəw ilâ. Aba ciri di ha gələng gandəw. I kulə gə geche me gə dəngərə mani pad ilâ dəm. I mana gə ta-lê me anê ha ala mani nê wama woni sii 'ywala di lê.» ¹⁶ Əřə, woni gərsə gwale gənê Jesu duwa di hargə me gərgə Jursalem di me ha 'ywa mani di ya Jesu ba wayagə nəm de, me ala mani nê wama woni sii 'ywala di.

¹⁷ Gə turgə dəwa dəwanda dəra-lâ da, Jesu hara gə nê woni gərsə gwale duwa nê mwaj dii sər di. ¹⁸ Cendi dam dodə dara mani nê wama di me ilâ wamagələ mwom da, Jesu wayagə da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dang bi: Gun mən dəwərəngə ha 'yan woni marandə ni əsəragələ. I 'yeni nê anê ilâ wama gandən mani ta di, gun dan mən.» ¹⁹ Wonı gərsə gwale duwa di, laňa yala algə, me urbə Jesu mən mən ba da: «Gaa i əndi mo? Gaa i əndi mo?» ²⁰ Jesu wayagə da: «I gun gə mən gə dəwərəngə 'yeni woni gərsə gwale ni nê mwaj dii sər di gaba hura əsəw dasa-lâ gandən ta di. ²¹ I sədə, əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha marale ya Magtubu dənən Māří duwa ba way nəm dara daran ta de. Me anju gaba 'yan woni marandə ni əsəragələ di da, wamanı ha 'ywawə. Dee gə yanaw bədə kaw, lade doy bam.»

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsə gwale duwa ilê wama mani-yê di mwom da, Jesu u mapa me biy bəw lê diyə me bolbə dodə me 'yagə me, anji wayagə ba da: «Unə, ta di i doni gə sən.» ²³ Targin dang da, anji u kob də gani gənəyabərəyaa duwa ilâ dəwərəng-yê əsəswə. Anji alew Māří doche me 'yagə woni gərsə gwale duwa me cendi chə pad day-ə pad. ²⁴ Mwom da, anji wayagə ba da: «Ta di, i bare ni. Anji bor dodə dara nare nə gərə dədēgə. I bare gə Māří sərgə gə səw daa ba yə gə məlan gə nare duwa. ²⁵ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dang bi: Nê ha chaa gani gənê yabərə yaa duwa di bədə, bəraa i wala gə dan nê ha chaa gə dərway i managə ciri dənən Māří-yê dəm.»

²⁶ Targin dang da, Jesu day gə nê woni gərsə gwale duwa tugə diri də idə bwaw Māří jilay. Mwom da, cendi gandəgə iche dara hara managə kura də Olibe dədə.

Jesu way dara Piyer ba bələ bəw sarni dəwəw
(Matiyâ 26.31-35; Luk 22.31-34; Jā 13.36-38)

²⁷ Əřə, Jesu wayagə ba da: «Pad dan-ə pad, anə ha gənən i bam. Nê way yande dara Māří way gwale me gə jangelə Magtubu duwa-lâ ba a ha 'yaa aba gama dəmənje di i bam, me dəmənje di ba ha cagəda daa jiga jiga pad.» ²⁸ Əřə, wala gə nê dara dəmə daa nare nê mare dəwərəngələ mwom da, nê ha hara gamangə alâ wama gə Galile-yê.» ²⁹ Əřə Piyer wayəw ba da: «Kwandan nê pad ta di gənənnəm bam kaw, əndi da, nê ha gənəməm bam bədə bərən.» ³⁰ Me Jesu wayəw ba da: «Doy, nê wayəm i gwale səw: Changa da laba-lâ di, mə ha bələ bəm sarni dənən ba mə 'ocnən bədə, ba mə 'ocnən bədə, dii subu, do me gəray ha hərdə dəw sər sən.» ³¹ Me Piyer ajmar ilâ wayalə: «Nê ha bələ bən sarni dəmə bədə bərən! Inam i made kaw, nê mar i gandəm!» Me kwandaw nê pad di kaw, way day yande me ca.

Jesu amsə Māří managə Gedjemani
(Matiyâ 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Əřə, Jesu day gə nê woni gərsə gwale duwa hargə gərgə mana mən gə gə 'ogəw Gedjemani-yê, me anji wayagə da: «'Yeni da, damna dodə mana gə ka-lâ, me əndi da, nê ha alâ ta dara amsa gə Māří.» ³³ Managə anji ha dara amsa Māří da, anji wol Piyer me

Jak me Jā me gandəw. Ərə anji ilâ nulə səwə me laqə aləw naqə³⁴ me waygə ba da: «Sən mar mara gə made bəriñ. Damna mana gə ka-lə di, me damna dərəng bəra!»

³⁵ Anji chidə ha pii hinqe me kal səw əbər dodə sənə-lə, me amsə Māři ba ladna dərəwə da, anju ba chidənəw dawa də idə gələ gə dəriñ di hana nəm bam. ³⁶ Anji way da: «Baba, Aban, əjəm da, mə neyem ala mani pad. Yande da, chidən gələ gə dəriñ gə ta di həm bam. Me al gandən mani nə dərəm ur əjəm, me mani nə nə urgə əndi da, ərəm dədəgələ bədə.»

³⁷ Ərə Jesu cwara hara 'yo woni gərsə gwale duwa nə subu di me cendi ilə 'ya nuni yəhə. Anji wayəw Piyer ba da: «Simō\$, mə i i nuni mo? Dawa mən dwarə-lə ked dimm, mə i gə dwana də idə dama dərəm bərə bədə mo? ³⁸ Damna dərəng bəra me amsna Māři dara managə mani 'ywanang da, kal lamnang bwanang acnə-lə bədə. Gun gə gəsage i gə ərmə gaba ala mani nə lade, me dwana duwa də səw də idə alagə nəm di neyem bədə.»

³⁹ Jesu chidə ha bam hinqe bi me amsə Māři ya gə pii di de bi. ⁴⁰ Ərə anji cwara hara əjə woni gərsə gwale duwa di, me 'yogə ilə 'ya nuni-yə. Cendi neyem dama daa dərəgə bəra bədə me, cendi 'yo gwale mən gaba wayaw bədə me ca.

⁴¹ Jesu chidə ha bam hinqe gaba dili subu-lə me cwara hara bi. Anji waygə woni gərsə gwale duwa ba da: «Anə i i nuni bi me anə bo i gwayni mo? Caga da, dawa di yala neyemme dəm. Əndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan nare woni ala acnə əsəragələ. ⁴² Swana daa, hanandəle! Yarna, gun gaba 'yan woni maşande ni əsəragələ di, yala dəm.»

Gə yə Jesu

(Matiyə 26.47-56; Luk 22.47-53; Jā 18.3-12)

⁴³ Managə Jesu ilə waya gwale di-lə sənə da, Juda gə i woni gərsə gwale duwa nə mwaj dili sər di gun day gə mən di, hara yala gə nare nan tarəwə. Cendi i gə sughnəne nə sore me cilangəde me əsəragələ. I gechide nənənə woni bwasa Māři day me woni gələ bii gə 'woo genə Moyis duwa me gechide nənə nare nə Juwib day nə dang me giyga cendi. ⁴⁴ Juda gaba 'yago Jesu əsəragələ di dee wayagə woni hara yēw di le daa dəm dara mani nə baa hara ala dara gələgə nəm gandəw di. Anji wayagə ba da: «Gun gə nə gəra dara yōw chichəmə gajaw ya ba nə urəw naqə de da, i anji, yinəw, hana gandəw me gammaw ladəle me ca!» ⁴⁵ Mwom da, managə cendi yala nə Jesu sadəgələ dəm da, Juda di ha əjə Jesu təba me wayəw ba da: «Aba gələnin mani!», do me anji yəw chəchəm nəm gə gajaw sən. ⁴⁶ Mana gə ta-lə di dog da, nare di bəriñ lawar Jesu dəwə me yəw nəm. ⁴⁷ Ərə aba gərsə gwale duwa gə mən di biyə sughnə duwa de chere me ajə gə kwaya gənə geche gənə gechide nənə woni bwasa Māři day duwa di suməw led saw al bam.

⁴⁸ Jesu di waygə woni yēw di ba da: «Anə hara gə sughnəne nə sore me cilangəde me əsərangədara yōn hara nəm ya ba gə yə gə mee de da. ⁴⁹ Əndi di, nə ilə gandang gə wala wala managə kulə gaba bwasa Māři-yə dara gələ gə mani kaw, anə yən bədə. Me yən dan gə laba di da, ta di i gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənə Māři-yə di me yala alal anju.»

⁵⁰ Mana gə ta-lə da, woni gərsə gwale gənə Jesu di pad day-ə bəriñ wa ya kaləw bam.

⁵¹ Me dwe gə mache mən ilə, anji pam Jesu tarəw anju. Anji legər səw daa gə barge, me nare di yəw. ⁵² Me dwe gə mache di, awr barge gə səwə di kalgə nare di bam əsəragələ, me anji wa daa ya nəm səw pəgiñ.

Jesu i managə woni aa sariya nənə Juwib day dərəgələ

(Matiyə 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jā 18.13-14,19-24)

⁵³ Mwom da, gə ha gə Jesu managə kerə nə geche gənə woni bwasa Māři dayə. Managə kerə di, geche gənə gechide nənənə woni bwasa Māři day me gechide nənə nare nə Juwib day nə dang me woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa me dayar dama lə pad. ⁵⁴ Piyer duwa da, wara bam targın hənə me pam gə Jesu tarew bərraa ha nəm kerə nə geche gənənə gechide nənənə woni bwasa Māři day di lə ba. Managə kerə di da, anji dam gə woni alaw geche gənənə woni bwasa Māři day giyə di managə duwa bədə. Cendi ilə wunə duwa lə. ⁵⁵ Gechide nənənə woni bwasa Māři day me nare woni aa sariya nənə Juwib day nə dang pad me kanje nare woni sabaw Jesu gwale bwaw dəwə gaa ba gə neyama 'ywa gwale gaba 'yaw nəm. Me cendi 'yo gwale man bədə. ⁵⁶ I dara narje nan sabəw Jesu gwale gə kulagə bow dəwə, me cendi gang kaw gwale day di bor mən bədə me ca. ⁵⁷ Nə mən bəriñ daa sabəw gwale gə kulagə me bow dəwə ba da: ⁵⁸ «Anji dee waya baa ha joo kulə gaba bwasa Māři gə nare biyəw ta di bam, me wala subu dəlawə da, ba ha biyə gə dang daa gə i nare me ha biyəw cendi bədə. Nenin, nə dwayanin gə

sumdēnin nin.»⁵⁹ Me managə waya day gə ka-lâ di kaw, gwale day di bor mən bâdâ com.

⁶⁰ Өřə geche gənê gechide nônâ woni bwasa Mâři day di so daa nare dərêgəlâ me ur gə Jesu da: «Nare di bom gwale nañ dəmê ta dimm, mē asəgə dəməa gwale lê diyâ bâdâ mo?»⁶¹ Kaw Jesu di dam bəw mugəmi kurad, wayəw gwale mən lê diyâ bâdâ. Mwom da, əřə geche gənê gechide nônâ woni bwasa Mâři day di urew dang bi ba da: «Əjəm di me mē i Dole gə Mâři biyəw gə Kris di mo? Mâři gə nê bownin jilay gorəndəw di mo?»⁶² Me Jesu di cow lê diyâ ba da: «Əw, i əndi di, me dañ anê ha yara əndi gə Gun gorəndəw di dama lâ managə Mâři gaba dwana di əsəw gə abe-yâ. Dang kaw, anê ha yaran chêhâ lâ daa siyaya dalawâh hara nəm dodâ.»

⁶³ Mana gə ta-lâ da, geche gənê gechide nônâ woni bwasa Mâři day di chêbə barge ge səwâbam me way ba da: «Dê urêng nare woni cəməndə gwale nê dang bâdâ dəm!»⁶⁴ Anâ doy widəru gə anji cadə gə Mâři ta di bâdâ ba? Anâ ərəm i man daraw mo?» Nare pad bow gwale dəwâ, anji ba ur i 'yaa gə bam me.⁶⁵ Nare nê mən kwandaga dwarzagəlâ da, bəriñ bəsəbəw lade səwâ, magədəw dərəw daa, gobəw gə əsərage me wayəw da: «Mâ ina aba cəmə Mâři bəw da, waynin da: I wi me ajəm ta di mo? I wi me ajəm ta di mo?» Me woni alaw geche gənê woni bwasa Mâři giyâ di dəm gə Jesu iche me gobə gajaw me ca.

Piyer bəl bəw sarni Jesu dəwâ

(Matiyâ 26.69-75; Luk 22.56-62; Jā 18.17,25-27)

⁶⁶ Managə cendi ilâ mana gaba aa sariya-lâ da, Piyer duwa da, wor dodâ ciri dware-lâ sən. Deme mən də idə ala giyâ kərâ nê geche gənê gechide nônâ woni bwasa Mâři dayâ di gera⁶⁷ yâr Piyer ilâ wunâ duwa-lâ. Mwom da, tandi yârəw cferr me wayəw ba da: «Əjəm di kaw, mē i gun genê Jesu gə Najaredi me ca!»⁶⁸ Me Piyer bəl bəw sarni me way ba da: «Gwale gə dê wayəw ta di, nê 'ocn gəndəw bâdâ bəriñ.» Mwom da, əřə ganda iche gəra dəbə ciri di bədâ. [Mana gə ta-lâ da, gəray kaw hərdə me.]

⁶⁹ Өřə deme di yârəw bi me wayəw dfang managə nare nê ilâ di dərêgəlâ ba da: «Abe gə ta di i woni gərsə gwale gənê Jesu duwa gun day gə mən.»⁷⁰ Me Piyer di bəl bəw sarni bi.

Bam yande da, nare nê ilâ ta di kaw, wayəw Piyer dfang ba da: «Yang, mē i gandagə mən, darana əjem di kaw, mē i gun gə Galile di me.»⁷¹ Mwom da, Piyer dəbə ilâ wayagə-lâ ba da: «Nê sərgə sən ba nê 'ocn abe gə ta di bâdâ. Nê wayna i kulagə da, kal Mâři yinən dange.»⁷² Mana gə ta-lâ dog da, gəray hərdə dfang gaba dii sər. Əřə, Piyer dusəw guw daa managə gwale gə Jesu wayəw gəndəw pii ba da: «Managə gəray wor hərdâ dəw sər sən da, mē ha bələ bəm sarni dənə dəm subu ba mē 'ocnən bâdâ.» Mwom da, əřə Piyer nul gura nañe.

15

Gə yə Jesu ha nəm 'yaw Pilad

(Matiyâ 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jā 18.28-38)

¹ I gə jomni corêrə dəra me gechide nônâ woni bwasa Mâři day me gechide nônâ nare nê Juwib day nê dang me woni gelâ bii gə 'woo gənê Moyis duwa me woni aa sariya nônâ nare nê Juwib day nê dang pad me dayar ma gwale gaba 'yaa Jesu di. Mwom da, cendi yə Jesu di magədəw me ha gandagə 'yaw gə Pilad*. ² Pilad di ur Jesu ba da: «Əjəm di me mē i dole gənâ Juwib day di mo?» Jesu di cow lê diyâ ba da: «Mâ way gwale gə ta di əjəm gang.» ³ Əřə, gechide nônâ woni bwasa Mâři day di sabəw Jesu gwale nañ dang bi bow dəwâ. ⁴ Me Pilad di urəw dfang bi me wayəw ba da: «Mâ way gwale mən bâdâ mo? Mâ doy gwale gə pad gə cendi bom dəmətâ di bâdâ mo?» ⁵ Me Jesu di asəgə gwale mən lê diyâ bâdâ. Əřə, Pilad cor ərəm gwale dusəwâ nañe.

Gə yə Jesu dara 'yaw

(Matiyâ 27.15-26; Luk 23.13-25; Jā 18.39-19.16)

⁶ Managə wala gənâ nare nê Juwib day gaba ala sii 'ywala gənâ kərara gə daa kwaynani-yâ da, Pilad to gər i gun gə dange mən daa baa baa, i gun gə dange gə nare di me ur ba gə gərnəw daa cendi. ⁷ Me wala gə ta-lâ da, abe mən gə gə 'ogəw Barabas ilâ dange-yâ gə kwandaw mən. Cendi tanga swa gə gwale gə nare nê Rom me 'yaa nəm gə gun. ⁸ Nare nê gəre di so ha dəbâ bədang dənə Pilad-lâ me urəw nəm anju ba gərnəgə gun mən daa ya to anju ba al nəm pii ta di de. ⁹ Mwom da, Pilad di cor urgə ba da: «Anâ ur ba nê gərnəng i dole gənâ Juwib day di daa mo?» ¹⁰ Anji urgə yande da, i dara

* 15.1 15.1 Pilad:Pilad i gun gə Rom me dole gə geche gə Rom chəw ba wamna nare nê Juwib.

anji 'ocne com dara i gə dusi də halgəni me gechide nənə woni bwasa Māři day di ba hara gə Jesu di 'yaw nəm gandəw. ¹¹ Ərə gechide nənə woni bwasa Māři day di nogə nare nə gəre di gəndəgə daa, dara cendi ba wayna daa, anju ba gərnə i Barabas daa anju.

¹² Me Pilad di urgə dfang bi ba da: «Nə alna i na gə anju gə anə 'ogəw dole gənə Juwib day di mo?» ¹³ Dang bi da, cendi sojə marjagə daa naqə me way ba da: «Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə! Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə!» ¹⁴ Me Pilad di urgə bi: «Bag da, anji al i na nə acqe mo?» Kaw, cendi sojə marjagə daa naqə naqə bi ba da: «Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə! Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə!» ¹⁵ Pilad di ur dara nare sədəgə ba 'ywlanagele mwom da, anji gərgə Barabas daa, me Jesu da, anji kal asəngar gobəw gə bərəw do me 'yagə gandəw daa ba hana bengənaw bəbəranaw nəm daa habda gə dagəla səwə di sən.

Asəngar al Jesu məng

(Matiyə 27.27-31; Jā 19.2-3)

¹⁶ Ərə nəma nə asəngar di yə Jesu ha nəm kərə, i bədang dənə Pilad-lə di, me cendi 'waga kwandagə asəngar nə pad di lə. ¹⁷ Cendi diy gənənə dara ba gə al Jesu məng. Cendi hurəw barge gə kwamge səwə ərməw ya dole de, me kuu jagwa də habde gangəragə nə jimdi hurəw dəwə me ca. ¹⁸ Mwom da, cendi dəbə ilə alaw labiya ba da: «Nə alamnin labiya, dole gənə Juwib day!» ¹⁹ Me cendi gobə dəw gə dərwa me, bəsəbəw lade səwə me, piy gubərəgə dodə dərəwə me, ajbe dərəgə dodə sənə-lə me ca. ²⁰ Managə ba gə aləw məng di 'yen bam dəm da, cendi ərəwə barge gə kwamge di bam səwə, me hurbəw barge duwa di səwə. Ərə cendi dəm gandəw iche dara bengaw bəbəraw daa habda gə dagəla səwə.

Gə bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwə

(Matiyə 27.32-44; Luk 23.26-43; Jā 19.17-27)

²¹ Managə cendi ilə haragə-lə da, cendi bamar gə abe mən gə ciri də gə 'ogəda Siren. Abe di, gə 'ogəw Simō, i nə Alegsandər day gə Rupu abragə. Anji swa i bam. Asəngar di yəw gə dwana ba unə habda gə dagəla gənə Jesu di. ²² Cendi ha gə Jesu managə mana mən gə gə 'ogəw Golgota, gəndəw də biyə ba i «mana gaba dili kungəng dəra». ²³ Ərə cendi al Jesu ba chana gani gənə yabəra yaa duwa gə bəməw gə charwa də gə 'ogədə miirdara ba chinəw wamanı dodə, me anji gənə chaa bam. ²⁴ Dang da, asəngar di fiengə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwə. Me cendi lay barge duwa gobə gə jagi ba gə yər nəm gaa i wi me ba ha wama barge duwa gə woy woy mo? Mwom da, i wi kaw lay barge duwa gə anji wom ba baa.

²⁵ I gə dawa dunamən gə jomni dəra managə gə bəngəw bəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwə di. ²⁶ Gə jangə managə mani-yə dara biyə gə gwale gə gə bow dəwə di gəndəw də gə 'yēw nəm ba da: DOLE GƏNƏ JUWIB DAY. ²⁷ Asəngar di bəngədə bəbərə woni 'yaa mana sər daa habde nə dagəla sədəgələ Jesu tuləwə, gə mən əsəw gə abeyə me, gə mən əsəw gə jelyə-yə me ca. [²⁸ I ya ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənə Māři-yə di yala alal kərab. Gə jangə ba da: «Gə asəw i managə nare woni 'yaa mana dəwaragələ.»[†]] ²⁹ Nare nə jəğəgə lə ta di, gəgədə dədəgə, me cadəbə Jesu ba da: «Cheye, i əjəm gaba waya ba məh ha meyanda kulu gaba bwasa Māři di bam me ba məh ha cwara awaw daa gə wala subu dalawə di bâdə mo? ³⁰ Lada, kədə səm dəmə daa gə əsəm dəmə əjəm gang, me chə dodə habda gə dagəla di səwə.» ³¹ Gechide nənə woni bwasa Māři day di me woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa me di kaw aləw məng yande di dige dige me ca. Cendi wajə gwale bulə day-ə ba da: «Anji kədə nare nə dfang daa me neyem kədə səw duwa daa gang bədə mo? ³² Dole gənə nare nə Israyel day gə Māři biyəw gə Kris di, kal a chinə dodə caga ka habda gə dagəla di səwə dəm. Də yarnang yande do me dəh harang kala dusrəndə dəwə sən.»

Me cendi nə gə bəngədəgə bəbərəgə daa habde nə dagəla sədəgələ di kaw, cadəbəw me ca.

Made dənə Jesu duwa

(Matiyə 27.45-56; Luk 23.44-49; Jā 19.28-30)

³³ Managə dawa ba də dəbə ciri dəwarə-lə da, mana gədə changa kədab sənə gəndədələ pad, bərraa dawa pagar nəm. ³⁴ Ərə managə dawa ba də pagar gə i dawa subu dəm da, Jesu soy marjaw daa naqə: «Elowi, Elowi, lema sabagtani?»[‡] Gəndəw də biyə way i ba da: «Māři ni, Māři ni, dana me məh gənən bam mo?» ³⁵ Nare dəbə lə mana gə ta-lə di doy, me nəh yab dəwaragələ way day ba da: «Anji 'ogə i Eli.» ³⁶ Ərə gun day mən dəwaragələ way gə gidi, gər ha laya mani nə gə 'ogəgə 'epođə suw managə gani gə

[†] 15:28 15.28 Esayı (Esaie) 53.12 [‡] 15:34 15.34 Diri (Psaume) 22.2

yale gənê yabərə yaa duwa lâ. Mwom da, anji legər epōjə di managə dərwa bəwē me gələw Jesu dara ba chichəmənô. Ərə anji gang way da: «Kalna jang, dê yarang sən Eli di gaa haralâ biyâw chêw dodâ mo?»³⁷ Cor Jesu soy swaya gə geche mən me bəw som.³⁸ Mana gə ta-lê da, barge gə geche gə gə jêw managə kulə gaba bwasa Mäři di dalawê dara sabaw dodâ sər di chêwor dodâ korgin sər ka me ka me, swa daa bəraa hara dodâ baj.³⁹ Asəngar nê Rom geche day mən dəbə lâ Jesu di dərəwê me yér dara anji mar made də ya ta de di mwom da, anji way da: «I sədə, gun gə ta di i Mäři gorəndew 'yang.»

⁴⁰ Namde yab kaw dəbə hiŋ ilê yara-lâ. Namde nê ta di dwarfagəlê da, i nê Mari də ciri dəra i Magədala, me Mari də nê Jak gə gə 'ogəw gə dwe di day gə chendəw gə Jose idəgə, me Salome me ca. ⁴¹ I cendi me pii pama Jesu tarəw me gaməw lade managə anji wara nəm wama gə Galile-yê di. Namde nê dəng naŋ nê pii bwaw naga hara nəm managə Jursalem kaw, ilê me ca.

Gə al Jesu kumbə duwa managə munə-lə

(Matiyâ 27.57-61; Luk 23.50-56; Jâ 19.38-42)

42-43 Managə dawa ba də cor turgə da, Joseb gə ciri duwa i Arimate, hara. Anji i woni aa sariya nənə nare nə Juwib gun day gə mən gə nare aləw horəmbə naŋe. Anji kaw bedə i wala gə Märi ha lama gə dwārī duwa lə di me ca. Caga da, wala gə ta di i wala gaba dəngərə sii gə nare nə Juwib dəngərə gə sədəgə dara sangə da, i wala day gaba bwa gwayni di. Mwom da, anji yə sow abnani me ha 'ywa Pilad me urəw dara ba kalnaw bərməd baa u Jesu kumbə duwa. 44 Ərə, Pilad di doy dara Jesu ba mar bam kalang dəm da, anji ərəm gwale nane. Anji 'waga asəngar nə Rom geche day di me urəw, Jesu di ba mar i bəgədən mo? 45 Me managə asəngar nə Rom geche day di cow lə diyə ba anji ba mare dəm da, Pilad kaləw Joseb bərməd ba unə Jesu kumbə duwa di. 46 Əra Joseb ha kelə bagəda, me biyə Jesu kumbə duwa managə habda ga dagəla səwə dədədə me, legərəw daa me asəw nəm managə munə gə gə poləw managə kura dwarə-lə. Targin dəng da, anji nongərə kura da geche dəsəf gə munə di bəw daa. 47 Me Də ciri dəra i Magədala me, Mari də Jose iw me, yər mana gə gə al gə kumbə dənə Jesu lə di.

16

Jesu ilê munə-lê di bêdê

(Matiyâ 28.1-8; Luk 24.1-12; Jâ 20.1-10)

¹ Managə wala gaba bwa gwayni gənê nare nê Juwib day di ba 'yen bam mwom da, Mari də Magədala me, Mari də Jak iw me, Salome me, kəlgə swani gə gə baməw gə mani jiga jiga gə bii 'yol nañ dara hara dadə kumbə dənâ Jesu. ² Gə dəmas gə jomni corrərə dawa ganda dəra gə daa-lê da, cendi ha əjə managə munə-lê di. ³ Cendi wajə gwale bulə day-â ba da: «I wi me ha nwangeranda kura də gə ebda managə munə bəwəd di bam mo?» ⁴ Ərə, cendi u dərəgə daa mwom da, kura də munə bəwəd di nwangerərə bam dəm! Bag da, kura də ta di jor nañe. ⁵ Cendi ganda ha managə munə di dalawə me yər dwe gə mache dam managə munə-lê əsay gə abe-yâ, hurə barge gə geche gə burage kâng yande. Mwom da, laja algə. ⁶ Me dwe gə mache di waygə ba da: «Alna laja bədə! Nê 'oçñ dara anê kanjə i Jesu gə Najared, anji gə gə bengəw babərəw daa habda gə dagəla səwə di. Me anji dəm daa nare nê mare dwaragələ dəm, anji ilê ka bədə. Yarna mana gə gə asəw lâ ka di. ⁷ Caga da, hana waynaw Piyer me woni gərsəw gwale gənê Jesu duwa nê dang di me Jesu ba ha gamagə lâ alê wama gə Galile-yâ. Cendi ba hara yaraw alê ta, ya anji ba wayagə nəm pii de.»

⁸ Mwom da, namde di dəmdu iche managə munə-lə di, wagə gə gidi. Sədəgə sadəgə daa tag tag me, dədəgə nol bam me, cendi tiŋ bədəgə wayəw gun mən daa bədə, dara lana algə nane.

Jesu gəldə Mari də Magədala səw

(Matiyê 28.9-10; Jã 20.11-18)

⁹ [Manage] Jesu dêmâ nêm daa munə-lâ gê wala ge dêmas gê jomni da, anji geldə i Mari de Magôdala sow do. I tandi me anji tanga 'yordə dundi dê acne wurgəsubu bam sôdâ di. ¹⁰ Tandi ha gôra ha 'ywa cendi nê tanga basa Jesu harbə gândəw di dara wayagé ba dê yara Jesu ba i bêra. Manage tandi ha gôra 'ywagé mwom da, cendi dam ilâ nulâ-lâ me ala nágani-yâ me ca. ¹¹ Mwom da, tandi wayagé ba Jesu di ba ilâ bêra me ba de yaraw me ca kaw, cendi yê gwale dêra di bêdê.

*Jesu gəlgə woni gərsâ gwale duwa nê sər səw
(Luk 24.13-35)*

¹² Targin ḫfang da, managə woni gərsô gwale gənê Jesu duwa nê sər ilâ hara-lâ dara hara bam da, Jesu di gəlgə səw wun jiga hiṇe. ¹³ Cendi cwara 'yo kwandagə bi me waygə nō də ta di kaw, kwandagə di yə gwale day di bêdê.

*Jesu gəlgə woni gərsô gwale duwa nê mwaj dii mən səw
(Matiyâ 28.16-20; Luk 24.36-49; Jā 20.19-23; Paja nânê Jesu duwa 1.6-8)*

¹⁴ Targin ḫfang da, Jesu gəlgə woni gərsô gwale duwa nê mwaj dii mən di səw, managə cendi ilâ wama mani-yâ. Anji sogədəgə dara dii day də woye də cendi gən nəm gə yêô gə gwale gənê woni yaraw ba i bera bam di. ¹⁵ Ərə anji waygə da: «Hana managa sənə gəndədələ pad, waynagə nare pad Nō da lade di. ¹⁶ Gun gə dara kala dusəw lâ diyə me alna batem me da, anji ha 'ywa bələ. Gun gə kalna dusəw lâ diyə bêdê da, Mârī ha bwaw gwale dəwâ dara ba hana nəm duwa də idə budâ bam bêdê bərîn lâ di. ¹⁷ Me cendi nê ha kala dusərəgə lâ diyə da, yarna mani nê danə nê al laṇa nê ha gelêgə nare ha 'wacnagə nəm: I gə sumən me cendi ha 'ywara gə dundi də acnə bam nare sədəgələ, me ha waya bii gə ḫfang gə dii mən cendi 'ocnəw bêdê me. ¹⁸ Cendi ha neyama yibê kwalale gə əsəragə, me chana charwa də idə 'yaa mana kaw ha alagə mani mən bêdê bərîn. Cendi ha bwa əsəragə nare woni mwom sədəgələ, me woni mwom di ha 'ywa labiya.»

*Mârī u Jesu ya nəm daa
(Luk 24.50-53; Paja nânê Jesu duwa 1.9-11)*

¹⁹ Targin ḫfang, managə Aba ciri gə Jesu waygə yande mwom da, Mârī uw yaa nəm daa dama əsəw gə abe-yâ. ²⁰ Woni gərsô gwale gənê Jesu duwa day da, ha waya Nō da lade di ciri-yâ jiga jiga. Aba ciri gə Jesu di wagə lâ me 'yagə dwana də idə alagə mani nê danə me ca. I ya ta de me anji gəl nəm dara gwale day di ba i gwale səw.]

Maktubu də Pol jangəgə nare nê Epes

Labiya dənâ Pol duwa

¹ Əndi gə Pol gə Mârî gədən gun gə Jesu Kris giyəw i gə ərəmə duwa. Nê jangəgə i nare nənə Mârî nê dəbə gwale day dəwəj jang nê dam managə ciri də geche də Epeslə. ² Kal Mârî gə i abrandə me Aba ciri gə Jesu Kris me piynê bədəgə dədəngə me 'yanang həlala jwam me ca.

Ladni gə Mârî al gə nare nê bamar gə Kris daa

³ Bwanaw Mârî gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris abəw di jilay dara anji 'yandə bii gə pii-yə duwa gə lade gə dundi duwa swa gandəw daa dara də bwarang gə Jesu Kris mən. ⁴ Mârî piyəndə managə səwə dara ba də kədənəng nare duwa dara də bamarang daa gə Jesu Kris di i pii pa gə anji wor asa sənə sənə. Anji piyəndə yande dara ba də kədənəng nare nə dusərəgə wusbə nə mani nə acnə hine kaw ilə sədəgələ bədə managə dərəwə. I dara dwani duwa di, ⁵ Mârî ərəm dusəwə piy bəg dara ba də kədənəng ya dəndaw de dara mani nə Jesu Kris algə, anji ur mani di ba alnana yande i dara dusi duwa də lade di. ⁶ Anji al yande dara ba də 'wagənaw ənda gə jilay dara dusi duwa də lade naq də doy mani bam pad də anji al ganandə pəgin di. Anji 'yandə dusi də lade pəgin di i dara də bamarang daa mən gə gorəndəw gə anji urəw naq di.

⁷ I dara də bamarang daa mən gandəw me anji kədəndə dəa acnə əndalə di i gə bare gənə Jesu duwa gə bor dədə di me anji kal dusəw həlal managə acnə ənda gə də aləw dəwəj. Ya ta di de me Mârî al gəl gə dusi də lade duwa də geche naq də anji al gə nare di. ⁸ Mârî 'yandə dusi də lade di naq sədəndlə me 'yandə dəriñ naa naq me 'yandə dwana dədə yəğə gə mani dədəndlə me ca. ⁹ Anji gələndə mani duwa nə budər dədə piy nə anji ur ba algə di. Ta di me i dusi duwa də lade naq də anji ərəm ba aldə gə Jesu Kris di. ¹⁰ Dawa də wala gə Mârî ərməw di dara neyama mwom da, anji ha ala mani nə anji ur ba algə di. Anji ha daya mani nə anji bogə daa me nə dodə sənə dədə me pad managə dole mən tenene gəndəwə, dole gə ta di i Kris di.

¹¹ I dara bamar ənda gə Kris di daa mən də me, nə 'yo nin gə mani nə Mârî biyəndə gə bi di, dara Mârî piyəndə pii pa səwə managə ərmə duwa-lə; ərə Mârî kal mani nə ta di alal yande dara anji ərəm anju me dusəw kaw ure me ca ¹² Ina yande da kal nare yarna mani nə anji al ganandə me gə 'wagənaw gə jilay dara gasnani duwa di, dara neyendə da də 'yang i nare nə də ərməng Jesu Kris dəwəj pii.

¹³ 'Yeni nə anə dwaya gwale səw gə i Nō də lade dədə bələng me ca da 'yəni kaw anə bamar i gandəw daa mən me ca. Gandəw anji me 'yeni nə anə kala dusərəng dəwə di Mârî 'yang dundi duwa də anji biyəng gə bii di ya ba piyəng lamba de sədəngə dara 'wacənəng nəm. ¹⁴ Anji 'yandə Dundi duwa di pii pa, i tandi me ha gələndə mani nə lade naq nə anji bi gə bii ba ha 'yagə nare duwa di. Mani nə ta di darang 'ywagəle wala gə anji dara kədəndə dəa bəriñ di, yande da bwanaw jilay dara gasnani duwa də naq di.

Amsa gənə Pol duwa

¹⁵ I dara ta di me əndi kaw wala gənə doy dara ba nə kal dusərəng Aba ciri gə Jesu dəwəj me dwani dan də anə al gə kwanang woni kala dusərəgə Mârî dəwə me ca da, ¹⁶ Nə aləw Mârî doche daa dara darang, managə amsa niyə da nə ərəm lə dədəngə ¹⁷ Ərə nə amsə Mârî gə i Aba ciri ənda gə Jesus Kris Mârî duwa di, me anji i abəw gaba dwana naq də nə amsəw dara kala w 'yanang dundi duwa də də 'yang dəriñ naa me anji gələnəng səw pədeñə anə 'wacənaw ladna me ca. ¹⁸ Nə amsə Mârî dəng dara daa tinnəng dədəng bam dara banə 'wacənana mani nə anji 'wagan ba nə ha 'ywagəle nə anə kal ərəmə dan lə dədəgələ di. Nə amsəw dəng dara banə 'wacənana mani nə lade naq nə woni same nə anji gamgə dara nare nə duwa di. ¹⁹ Nə amsəw dəng dara banə 'wacənana dwana duwa də geche də doy mani bam pad me dwana də ta di wanda lə neyendə nə də kalang dusərəndə dəwəj. Dwana duwa da ta di i də geche naqə, ²⁰ I dwana də ta di me ala giyə Jesu Kris səwə wala gə Mârî ərməw nəm daa munə-lə me 'wuw ya nəm daa chəw əsəw gə abe-yə me di. ²¹ Managə ta lə da anji dam paja nə daa gechide day dədəgələ me dundi nə acnə gechide day pad dədəgələ me, suməw 'ogə doy sumi gə 'waga gə dəng gənə mani nə caga ka day bam pad me, nə wara pii kaw day bam me ca. ²² Mârî chəw mani pad managə dədə gədəwə me, anji biyəw chəw dole managə nare nənə Mârî duwa nə dayar mana mən dədəgələ me anji Kris di doy mani bam pad me ca. ²³ Nare nə ta di i ya doni gə səw de me, Kris dam lə nare nənə Mârî

duwa nê dayar dam mana mén sôdâgôlê ongê daa telele me Mâři sôw duwa gang kaw dam lâ Kris sôwê onew daa telele me ca.

2

Nare nê mare gôdô bera managô Jesu gôndôwê

¹ Tanga pii da anê i ya nare nê mare de dara anê gôñ Mâři bôw bam me anê al acna me ca. ² Te bôg da anê pam i nare nê sôna dôdô ka mani day nê ala me anê pam i dole gôñ dundi da acne day gô dam managô sôna bulê day gô siyalâ, tandi dundi dê ta di al giyê lê nare woni gôñ Mâři bôw bam dusérôgôlê. ³ Tanga pii da neyendô kaw dê wunêng i ya nare nê ta dê de me ca. Pii da dê alang i mani nê acne nê dê 'wacnârang nêm nô doni gô sadôndô me dusérôndô me ur cendi, de neyendô kaw dê 'yang i nare nê sariya dôñ Mâři duwa ha yêbôndô ya ba dê yibô nêm gô cendi nê dâng dê de me ca. ⁴⁻⁵ Dêm da Mâři da i aba yara nare naqenî day naqenî me, dwani dê anji al ganandô di i dê geche naqenî me ca, wala gô dê wunêng ya nare nê mare de dara acna ənda da anji urê gô anji urêndô naq di cor 'yandô bôlê dara dê bamarang daa ga Kris, i dara dusi dê lade duwa di me anê bôl nêm. ⁶ I dara bamara gô dê bamarang daa mén dê me anji dômdô nêm daa munô-lê gandôw mén me ha chôndô daa dara ba dê lamnang dwâři gô Jesus Kris mén me. ⁷ Anji al ganandô ladni yande ga Jesu Kris sumôw, i dara ba gelgô nare nê wara pii ba yarna ala gô ladni duwa dê naq di. ⁸ I dara dusi dê lade dôñ Mâři duwa dê me anji bôlêng nêm daa me, i dara dusérông dê anê kal managô Jesu dôwê, anji 'yang gô bôlê di i dara mani dan nê ala nê lade bôdô, anji 'yang bôlê ta di ta di i pêgin. ⁹ Bôlê gô ta di, anê 'yow i dara giyê dan gô ala bôdô, yande da kal gun 'wagôna gô sôw bôdô me ca. ¹⁰ Dara anji me i aba awandô anju me, anji bwandô dê kôdâng nare nê dôrway dara bamara gô dê bamarang gô Jesu Kris daa mén di, dara ba dê alnang mani nê lade. Mani nê lade nê ta di Mâři dângôrêgô pii bôg dara ba dê alnang gandagô le.

Bamara gôñ nare nê gôndâgô jiga jiga sôr day daa mén gô Jesu Kris

¹¹ Ina yande da 'yôni anê i Juwib bôdô dara anê wun i ménang jiga, nare woni saba banja 'wagang ba anê i woni saba banja bôdô, banja dê ta di cendi sabôdô i doni day gô icheyô pêgin gô eseragô day dara i mani day nê gôndâgô bôg. Yande da kalna dusérông gunêng managô dama dan-ê wala gô anê wor 'wacnâ gô Mâři bôdô sôñ di dôwê. ¹² Me gun gô Mâři biyôw dê bôdô sôñ me, anê i nare nê Israyel bôdô me anê 'ya i mœje managô nare nêñ Mâři duwa nê anji ma gandagô gwale managô bôw gô anji biyôw di dôwê. 'Yeni anê dam deban ərmâ gô mani dôdâgôlê me deban Mâři me ca. ¹³ 'Yeni nê tanga pii da anê dam yôô gandôw, dêm da caga da anê yala bamar daa ga Jesu Kris mén me, anê chidô yala Mâři sôwê ib di i dara Kris bare duwa gô bor dodô ya sarga de di. ¹⁴ I dara anju di dñanî me hêlala jwam dam nêm managô dwarandôlê, nare nê Juwib me nê Juwib bôdô me kaw, anji bñamgô daa mén gedôgô nare nê gôndâgô mén tenene. I dara made duwa dê anji marda dê me anji ichô gêr gô dwaragôlê gô cegadagô bam cogô maçandê bulô day-â. ¹⁵ Anji bi dwana dôñ bii gô 'woo gôñ Juwib day me gwale duwa gô lê dalawâ pad me mani day nê gôndâgô me bam, anji al yande dara bama nare nê Juwib me nê Juwib bôdô me daa mén ba gôdônê ya gun duwa gô dôrway mén tenene de me ba damna gô hêlala jwam me ca.

¹⁶ I dara made duwa dê anji mardô daa habda gô dagôla lê dê me, anji day nêm gô nare nê Juwib me nê Juwib bôdô me daa mén, meyândô maçandê dê dwaragôlê bam gedôgô gun mén bñamgô daa gô Mâři me ba damna gô hêlala jwam me ca. ¹⁷ Jesu Kris gôra sôna-lâ ka way gwale gôñ hêlala jwam duwa 'yagô nare nê Juwib bôdô nê pii nê dam yôô gô Mâři me 'yagô nare nê Juwib nô pii nê damnin ib gô Mâři me ca. ¹⁸ I dara mani nê Kris algô dê me neyendô nê dô 'yang Juwib me, Juwib bôdô me di dê 'ywang bôrmâ gaba chidô Mâři gô abrandô di sôwê ib gô bôrmâ gôndô dundi dê wuse dê mén tenene ta di dêra.

¹⁹ Yande da 'yôni nê Juwib bôdô nê anê bo bôdâng 'yaw Mâři da anê i mœje bôdô dêm me anê i nare nê cemâ ciri dê dângô bôdô me ca. Caga da anê bor i gô nare nêñ Mâři duwa dê mén me Mâři i wilang anju dêm. ²⁰ 'Yeni da anê ilê mani nê Mâři aw gô kulô dwaragôlê me nare nê Jesu kêjögê me woni waya gwale gôñ Mâři duwa me daa cendi i kulô gôndôw dê dodô cendi me Kris da i ya kurâ dê gô chidô dugadiyê pii pa dê yôô gô kulô di waya nêm daa möjak de. ²¹ I dara bamara gô daa gô Kris mén dê me, mani nê jiga jiga nê gô aw gô kulô di yêw nêm daa woy me kulô gô ta di jwor nêm me gôdô nêm gô kulô gôñ Aba ciri duwa gô i duwa anju mén tenene di. ²² I dara bamara dan gô Kris di daa mén dê me anji ilê dayang nêm daa mén gô nare nê kal dusérôgô

Aba ciri dəwâ nê dfang, dara ba nê gədənâ ya kulə gənâ Māři duwa gə anji dam lê gə bərmâ gənâ dundi duwa dera di.

3

Pol bi mani nê budâlâ nênâ Kris duwa di gəndâgə daa

¹ Yande da, nê amsə Māři: endi gə Pol gə yən lange dara giyê gənâ aləw Jesu dara darang 'yəni nê anê i Juwib bêdâ di. ² 'Yang 'yəni da anê doy gwale gə gə way dara dusi də lade də Māři al gan me 'yan giyê əsənâ dara, ba nê wanang nəm lâ di. ³ Māři gələn mani duwa nê anji budâgə bəg di dərənâ daa ya chine de dara ba nê 'wacñanagə, me nê jangagə nəm dodə bani caga ka me ca.

⁴ Mani nê nê jangagə ta di anê asnagə da anê ha 'wacña dara əndi da ba nê 'ocn mani nê budâlâ nê Māři algə ilâ dara Kris di gəndâgə lade naqə. ⁵ Mani nê budâlâ nê ta di Māři gəlâgə gandaga nare nê pii di daa bêdâ, dəm da caga da dundi gəlâgə gandaga nare nê Māři kəjəgə me woni waya Māři bəw, i cendi ca day-â me Māři chəgə jiga dara giyê duwa di. ⁶ Mani nê budâlâ nê gə gəlgə daa di: I dara bamara gə daa mən gə Jesu Kris də me, caga da nare nê i Juwib bêdâ kaw Māři ha əsâgə mani duwa nê 'ywa nê lade nê ta di ya nare nê gəndâgə Juwib de me ca. Mani nê lade dang nê Māři 'yagə da i dayara gə cendi dayar gandagə daa ya gun mən səw de. Mani nê Māři bi gə bi gə ba 'yagə nare duwa di kaw cendi 'ywagə le me ca, mani nê ta di pad cendi 'yogə i gə bərmâ gənâ nō də lade dera.

⁷ I dara dusi də lade də Māři al gan managə dwana duwa də al giyâ sənâ də me mwom da, anji gədən nəm aba giyê duwa gaba waya nō də lade gwale dera. ⁸ Əndi gənâ wor targın gech nare nənâ Māři duwa taragelâ kaw, Māři al gan dusi də lade dara ba nê waynagə nare nê i Juwib bêdâ, gwale gə lade gənâ Kris duwa. Anji i gun gə geche naqə, gun neyem 'wacña gəndəw pad bêdâ. ⁹ Me dang da ba nê binâgə nare pad gəndəw daa pədən-yâ, ba i man me mani nê anju gə Māři ba budâgə dodâ pii bəg di. Anju gaba bwa mani pad di ba budâgə dode bəgədən wala gə ba asə gə sənə ba. ¹⁰ Ərə caga da Paja nê daa me dolgə day me, yarna me 'wacñana dəriñ naa nənâ Māři duwa nê 'yarbare naq ta di dara nare nənâ Māři duwa nê dayar dam mana mən danin. ¹¹ Mani nê Māři algə ta di pad, anji algə ya ba ərəm nəm bəg wala gə anji wor asa sənə sən di, mani nê ta di alal yande dara bamara gə də bamarang daa gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris mən di. ¹² Bamara gə də bamarang daa mən gə Kris də me dusərəndə də də kalang dəwâ me di dâ 'ywang bərmâ gaba chidâ daa Māři səwə dəban laŋa. ¹³ I na yande da nê amsang kalna dusərəng sawna nimi wamani gə 'yon dara darang də bêdâ, dara wamani ni gə ta di ha wangâ me ca.

Dwani dənâ Jesu duwa də al ganando

¹⁴ I dara yande me nê piy gubərən dodə Māři gə i abrandə di dərəwâ, amsəw dara darang. ¹⁵ I Māři də me nare nê dam daa gə gəndâgə day me nê dam dodâ sənə lâ ka gə gəndâgə day me da anji bogə anju. ¹⁶ Māři da i geche, gasnani duwa da 'yanang dwana managə dusərəngâ. ¹⁷ Nê amsəw dfang bi dara Kris damna dusərəngâ dara 'yəni da anê kal dusərəng dəwâ me nê amsəw dara anâ bwana sabərang hana dodə cog managə dwaniyâ me damna yinē sədəng lê waynale me ca. ¹⁸ Ina yande da, 'yəni me nare nənâ Māři duwa nê dang me di anâ ha 'ywa dwana dədə 'wacña dwani dənâ Kris duwa di bəlnani dəra me, charni dəra me, hwa dəra me dfungâ dəra me ca. ¹⁹ 'Yeni kaw anê ha 'wacña dwani dənâ Kris duwa də geche naq də dâ neyamang 'wacña gəndədə pad bêdâ di, kal Māři 'wanbanang dusərəng daa telele telele anju gang.

²⁰ Anji Māři da neyem ala mani pad nan dfwaya nê dâ urêng gandagə me ərmâng gandagə dusərəndə lê dî bam, dara dwana duwa di al giyê lê sədəndəlâ. ²¹ Kal nare pad 'wagənaw gə jilay managə nare nənâ Māři duwa nê dayar dam mana mən dwaṛagələ dara bamara gə cendi bamar gə Jesu Kris daa mən di, cendi 'wagənaw gə jilay wala gə wala me gə dəriñ bəriñ me ca! Amen.

4

Bama gə sii daa gənâ nare nê Māři duwa day

¹ Əndi gə Pol gə gə yən lange dara giyâ gənâ aləw Aba ciri di da nê urəng ajmar nəm lâ, kalna hara dan bwärna ya Māři 'waga duwa gə anji 'wagang də de. ² Asəna dədəng dodâ me, ina i nare nê həlale me, unə dədəng bam me ca. Gun woy woy dwaṛangə alnang mani nê acne kaw yinē gə dwani me ca. ³ Jarna dara gama bama gə sii daa di gə dundi dənâ Māři duwa də 'yang gandədə ta di me gamna bama dan gə sii daa di

managə həlala jwamâ. ⁴ Nare nênê Mâři duwa nê dayar mana mən də i Kris səw gə gədə gun səw mən tenene di me dundi də wuse kaw, i mən tenene me mani nê Mâři 'wagang nê anê kal ərmâ dan dədəgəlê də kaw i mən tenene me ca. ⁵ Aba ciri ənda kaw i mən tenene me dusi ənda də kala Mâři dəwâ kaw i mən tenene me batem ənda kaw i mən tenene me ca. ⁶ Mâři kaw i mən tenene, anji me i nare abragə pad, anji lam dwâři nare dədəgəlê pad me, al giyê nare sədəgəlê pad me dam lê nare sədəgəlê pad me ca.

⁷ Dəm da Mâři 'yaw wi wi kaw dusi duwa də lade də 'yaña dəra-lâ bədə di ya Kris ba u səw 'yadə gə made dara darandə ta de. ⁸ Ta də me i gwale gə Maktubu də diri way da:

«Anji hagə managə daa cog me,
yibê nare bwagə tarwâ hara nəm me,
əsəgə nare mani nê lade me ca.»

⁹ Dəm da gwale gə gə wayəw ba: «Anji hagə managə daa cog» də da gəndəw i na mo? Gəndəw da: Bag da managə Kris wor haga yala daa sən da anji chê gəra dodə sənə dədə do. ¹⁰ Aba chê gəra dodə ta di i gə hagə ya daa cog siyaya dədə dara kal ba dam lê mani lê pad. ¹¹ I anji me əsgə nare mani nê lade mani nê di i giyê duwa gə jiga jiga di: nê mən i nare nê Jesu kojəgə me, nê mən i woni waya Mâři bəw me, nê mən i woni wayagə nare nô də lade me, nê dəng da i woni dəbə Eglis dərədələ gələgə nare gwale gənə Mâři duwa me ca. ¹² Anji əsgə nare nô ta di giyê gə ta di yande dara cendi ba dəgərana nare nənê Mâři duwa ba alna giyê duwa dara kal nare nənê Mâři duwa nê dayar mana mən də i ya Kris səw de di ba jwarna hana pii pii. ¹³ Ya ta de me, nare nənê Mâři duwa nê dayar mana mən di ha 'ywa dwana me ha hara pii pii bəra dayara daa mən pad managə dusi də kala Mâři gorəndəw dəwâ me də 'wacnang gandəw me ca. Yande da də ha kədəng nare nô gechide nê aliya ənda neyem dəm me də ha kədəng nare nô ladəbe nañ bəriñ ya Kris de me ca.

¹⁴ Yande da də ha wunêng ya dine nô 'yâng de bədə dəm. Nare woni lama mana ha neyama lamanda gə gwale gə kulagə bədə dəm. Me cendi ha gələndə mani nê acne woni cwagəndən ya gale ba ugə mani cogədəgə nəm kame kame bədə dəm. ¹⁵ Dəm da kal wi kaw waynaw jaw gwale səw gə dwani me, də harang jwarba managə mani lê pad bəra hara ejə Kris gə i doni gə sii di dəw. ¹⁶ I anju də me day doni gə sii daa mana mən dara cendi ba bamarna daa mən ya gun sarbo duwa yə gə doni gə səw baməw nəm daa mən gədəw gə gun mən səw ta de. De gun səw gə jiga jiga di alna giyê ladə mwom da, Kris səw gə mən di ha jwara me ha əriñara nañ managə dwaniyə me ca.

Ala gə mani nê dərway nô Mâři urgə

¹⁷ Yande da nô wayang gə dwana də Aba ciri wun gandədə me nê ajəmar lê diiyə di. Kalna 'wâ bərmâ gənə nare woni 'wacnā Mâři gə bag bədə day də, dara cendi ərmə day da gəndəw ilê bədə ¹⁸ cendi dərəgə dəchər daa managə gwale səw gə Mâři wayəw di dəwə. Belə gə Mâři 'yaw da də cendi ilê dwalıñə bədə. Cendi 'ocn mani nənē Mâři duwa bədə dara dədəgə woye me. ¹⁹ Cendi nol bam, 'ocn mani nê lade me nê acne me bədə, cendi hurə sədəgə mani nê acne-yə wala gə wala me hurə sədəgə mani woni ala jaweyə ha nəm gə dərəgə pii pii me ca.

²⁰ Dəm da 'yəni da gwale gə gə gələng dara Kris da i yande bədə. ²¹ Bag da 'yəni nə anê bamar daa gə Jesu mən di, anê doy gwale gə gə wayəw ərəmə dara dəw me gə gələng gandəw 'yəni nə anê i duwa me da, gə gələ i gwale səw gənə Jesu duwa. ²² I na yande da kalna mani dan nə anê alagə pii wala gə anê 'ocn gə Kris bədə sən di bam. Cende dədə ala mani nə acne ha ganang anê ala gə mani nə ta di, cende də ta di lamang meyandang bam. ²³ Kalna dundi dənə Mâři duwa kelanganang ərmə dan bam me 'yanang ərmə gə dərway dusərəngə me ca. ²⁴ Caga da alna mani nê derway nô Mâři urgə nô bor gə mani nê 'yoləw, yande da mani dan nê anê ha ala ha 'ya nê təba me, nê lade bəriñ me, dara mani nê ta di swa gwale səw lê.

²⁵ Ina yande da kalna kulagə bam, ina wi wi kaw waynaw jaw gwale səw, dara pad əndalə də bamarang daa gədə gun mən. ²⁶ Wala gə dusərəng swana kaw, kalna ala acna dura dusərəng da so di də me, kalna dusərəng də swa di chinə dodə do me dawa cəwadəna sən. ²⁷ Kalnaw chidan bərmə a dəwyna dədəng ham bədə. ²⁸ Kal gun gə ina mee pii da a kalna miyni di dəfəm, kaləw a alna giyê gə mana ure duwa gə bərmə gə təba me 'ywana gə mani duwa nê wama me, yande da anji ha neyama 'wo hine 'yagə woni 'ywa bədə me ca. ²⁹ Kal gwale gə acne dərnənə bədəngə bədə, wayna gwale gə 'yole gə aba 'yagə nare dwana dara kalgə gə jwarbəna nəm managə dusi day də kalalə. Yande da anê ha alagə nare woni dwaya gwale mani nê lade.

³⁰ Ḧṛə 'yēni da asəna angal dan dara ala mani n̄ ha ala dundi də wuse də Māři 'yang gandədə ᱥagəni bêdē, anji 'yadə wun ya lamba də gun biyēng sədēngâ dara ba anē i nare duwa, n̄ dān wala mən ba kədēng daa wamani-yâ gə dərīn bərīn anju. ³¹ Gama gə gwale dusi yēmē me, dusi dədē swa mana me, jarba gə nare me, nasəba gə marje daa pəng-peng gə nare me, cadəba gə nare me ca da 'ywarna mani n̄ ta di bam hēn dwarzangâ me dusi də acne də woy woy kaw kalnadə bəm. ³² Dəm da ala dusi də lade me ina nare n̄ həlale me gə kwanang me, kalna dusoróng həlalana kwanang dədəgələ ya Māři ba kal gə dusəw həlal nəm dədēngâ dara ba anē i nare nənə Kris duwa di.

5

Mani nê nare nêñê Mâři duwa ha alagə me nê cendi ha alagə bâdê me
¹ Caga da mani dan nê ala wunê ya Mâři duwa de dara 'yêni da anê i dêndaw, anji urênge. ² Damna managə dwaniyô jang ya Kris ba urêndê nêm de me 'wê gê sêw 'yadegê made ya sarga dê 'yolew Mâři de dara darande.

³ Caga da alna kaya da də 'ya ga səd̄eng mad mad bēdā dəm. Mani nē acne woni ala jawe nē ya ta de da alnagə bēdā me alna harni mani-yē bēdē me. Mani nē acne nē ta di pad kaw wayna gwale day bēdēngē bēdē. Mani nē ta di dol nare nēnē Mārī duwa bēdē me ca. ⁴ Gwale gə acne gə al jawe me gwale gə 'ywala duwa ilē bēdā me gwale gə wunjō gə acne me da dwalang 'yēni bēdā. Dəm da 'yēni da alnaw Mārī doche dara mani nē anji al ganang di. ⁵ Ərmənə dədēngē dara woni kaya me woni ala mani nē acne nē al jawe me woni ala harni mani-yē. Mani nē ta di yə dusərəgə doy Mārī gə bag bam. Nare nē ya ta di pad gə ha asagelə kwandagə dwaragelə dwārī dənē Kris me Mārī me day-â di bēdā me ca.

⁶ Kal gun lammang gə gwale gə gəndəw ilê bêdê di bêdê, dara mani nê acnē nê ya ta de pad me Mäři dusəw so nêm managə nare woni gənê bəw bam dədəgələ. ⁷ Yande da nare nê ya ta de da bamarna gandagə daa bêdê pa pa. ⁸ Dara tanga pii da anê dam ya banê dam i diləmâ de, me caga da anê bamar daa gə Aba ciri mən da ya ba dê i nare nênâ managə acnē duwa de. Yande da alna mani nê wunê ya nare nê dam managə acnē-yê day de. ⁹ Dara managə acnē di yêh mani nê lade me, ala gə mani nê təba me, gwale səw me. ¹⁰ Yande da kanjəna bərmə gaba 'wacna mani nê 'yoləw Aba ciri. ¹¹ Mani nê gəndəgə lâ bêdâ nê nare algâ diləmâ ta di hurna sədəngâ bêdâ, dəm da gəlnâ mani nê ta di daa pədən-yê dən. ¹² Mani day nê cendi alga budâlê ta di al jawe naŋe me waya gə gwale day daa kaw al jawe me ca. ¹³ Bag da mani nê ta di pad wala gə gə gəlnâgə daa pədən-yê managə acnē-yê mwom da, acnē day ina ya man de kaw gə ha yaragə daa lada dən. ¹⁴ Dang tugə mani pad nê gə bi gəndəgə daa pədən-yê di cor gəda managə acnē: i dara ta di me gə way ba;
"Əjəm gaba 'ya nuni da a dərôm daa me
so daa nare nê mare dwarzagalê
me Kris ha acname dusəmê gə mana gə acne duwa".

¹⁵ Ina yande da asna angal dan managə hara dan-â, kalna hara ya nare nê mēng de bêdê, dêm da hana wunê ya nare nâ dörégə naagdəd e. ¹⁶ Wala gə caga ka da acn̄ nane, ina yande da 'yóni da anê 'ywana bermâ hine gaba ala mani nê lade da alnale. ¹⁷ I dara yande me kalna kädê nare nê woni ərəmə gwale bêdâ dî, dêm da ərmənâ dədəngê ladle dara 'wacn̄a mani nâ Aba ciri urgə ba nê alnagə di. ¹⁸ Kalna widébə gani gə 'ogəw bê dî, dara widébə gə gani gə bê da ha meyandang i bam, dêm da kalna dundi dənən Mâři duwa 'wana dusərəng dəa telele tandi. ¹⁹ Yande da pad dan-â tun̄ diri dədə bwaw Mâři jilay me diri də dundi dənən Mâři duwa 'yang gandədə me. Tun̄w Aba ciri diri bwanaw gə jilay gə dusərəng də men tenene. ²⁰ Alnaw abrandə gə Mâři doche wala gə wala gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris suməw managə mani nê 'ywanangê pad me ca.

Abe day gə divamo

²¹ Kal ina gun gê woy kaw asnaw jaw dêw dodê dara anê i woni alaw Kris horëmbâ.
²² 'Yeni nê namde da; kal ina deme dê woy kaw asnaw têrêdê dêdê dodê ya ba dê asêw
gê Aba ciri gê Kris dêdê doda de. ²³ Dara abe da i diyamo dêdê anju ya Jesu Kris ba i
nêm nare nânê Mäří duwa nê dayar mana mên dêdêgôlê ta de, anji gang me bel nare
nânê Mäří nê dayar mana mên nê i ya sêw de dê daa anju. ²⁴ Ina ya ta de da deme dê
woy kaw asnaw têrêdê dêdê dodê managê mani-yê pad ya nare nânê Mäří duwa nê
dayar da mana mên ba gê asêw gê Kris dêdêga dodâ ta de.

²⁵ Yeni nê abje kaw: gun gê woy kaw urnâ diyamo ya Kris ba urgë nare nênenê Mârî duwa nê dayar mana mën de me 'wu gê sëw 'yadë gë made dara daragë ta de. ²⁶ Anji al yande dara chëw gandagë Mârî mën tenene. Anji chëw gandagë Mârî i wiya gë wigë gë nimi me gë gwale me di. ²⁷ Anji al yande dara ba gël nare nênenê Mârî duwa nê dayar

mana mən di ladni day gə nañ di daa dərəwə anju gə Aba ciri gang, me sədāgə piyarna walang bədē me dərəgə ba lagədəna bədē me, gə 'ywana mani nə acne hine sədəgələ bədē me. Anji ur nare nənə Māři duwa nə dayar mana mən də ba gə chənəw gandagə anju mən tenene me ba gə asənagə gwale dədəgələ hine bədē me ca. ²⁸ I yande me abe gə woy kaw urnə diyamo ya ba urgə səw duwa ta de: ya ta de da gun gə urnə diyamo da, ya ba ur i səw duwa gə gun de. ²⁹ Di mən yande gun al saw ichin mo, bədē, anji əsəwe me dəngərəw ladə me, ya Kris ba al nəm dara nənə Māři duwa nə dayar mana mən de. ³⁰ I dara pad də 'yang i səw tuləw də mən di. ³¹ I dara ta də me, Maktubə dənə Māři way da: «*Abe ha swa kala ciri dənə abəw me iw me bam me ha bamaraga gə diyamo daa ca gədə gun səw mən tenene.*» ³² Managə gwale ta di dalawə gwale səw gə geche mən budərə dodə: Əndi gə Pol nə wayang gwale gə ta di gə way i dara Kris me nare nənə Māři duwa nə dayar da mana mən me. ³³ Yande pad kaw 'yəni da kal wi kaw urnə diyamo ya səw duwa de me, deme də kaw alnaw tərədə horəmbə me ca.

6

Dine me abragə me idāgə me

¹ 'Yeni nə dine da alna waṛang bədāgə, dara ta me i mani nə i gə bərmə day teba nə Aba ciri ur ba anə alnagə di. ² «Məlawdə abam me iim me.» Managə bii gə 'woo dalawə pad da ta di me i gə pii Māři ma gə bəw gə anji biyəw di. ³ Gwale duwa gə ba dara: «Ba mə ha 'ywa 'ywala me bə mə ha dama bəra biyə dəm də hoy dodə sənə dadə ka me ca.» ⁴ 'Yeni nə dine abragə da kalna meyandagə dəndərang dusərəgə di, dəm da gammagə le gə gəsəni ərinəgəle me gə gələ nə ya Aba ciri ənda ba gələndə nəm de.

Kwoy me woni ciri day me

⁵ 'Yeni nə kwoy da alna woni ciri dan nə dədə sənə dədē ka bədāgə gə horəmbə me asagə di dədə me alnagə giyə gə dusi də mən me ya anə ba aləw gə Kris giyə ta de. ⁶ Anə al woni ciri dan di bədāgə dara cendi ba yarnang me sədāgə ba 'ywlnagə nəm məra bədē, dəm da alnagə yande dara ba anə i kwoy nənə Kris duwa me, dara anə ur ba anə al i Māři bu gə dusərəng də mən me ca. ⁷ Alna giyə dan di gə dusərəng də mən ya giyə di ba mə aləw gə Aba ciri de, kalna ala giyə ya ba anə algə i nare de məra di. ⁸ Ərmənəkə dədəngək ladna gun gə kwaya labaa gə pəgīn kaw, alna giyə duwa ladna da Aba ciri ha 'ywagaw gwayni duwa le managə giyə duwa gə ała lə. ⁹ 'Yeni nə kwoy woni ciri day kaw, alnagə horəmbə ya kwoy dan di ba gə alang nəm de me ca, alnagə wamani bədē me. Ərmənəkə dara 'yəni me, kwoy dan də me da Aba ciri dan i mən tenene ilə alə daa, anji i aba piyə nare dərəgə bədē.

Mani woni jara say

¹⁰ 'Yaña duwa lə də nə ur ba nə wayang, kanjəna dwana dan managə Aba ciri səwə me managə dwana duwa də nañ di sədē me ca. ¹¹ Layna mani woni jara say nə Māři 'yang pad bwana sədəngə, dara dəbəkə nəm waya managə boy dənə Seydan dəra də twanadə di dərədələ. ¹² Dara neyendə da də kwabang dəm di i gə nare bədē, dəm da dəm ənda da də kwabang i gə dundi da acne dolgə day, me də kwabang dəgə dundi də lam dəwəri managə sənə dədē də diləmə ka di me dundi də acne pad də dam managə sənə bulə day gə siyaya lə me ca. ¹³ I dara ta də me layna mani woni jara say nə Māři 'yang di daa pad əsərangək dara dəbəkə nəm waya wala gə acne-yə me dəm di 'yaña bam kaw dəbənə' daa waynale com.

¹⁴ Dəbənəkə waynale, yinə gwale səw gə wun ya gare gə gun ma gə wamdagə daa də di waynale. Hurna mani nə təba di, ya gare gə dore gə gun hurəw səbərəwə gam gə səw ta de, ¹⁵ dəbənəkə ib dərəgə nare nō də lade dədə 'yagə nare həlala di daa, dəbəkə gə ib da wun ya gəbande nō gun hurəw gədəwə de. ¹⁶ Mani nə wəyə kaw kalna dusərəng Māři dəwə ya gun ba yigə dogə əsəwətə da. Ya ta de da dəche də duwa bədē dənə Seydan duwa ha dəmə hara sədəngək bədē. ¹⁷ Yinə bələ gə Māři 'yang gandəw gə wun ya jagwa də ləgəw gun dəw dara jara gə say yande, 'yaña duwa-lə da unə sugənə də chere də dundi də Māři duwa 'yang gandədə ta di əsərangək. Sugənə də chere di i gwale gənə Māři duwa di.

¹⁸ Yande da: Amsəna Māři gə dusərəng də mən, urnəw gə wala wala me gə dwana dənə dundi dəra me yande da amsənaw dəban bwa gə gwayni. Amsəna dara nare nənə Māři duwa pad me ca. ¹⁹ Amsəna Māři dara daran me ca, dara kaləw a 'yanan gwale bənə. Yande da nə ha wayagə nare dəban lañə, nō də lade də Māři budədə dodə pii gwale dəra. ²⁰ Əndi gənə i Māři aba bəw di, giyə ni da i waya gə nō də lade gwale dəra, gə yən magədən asən dange-yə da amsəna Māři dara kal nə way gwale dəra dəban bwa gə gwayni dara i giyə ni gənə ha alaw.

Lapiya dənê Pol duwa

²¹ Caga da nâ giyâng Tichék chen gənê urəw naŋ, gə i aba ala giyâ gənê Aba ciri duwa, gə i aba ala mani nê teba di. Anji ha wayang ba nê dam i man mo, dara 'yêni kaw ba anê 'wacnana mani ni nê nê alagə me ca. ²² Nê giyâng gandəw þag dara anju ba waynang nô nîn me 'yanang abnani dusərâgâ me ca.

²³ Kal Mârîl gə i abrandə me Aba ciri ənda gə Jesu Kris me 'yanagə chamre woni kala dusərâgə Jesu Kris dəwê həlala jwam me dwani me dusi də kala me ca. ²⁴ Kal Mârîl piynâ bəw managə nare woni urâ Aba ciri ənda ga Jesu Kris dədâgolâ pad gə dwani day də 'yanâ dəra ilâ bâdâ bərîn di.

Maktubu dənê Jak duwa

Labiya dənê Jak duwa

¹ Əndi gə Jak gaba ala giyê gənâ Mäři duwa me gənâ Aba ciri gə Jesu Kris duwa me nâ alang 'yeni nare nənê Mäři duwa nê cəgədə bam managə sənə gəndədə lê ka pad labiya.

Yê gə sii managə wamani-yê

² Chamran, managə mani jiga jiga gərsêng da, kalna sədêng 'ywalmangê diyê nan. ³ Anâ 'ocñ com, dusi dan də kala di dwana dəra d'wayna mani nê gərsêng də bam da, ha harang gə yêâ gə sii waya. ⁴ Dəm da, kalna yêâ dan gə sii waya di hana ladna bəra 'yanâ-lâ ba, dara kal anê kədənê nare nê lade gə dərəgə bəriñ nê acna hine kaw ilê sədêng bədə me mani mən kaw jalnang bədə me ca. ⁵ Gun mən dwarzangə dəriñ naa duwa ina lâ naq bədə da, kaləw a urnâ Mäři, anji ha 'yawâ. Dara Mäři di anji 'yagə nare pad mani gə dusi də dwani dəban alaw gə gun gwale. ⁶ Gun gə ta di a urnâ gə dusi də kala dəban gaga hine dusəwâ bədə, dara aba gaga dusəwâ da, wun ya nimi nê kuray-yê nê gale ugə cogə ha nəm kame kame ta de. ⁷ Gun gə ya ta de da, a 'wacqana dara ba ha 'ywa mani hine managə Aba ciri əsəwâ bədə. ⁸ Dara anji i gun gə al mani pad gə dusi də sər sər me ur 'wo bərmə mən bədə.

'Ywa gə mani me, dama gə burgani me

⁹ Kal əjəm chen gə burage da, səm 'ywalmamara Mäři asəm sumi gə 'waga dəm. ¹⁰ Me əjəm chen gaba 'ywa mani da, səm 'ywalmamara Mäři com dodə me ca. Dara aba 'ywa mani di ha susəgə bam ya chemde ho day de. ¹¹ Dara wala gə dawa ana naq mwom da, chemde di laa i bam me, ho day susəgə bam me, ladni day cor ilê bədə. Gun gaba 'ywa mani kaw ha mara bam managə giyê duwa gə ala gaba kanja 'ywa di dalawâ yande me ca.

Mani woni gərsâ nare me woni lamagə me

¹² Gun gaba yêâ səw waya məjag managə mani woni gərsâw dwarzagelâ da, dam i sii 'yola gə 'yang dalawâ. Dara managə anji d'wayna wamani di bam mwom da, ha 'ywa kwañe gə i bələ gaba dama gə dərəw bəriñ gə Mäři u bəw way dara ba 'yagə nare woni urəw di. ¹³ Gun gə mani lamnaw dara asaw acna-lâ da, kaləw a wayna da: «I Mäři me lamən asən acna-lâ anju bədâ.» Dara Mäři da, mani nê acne laməw asəw acna-lâ bədə, me anji kaw lam gun ba alna acna bədə me ca. ¹⁴ Wala gə mani lamna gun asaw acna-lâ da i mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwâ bəg di me cwara surəw asənəw acna-lâ cendi. ¹⁵ Targin çang da, mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwâ di u gudi me yêâ acna. Ərə managə acna di jor nan mwom da, hara gə made me ca. ¹⁶ Chamran nê nê urgə naq, kalna lama sədêng ci. ¹⁷ Mani nê wo pad woni sumi me nê lade gə dərəgə bəriñ me da swa i daa Mäři gaba bwa mani woni acna mana di səwâ. Mäři di i gun gə co səw dang bədə me anji bi səw bam kaləndə diləmə ya dawa ba də al nəm de bədə me ca. * ¹⁸ Mäři di, gə urə duwa anju gang, anji 'yandə bələ i gə gwale duwa gə i gwale səw di dara ba də dəbnəng pii managə mani duwa nê anji bwagə pad di dərəgələ.

Dwaya gə gwale, me 'wow ala gə giyê me ca

¹⁹ Chamran nê nê urgə naq, 'wacqana gwale gə ta di: Gun gə woy kaw dwaya gə gwale da a dwayna kalang ma me da, swana kalang wayna gwale bədə, me kal dusəw swana kalang bədə me ca. ²⁰ Dara gun dusəw swana maña da, neyem ala gə mani nê lade təba managə Mäři dərəwâ bədâ. ²¹ I dara ta də me, mani pad woni lwabədang gichəni sədêngə me, mani nê acne nê swa dusi də urşeyə me da, biynê sədêng bam dwarzagelâ. Yinâ gwale gənâ Mäři duwa gə 'yang gandəw dusərəngə ta di gə asa gə dii dodə dara i gwale gə ta di me neyem bələng anju.

²² Kalna dwaya gə gwale gənâ Mäři duwa gə sumdəng məra ci, unəw alna gandəw giyê, pəgiñ bədə da, anê lam i sədəng dan gang pəgiñ me ca. ²³ Dara gun gə dwayna gwale di, me unəw alna gə giyê bədə da, wun i ya gun gə yér dərəw managə gudəramə ta de. ²⁴ Managə anji yér dərəw di gudəramə bam pad, me, əndər ha mwom da, mana gə ta-lê dog anji saw dərəw nê anji yaragə di neməgə bam. ²⁵ Dəm da gun gə kanjə bii gə 'woo gə lade gə dərəw bəriñ gə kədə gun daa gəndəw lade me yə səw woy-yê me

* ^{1:17} 1.17 Nê jangə nin yande dara gwale gəndəw gə fəg gə bii gə Grek ba da: *Dun duwa cor daa ya dənə habde day ba de cogədər gə dawa ta de bədə.*

dam doy gə suməw məra me nəməw bam bâdê ərə uw al gə giyê me da, gun gə ta di Mäři ha biyê bəw managə giyê duwa gə ala dəwə.

²⁶ Gun wayna ba pam i Mäři tarəw me gamna bəw gaba waya gwale bâdê da, anji lam i səw duwa anju gə Aba ciri gang. Pama duwa gə Mäři di 'ywala duwa hine kaw ilê bâdê bərīn. ²⁷ Yarna pama gə Mäři gə 'yang gə lade abrandə gə Mäři dərəwə da, i wagə gə bagondê lê me namde nə wambə lê me managə jiba day-â me biyê gə səm bam managə mani nə acne nə sənə dədə woni lwabam gichəni səmə dwařagəlē me ca.

2

Piyê gə nare dərəgə.

¹ Chamran 'yəni nə anê kal dusərəng managə Aba ciri ənda gaba sumi gə 'waga gə Jesu Kris dəwə da, bəmna piyê gə nare dərəgə gə dusi dan də kala mən bâdâ. ² Dwayna, ya gun mən gaba 'ywa mani hurnay barge gaba sumi səwə me kuləm gə kili duwa wom nañ dunuwə, dəmney nəm dwařangə dayara dan-â me gə mən gə burage gə mani duwa ilê bâdâ hurnay barge gə acne gə châbəre səwə, dəmney nəm kərâ di me ca da. ³ Mana gə ta də lê da, anə so aləw gaba hura barge ga lade di horəmbə me anâ wayəw da: «Əjəm da, hare dam dodə managə lade-yê ka», ərə anâ wayəw gə burage gaba 'ywa mani bâdâ di əjəm da: «Dəbə dəma daa labaa, hare dam dodə managə sənə-lê gəderaninə ka.» ⁴ Anê alna ina i ya ta de da, anê pii nare dərəgə me anê kədə i nare woni aga kwanang sariya gə ərmə gə acne me ca.

⁵ Dwayna, chamran nə nə urgə nan: Mäři anjər nare nə burgədâ nə kwandagə yərgə ba i woni 'ywa mani bâdâ dara cendi ba kədənənə woni 'ywa mani managə dusi day də kala lê me ba 'ywana dwāři dənən Mäři duwa da ba u bəw way ba 'yagə woni urəw di me ca. ⁶ Ərə 'yəni da, anê al nare nə burgədâ woni 'ywa mani bâdâ ichin me, woni gələng dərəng hara ganang sariya lâ da, i woni 'ywa mani di cendi bâdâ mo? ⁷ Nare nə ta di i woni waya sumi gə lade gə Mäři 'yang gandəw di gwale duwa gə acne di cendi bâdâ mo?

⁸ I sədə, anê alna bii gə 'woo gənə Mäři duwa gə doy kwanaw bam pad di bəw gə gə jangəw maktubə lê ba da: «Mê ha urə jam gun ya səm dəma de.» Da anê al i mani nə lade 'yang, ⁹ Dəm da anê ina i woni piyê nare dərəgə da anê al i acna me bii gə 'woo gənə Mäři duwa di bwang gwale dədəngə dara anê gən bəw bam. ¹⁰ Dara gun alna bii gə 'woo di pad me cəlangəna gə mən daa anji cəlangə bii gə 'woo gə gəndəw wor pad di daa me ca. ¹¹ I gun gaba waya ba da: «Mê ha ala acna gə gichəni bâdâ ta di», way dəng ba da: «Mê ərəm ba mə 'yə gun bâdâ me mə cor ha 'yaw», mə ala acna gə gichəni bâdâ me, mə 'yana gun da, mə cəlangə bii gə 'woo gə gəndəw wor pad di daa. ¹² Gwale dan gə waya me mani dan nə ala me da, kal gəlnənə dara banən i nare nə bii gə 'woo gaba kədə nare daa di sanga ba anang sariya anju. ¹³ Dara gun gaba yara jaw ɳagəni duwa bâdâ da, wala gə sariya-lê da Mäři kaw ha alaw sariya dəban yara gə ɳagəni duwa bâdâ me ca. Yande da aba yara jaw ɳagəni duwa kaw ləndə sariya di bâdâ bərīn me ca.

Dusi də kala me, mani nə ala me

¹⁴ Chamran, gun wayna gə bəw məra, ba i aba kala dusəw me alna mani gəlnənə nəm bâdâ da, dusi də kala də ya ta de di neymən bələw mo? ¹⁵ Ya chandərang labaa chidərəng 'ywana barge gaba hura bâdâ me mani day nə wama inalə bâdâ wala gə wala me, ¹⁶ gun mən dwařangə waygə da: «Damna labiya, me kal sədəng үrənə, me wamna əbənə», me dəban 'yagə mani nə wama da 'ywala duwa ilê nalə mo? ¹⁷ Dusi də kala kaw i ya ta de me ca, dusi də kala də dəban mani dəra nə ala da, ya ba də mare bam bərīn.

¹⁸ Ga gun mən wayna da: «Əndi da, nə kal i dusən, me əjəm da, mə al i mani me da. Ərə nə ha cwaw wayaw da: «Gələn dusəm də kala də dəban mani dəra nə ala di, me əndi kaw nə ha gələm nə də gə mani dəra nə ala di me ca.» ¹⁹ Əjəm da, mə kal dusəm dara Mäři ba i mən tenene bâdâ mo? Ladə. Dundi nə acne kaw ərəm i yande me cendi laňa algə me sada dərəwə. ²⁰ Əjəm mə i gun gə 'ocn waya gwale bâdâ, mə ur dara 'wacna gə ba dara na me dusi də kala də dəban mani dəra nə ala da ba i də madəri di mo? ²¹ Yər mwagərəndə gə Abraham sən Mäři yərəw ba i gun səw gə təba dara mani duwa nə ala di dara anju doyəw əw wala gə Mäři wayəw ba kundə nə gorəndəw gə Isak mana gaba bwasa Mäři-yə aləw gə Mäři sarga di bâdâ mo? ²² Mə yər ta da dusi duwa də kala di, me mani dəra nə ala di me dayara daa ca me al gə giyə. I dara mani duwa nə ala di, me dusəw də kala di jor gədə mani sədəgə. ²³ I yande di me gwale gə maktubə dənən Mäři wayaw dara daraw pii di yala alal dəm, ba da: «Abraham kal dusəw Mäři dəwə, me gə dusəw də kala də me Mäři yərəw ba i gun səw gə lade təba me», mani di yala alal dəm. Ta de me Mäři 'ogəw ba i jaw mache. ²⁴ Anê yala yər caga ba Mäři yər

gun ba i gun gaba ala mani nê têba da, i dara mani duwa nê ala, i dara dusêw dê kala mëra bêdâ.

²⁵ Rahab dê bög dêdê kanja abje dêra kaw i yande me ca. Märi yaradê ba i deme sêdê dê têba dara mani dêra nê ala, wala gê tandi yêê nare nê Israyel nê gê køjêgê di sêdê, me tandi wagelê dêmâ gaba hara lô gê bermê gê dâng. ²⁶ Ya gun sêw gê doni gê hwaya duwa ina lô bêdâ da mare, yande kaw, dusi dê kala dê dêban mani dêra nê ala kaw mare me ca.

3

Gama gê dilesêm

¹ Chamran, kal nare naq dwarfangê kädênenê woni gêlêgê kwandagê mani di, dara anê ocq nendê woni gêlêgê kwanandê mani da, Märi ha alandê sariya waya dwoya kwanandê nê dâng day bam pad. ² Pat enda lâ pad dê alang mani nê i gê bermê day bêdâ jiga jiga, gun alna mani nê acqê managê gwale duwa ga waya lâ bêdâ da, anji i gun gê ye sêw gasenani gê neyem yêê sêw pad le. ³ Dê hurbenagê lemde arjam bêdêgêlê dara ba alnandê horembê da, sêdêgê gê doni pad kaw dê i gê dwana lâ dêwê me ca. ⁴ Yarnanda bérwa sən, anji jorna naqê ya man de me ina i gale gê geche me nwagêrenaw daa ya man de kaw, i gê habda duwa gê bani yande me gun gaba yêê habda di ha gandêw mana gê dêrêw urê. ⁵ Gun dilesêw kaw i yande me ca. Tandi i mani nê bani yande dêm da, tandi ogê sêdê ba dê neyem ala mani nê gechide naq. Ya anê ocq nêm de, duwa dê bani yande kaw neyem ulâ kudemî gê geche bam dêndang. ⁶ Dilese di kaw wun ya duwa de, i ciri dê dama dê nê acqâ duwa dê hurêlê doni enda lâ, me gawin doni enda pad gê acqâ. I gê acqâ gê ta di me, tandi meyendêndê bam yaa endalâ bëra wala enda 'yanja duwa-lâ. Dwana dêra dêdê meyanda nare bam ta di swa i managa duwa dêdê budê bam bêdê bériñâlê.

⁷ Gun gê gësage da, neyem paga mwagne nê bam pad le me dirbi me mani woni nara dodê me, goche nê kuray-yê me ca, mani nê ta di pad da, i gun gê gësage me, pagêgê anju. ⁸ Dêm da, gun men tenene kaw neyem paga dilesêw bêdâ, tandi i mani nê meyendê mana bam nê gun neyem yidê dodê bêdâ. Tandi 'won i gê sam gaba 'ya gun. ⁹ I gê dilesandê di me, dê bow gê Aba ciri gê i abrandê di jilay me, i gandêdê tandi me, dê sërgâng gê nare nê Märi bogâ wunâw ya anju de dige dige di me ca. ¹⁰ Bêdêng gê mën ta di gang me, anê bow gê Märi jilay me, bêdêng gê mën ta di anâ sërgê gê nare me ca, chamran, kal ina yande bêdâ. ¹¹ Di mën anê yêr bëla gê cha mën da, nimi duwa 'yol me dâq me ca mo? ¹² Chamran, di mën anê yêr dwaga da, neyem ya cwarna mo? Labaa guy neyem ya dwaga mo? Ina yande bêdâ da bëla gê nimi duwa dâq da, gê ha udâ nimi nê 'yole lâ bêdâ dêm.

Dêrin naa nê swa daa

¹³ Gun mën dwarfangê wayna da ba i aba dêrêñ naa me aba 'wacna mani me ca da kalêw a gêlênenê dêrin naa duwa di me 'wacna duwa di me gê mani nê ala nê lade me gê asa gê dii dodê me ca. ¹⁴ Dêm da, dusi dê harni me, dê wome me, halgeni me ina lâ dusêrêngâ da, kalna 'waga sêdêng dara ba anâ i nare woni dêrin naa bêdâ me sabna kulaga dêrbenê gwale sêw di dodê bêdâ me ca. ¹⁵ Dêrin naa nê ya ta de da, i nê swa Märi sêwâ bêdâ, i nê dodâ sêna dêdâ me i dêrin naa nê nê gun gê gësage duwa me i nênenê sidan dêra me ca. ¹⁶ Dara managê harni me halgeni me inalâ da, mani nê dodê mad mad me nê acqê nê woy woy kaw ilê me ca. ¹⁷ Dêm da gun gaba dêrin naa nê swa Märi-yê da pii pa da i gun gê dusêw wusê me i gun gê hara gê labiya me i gun gê hêlale me i gun gaba daya nare daa me i gun gaba ərmê jaw me ca. I gun gê al mani nê lade me i gun gê pii nare dêrêgê bêdâ me i gun gê lway gwale gê bu me dusêw da i jiga me ca. ¹⁸ Nare nê hara gê hêlala jwam da, cendi gësê hêlala jwam di managê tulêgêlê cap cap ya gun ba gësê gê swagê de me dêrêgê nê cendi nil gê da i mani nê ala nê teba di me ca.

4

Yê gê melan gê mani nê sêna dêdâ ka.

¹ Dama gê gwale me, nasabé me da swa i woy mo? Swa i managê ərmê dan gê acqê ilê jara ganang dêban bwagê gwainy gê dam lê sêdêngê pad ta di. ² Anê yêr mani me dusêrêng urgèle me anê 'ywanagê bêdâ mwom da, anê ərêm 'ya gê nare. Anê al harni me anê 'yo mani di bêdâ mwom da, anê nasabé gê nare me anê damêw gwale me ca. Mani nê anê urgê me anê 'yogê bêdâ ta di, i dara anê urgê i Märi sêwâ bêdâ. ³ Anê urnê mani me anê 'ywana bêdâ da, i dara anê ur i gê ərmê gê acqê me mani nê anê urgê ta di anê ur i dara meyandagê bam pêgin managê mani dan nê dêrêng urê.

⁴ 'Yeni nare woni dəbə Māřī tarəwā jang bēdē nê ga! Anê 'ocn̄ dara urê gə mani nê səna dədē ka naq̄ məra da, i ala gə marande gə Māřī bēdē mo? Gun gə urnē mani nê səna dədē ka naq̄ məra da, anji gədə i Māřī apa maq̄ande duwa. ⁵ Anê ərəm dara gwale gə maktubə wayəw pad ta di i pēgiñ ba: Dundi də Māřī chəndə gandədə sədəndələt ta di anji al halgəni dera naq̄ne dara ba damnalə jang. ⁶ Əx̄, Māřī al ganandə dusi də lade naq̄ne fang doy bam dara maktuba way da: «*Woni gwaba jwargagə da, Māřī cogə tarəw me woni asa dədəgə dodə da, anji al gandagə dusi də lade me ca.*» ⁷ Kalna Māřī me ina dole dan anju me dəbənəw sidan wayna da, anji ha wa hara ham hiñ sədəngə ⁸ Chədne hane Māřī sawə ib me anji kaw ha chidə sədəngə me ca. 'Yeni woni ala acn̄a da, biyñə sədəng bam acn̄a-lə, me 'yeni nê dusərəng sər sər da, kalna dusərəng wusənə le me ca. ⁹ Alna ɳagəniyə wamani dan dəwə me nulnə gura me, kalna baya dan di cwarna gədənə gura me sii 'ywala dan di cwarna gədənə ɳagəni me ca. ¹⁰ Hurbəna dədəng dodə Aba ciri dərəwə me anji ha cwara yibəng dədəng di daa sən̄ me ca.

Waya gə chənəm gwale duwa gə acn̄e

¹¹ Chamran, kalna waya kwanang gwale day gə acn̄e dī, aba waya jaw gwale duwa gə acn̄e me aw sariya de me da, anji way i biy gə 'wo gwale duwa gə acn̄e me aw i sariya me caq̄ da, mə anaw biy gə 'wo sariya mwom da, mə i aba laq̄aw bēdē dəm. ¹² I Māřī mən tenene me 'yandə biy gə 'wo di me a sariya anju me. I anju mən tenene me neyem bələ gun me Meyendaw bam me ca. Dəm da, əjəm da, mə i wi me mə aw jam gun sariya mo?

Kalna gwaba gə jwargang dī

¹³ Caga da, dwayna gwale ni, 'yeni woni waya da: «Laba labaa sanga da, nê ha nin hara ciri də geche də yandeyə nê ha nin dama lâ ala aliya mən, nê ha nin ala kenge me nê ha nin 'ywa gursə.» ¹⁴ Mani nê ha alang sanga da, anê 'wocnəgə mənang kaw mo me belədən dan da ha wunə man me mo? 'Yeni da, anê wun ya masəm gə dəmən bani hiñe me bam da, nol bam kalang ta de. ¹⁵ Gwale gə de anâ ha wayaw di i ya ta de: Aba ciri urnē da, də ha damang dərəndə bəra, də ha dama ala mani nê ya ka de me, nê ya ta de me ca. ¹⁶ Əx̄ caga da, anê 'ogə sədəng 'yeni me anê gwobə jwargang me, 'waga gə sii gə ya ta de da, acn̄ nane. ¹⁷ Dəm da, gun gə 'wacnəana ala gə ladni me alnaw bēdē da, al i acn̄ gə geche.

5

Gəsəni gə 'yagə nare woni 'ywa mani.

¹ Dwayna gwale gə nê wayang 'yeni woni 'ywa mani di, bwana gura me, nulbənə sədəgə me dara wamani gə bedəngə di. ² Mani dan nê 'ywa di Meyendaw bam me barge dan kaw dəgəne law bam me ca. ³ Jəndar dan me gursə dan me kaw marəw yiga bam, marəw gə ta di, ha biyə sandərəng Māřī dərəwə dera ba anə al mani nê acn̄e, me ha ulə doni dan gə sədəng bam ya duwa de me ca. Dara anə dajəba mani nê 'ywa wala gə so ka ha pii gə ilə 'yanq̄a-lə di. ⁴ Nare woni ɳilə swagə managə yiga dan-ə kaw, anə 'yogəgə gursə day gə bərmə duwa bēdē. Dwayna nulə day gə cendi nul dara darang di sən̄, nulə gənə nare woni ɳilə swagə day di nəm yaa əndara managə Aba ciri gə Māřī gə dwana pad i əsəwə di suməwə. ⁵ Anə dam dodə səna lâ ka, mana gə ladəbeyə me mani nê dərəng urgə me anə ənbə al swani ya mani nê paga nê gə ha gandagə dera kurbəgə bam de. ⁶ Nare woni ala mani nê təba da, anə bogə gwale dədəgələ me anə 'yəgə bam me ca kaw, cendi tıñ bədəgə way gwale bēdē.

'Wo gə di bam wamani-yâ

⁷ Chamran, unə dədəng bam bəra Aba ciri cwara duwa lê ba. Yarna aba yiga sən̄, anji u dəw bam bəra bedə gə səna duwa də anji yigədə di ba nanaw swagə ladna. Anji ugə swagə di dəw bam bəra bedə gə Māřī gaba 'wa dəriñ nê pii-yə me gə targənə me ca. ⁸ 'Yeni kaw unə dədəng bam me yinə dusərəng waynale dera cwara gənə Aba ciri duwa da, wor i ib dən̄ dəm.

⁹ Kalna nulbə gə kwanang gwale day dī, Chamran, dara sanga kaw kal Māřī anang sariya bēdē me ca. Yarna aba agə nare sariya di yala dəbə lê kula bəwə ib dəm, anji ha dəmə i kulə. ¹⁰ Chamran, kalna dusərəng gunəng managə woni waya Māřī bu nê pii nê way gwale gə suməw di dədəgələ sən̄. Cendi 'wo dədəgə bam managə jiba day-ə me 'yeni kaw alna yandə me ca. ¹¹ Sii 'ywala di i dara nare nê tanga pii woni 'wo dədəgə bam ya ta de di day. Anə doy mana dənə Job duwa me yêduwa gə səw managə wamani gə 'yow dalawə me mani nê Aba ciri gə Māřī al gandəw di me ca, bēdē mo. Dara Aba ciri gə Māřī da, i gun gə dusəw ladə naq̄ne me dərəw 'yəngəw gun dəwə me ca.

¹² Chamran, pii pa da, kalna sərgə sədâng gə daa bâdâ me gə sənə bâdâ me gə mani nâ dâng bâdâ me ca. Gwale dan gə anê wayew di: ina i «êw» le i êw, ina i «bâdâ» le i bâdâ me ca, dara kal anê bwarna managə sariya dənê Mâři duwa lê bâdâ me ca.

Amsa gə Mâři dara woni mwom

¹³ Gun mən managə dwarangâ wamani 'ywawe mo? A amsəna Mâři me gə dâng dam 'ywalalâ mo? A tunê diri bwanaw gə Mâři jilay me ca. ¹⁴ Gun mən managə dwarangə mwom aləwe mo? A 'wagəna nare woni dəbâ nare nənê Mâři nô dayar mana mən dərəgəlê amsənaw Mâři dəwâ me kwogədənaw swani dəwâ me gə Aba ciri suməw. ¹⁵ Amsa gə Mâři gə dusi də kala da, ha swa aba mwom di i daa me Aba ciri gə Mâři kaw ha 'yaw labiya me ha kala dusəw həlala managə acṇa duwa dəwâ me ca. ¹⁶ Wayna acṇa dan gəndew daa, daa, managə dwarangâ me gun gə woy kaw amsəna Mâři dara jaw me dara kal anê 'ywana labiya. Dara gun gaba ala mani gə bərmə duwa təba da, amsa duwa di dwana duwa ilê naqə. ¹⁷ Abe gə gə 'ogəw Eli da i gun gə wun ya nendə de me anji amsa Mâři gə dwana dara Mâři ba 'wana bâdâ me Mâři di 'wo bâdâ al aliya subu gə dure kubi. ¹⁸ Managə ta lê da anji cor amsa Mâři ba 'wana bi, ərə Mâři di 'wo me swagâ kaw dəm me naa sənə dədâ me ca.

¹⁹ Chamran, gun dan mən dwarangə nwalna bərmə gənâ gwale səw di bam me jaw gə dâng walnaw cwanaw bi da. ²⁰ Kalna dusərâng gunâng gwale gə ta di dəwâ, gun gə cwanay aba ala acṇa gə nol bam di bi managə bərmə gə lade-yâ da, anji ha bələw i daa made əsədəlê me Mâři kaw ha kala dusəw həlala managə acṇa duwa gə naq di dəwâ me ca.